

PAPP FERENC.
1871—1943.

A nyáron elbúcsúzott szűkebb baráti körétől és hazament szülőfalujába, a vasmegyei Kemenesmagasiba, ahol a nyarat mindig is tölteni szokta. Ezúttal úgy ment baza, hogy nem jön vissza többé a fővárosba, amelynek félszázadon át lakója volt. Senki sem gondolta barátai közül, hogy nemcsak hazaköltözik a faluba, ahol egykor édesapja tanító volt, hanem igazibb, végső pihenésre tér. Váratlanul és mindenkit megdöbbenően jött a hír, hogy október 13-án rövid szenvedés után elhunyt.

Papp Ferenczel Gyulai Pál egyik legkedveltebb és legjobb tanítványa és követője távozott az élőknek s különösen a Gyulai-hagyományt örököknek sorából. Jellemével is hasonlított mesteréhez. Nemes eszményisége fennkölt, szilárd erkölcsi talapzatról bontakozott ki. Az igazságnak meg nem ingó szeretetével rendületlen nemzeti érzés és magyar fajához a hagyományokban gyökerező öntudatos ragaszkodás párosult benne. Csak a vérmérsékletével különbözött mestertől. A Dunántúl józan nyugodtsága élt benne, csendes és mindenekfölött szerény ember volt; a harcot kerülte, de meggyőződéséből sohasem engedett. A szépben való bensőséges örömével és előadásmódjának finom egyszerűségével, választékos ízlésével is hivatva volt rá, hogy Gyulai irodalomtörténeti és esztétikai elveinek egyik letéteményese és irányának egyik folytatója legyen.

Hogy Gyulai korán fölismerte tehetségét, s hogy megszerette egyéniségét is, annak sokatmondó bizonytsága, hogy őt küldte nevelőnek báró Bánffy Györgynéhez, egykori tanítványához, Gernyeszegre s evvel mintegy nekiadta a maga ifjúságának marosmenti emlékeit, meghittebb közelségébe vonta. A későkoráig nagyon szép, művelt és finomérzésű Bethlen grófnő társaságáért, de lelkivilágáért is egy közös, eszményi lobogás, közösen érzett tisztelet élt immár meste-

rében és tanítványában egyaránt: Gyulai bevonta a fiatal Papp Ferencet egyik legkedvesebb társasági körébe és Papp Ferencnek alkalma nyílt, hogy a maga öregkorában, Gyulai életrajzában még mindig átélje gernyeszegi emlékeit.

Hogy Papp Ferenc viszont mennyire a Gyulai világában élt, annak meg két nagy munkája a legszebb emléke. Tudományos munkásságának első felét arra szánta, hogy Gyulai legkedvesebb írójának, a legnagyobb magyar regényírónak állítson életrajzával maradandó emléket. Kemény Zsigmond életrajzában még az első kötete sem jelent meg, már hozzáfogott Gyulai Pál életének megírásához. Ez a munka is két évtizedbe került: hetven éves volt, mikor a befejező kötet megjelent; de elvégezte, mielőtt magának is el kellett mondania, hogy „minden elvégeztetett”.

A soproni líceum, Kis János és Berzsenyi iskolája után az egyetemen (ahol Beöthy Zsolt is nagy hatással volt szellemi alakulására és Gyulaihoz hasonlóan becsülte és kedvelte a derék tanítványt), majd Gernyeszegen és utóbb egész tudományos munkásságában Gyulai Pál világában és hagyományainak légkörében élt és dolgozott. De ifjúkorától kezdve zavartalan, meleg barátság — a baráti szereteten kívül kölcsönös megbecsüléssel és megértéssel kötötte Gyulainak egy másik kedves tanítványához, később utódához: Császár Elemérhez is. Az egy évfolyammal (korban azonban három évvel) idősebb Papp Ferenc és Császár között már egyetemi éveikben szövődött és Császár haláláig tartott ez a barátság. Ez volt az oka, hogy Papp a leánygimnáziumból, ahova az első királygyűrűs bölcsészdoktor Beöthy Zsolt hívta meg, hamarosan elvágódott az I. ker. gimnáziumba, ahová nemrégiben a fiatal Császár Elemér is került, s ahol akkor Láng Nándor, Vári Rezső, Gyulai Ágost voltak fiatal tanárok; és ámbár amott Pap Károlyban örvendezhetett egykori diákbarátjának, emitt érezte jól magát, Császár Elemér közelében. Az itt töltött, majdnem két évtizedhez fűződik Kemény életírása. A gyakorló gimnáziumban Császár Elemér helyére került; ez lett a Gyulai-monográfia korszaka.

Doktori értekezése, tudományos elindulása, Beöthy Zsolt hatása alatt, esztétikai tárgyú volt ugyan, de a *valószerűség*-gel foglalkozva, mintegy útjelző volt főműveinek hőseihez. Eszményítés és valószerűség határai — ezek az esztétikai kérdések érdekelték vizsgálódásait, mielőtt Keményhez közelített.

Kemény Zsigmond életadatainak föltárását már Péterfy Jenő sürgette. Papp Ferenc rendszeres munkáival látott a föladatnak. Nem könnyen és nem is gyorsan dolgozott; de vaskövetkezetességgel és ki nem merülő szorgalommal, szorgossággal. Evvel a munkával sikerült nemcsak az adatok sorát, sok-sok levelét, mi több, elveszettnek hitt munkáit is, vagy azoknak nagyobb töredékeit fölkutatnia és kiadnia, hanem sikerült Keményhez, az emberhez is egészen közel jutnia. Megnyílt előtte a nagy embernek egész lelkiélete s olyan finom megállapításokkal, amilyenek Kemény Zsigmond szerelmeinek emlékei műveiben, vagy Kemény történeti műveinek és regényköltészetének összetartozása, vagy Kemény áthajlása a romantikusból a realizmushoz, elérte azt, ami a legnehezebb föladatnak mutatkozott; az ember föltárt belső világán át mutatta meg Kemény regényköltészetének mélységeit. A maga rokonszenves egyénisége, egyszerű, világos, de e mellett finom és meleg előadásmódja kellett hozzá, hogy a Kemény-monográfia a legszebb ilyenmű alkotások mellé emelkedjék.

Könnyebb dolga volt, mikor elhunyt mesterének életrajzához fogott. Itt már nem kellett hősének lelkivilágában vizsgálódnia; benne élt ő maga is. Gyulainak még élő kortársaitól vagy ifjúkorára is jólemlékező egykori tanítványától, Bánffy bárónétól sok részletet közvetlenül tudhatott meg az ifjú Gyulairól; a maga ismereteire, tapasztalataira, emlékeire támaszkodhatott, mikor az öreg Gyulai Pálról volt szó. Valóban, olyan részletességgel (több mint 80 ív a monográfia), olyan élethűen, mindenre kiterjedő gondossággal és Papp Ferencnél természetes, úri tapintattal rajzolja meg egy élet történetét, hogy az a magyar irodalomtörténetírásban páratlan. A kép talán Denner Boldizsár ecsetkezelésére emlékeztetően, hajszálfinomságokig megy s művészete mögötte marad a Kemény-életrajzének az élvonalak erejében, de teljes, amit ad, hű és igaz. Az a Gyulai él benne, akit az irodalom, a tudomány, a közélet uralt, s az az ember, akit ilyennek a hozzá közelállók ismertek.

Papp Ferenc munkássága — bár egész lelkét adta e két főművébe — nem merült ki velük. Több kisebb értekezést is írt, az ifjúkori nagyon mélyenjáró kis dolgozattól, mely Petőfi szalkszentmártoni költeményeiről szól, a tanulmányig, amely szűkebb hazájának, Vas megyének egyik nagy fiát, Rákosi Jenőt mint hírlapírókat mutatja be: a publicista Kemény Zsig-

mondnak kiváló utódát. Gyakran írt bírálatokat is, különösen a Budapesti Szemlébe és folyóiratunkba; nem Gyulai harcos természetével, de meggyőződése szerint és az igazság jegyében.

Nem kereste a kitüntetések, az elismeréseket. Annyira nem, hogy Császár Elemér Budapestre történt kinevezése után nem is pályázott helyére, a Dunántúl egyetemére. De az önként jövő elismerés természetesen jólesett neki: örült, mikor a Kisfaludy-Társaság 1920-ban tagjai, majd a következő évben a M. Tud. Akadémia levelező tagjai sorába választotta. 1939-ben rendes tagja lett az Akadémiának. Folyóiratunknak mintegy harminc éven át volt közszeretben és köztiszteletben álló munkatársa.

Gyulai tanítványi köréből az első nemzedékből Péterfy, Riedl és Angyal, a második nemzedékből Császár után most Papp Ferenc is elpihent. Gyulai eszméinek és világának — hála Istennek — még több jeles zászlótartója őrzi és gondozza a nemes hagyományokat. Nincs ok lemondásra; de mégis fáj tudni, hogy Papp Ferenc nemesveretű egyénisége nincs többé közöttük.

JÓKAI ÉS A SZEPESSÉG.

Jókainak négy szepesi tárgyú műve van: 1. A lőcsei fehér asszony. 2. Szép Mikhál. 3. Az apja fia. 4. Láda! Kérnek! Jössz-e?

Jókai ismerte a Szepességet, ha csak futólagosan is.

Az iglói balközéppárt felléptette őt az általános választások során Jendrassik Miksa Deák-párti jelölttel szemben. 1872. június 27-én volt a választás, azonban Jendrassik Miksa, a Deák-párt jelöltje győzött 1144 szavazattal Jókai 649 szavazatával szemben.

Jókait elkésécskítette a kudarc, megszakadt közte és a város között az összeköttetés. Megválasztották Dárdán. Mint dárdai képviselő követte aztán Tisza Kálmánt a fuzióba. 1881-ben Kassán kapott mandátumot és 1892-ig Rákóczi városát képviselte az országgyűlésen, mint a szabadelvű párt tagja.

Bernfeld Magda szerint¹ Jókai mint Kassa képviselője beutazta a szepesi városokat és tanulmányozta lakosságukat. A Nemzeti Múzeum kéziratárában található II. számú Jókai-féle jegyzőkönyvben erre beszédes bizonyítékot kapunk.

Jókai igen ügyes és tehetséges rajzoló volt. Igen szépen rajzolta le a Ketterhäuschen-t, a Probstner ház kerti ajtaját a fehér asszony képével, a város kapuját, a Véd-tornyot, a Thurzó házat, Lőcse látképét, aztán a stracenai sziklakaput, Krasznahorka várát sat. Vászombakötött, festők vázlatkönyvére emlékeztető jegyzőkönyvébe még arcképeket is másolt. Mindezeket olyan tetszetősen és tisztán, hogy feltétlenül sokra vitte volna, mint festő is.

Amikor meg akarta írni történelmi regényét, elment Lőcsére, tanulmányútra. 1883. június 20-án érkezett Farkasfalvára, Wieland Artúrhoz, látogatóba. Ott mulatott 22-ikéig. Aznap Lőcsére utazott, ahol küldöttség fogadta Engelmayer József országgyűlési követ vezetésével. Azután azonnal útnak indult Szönyey Kálmán polgármester és Probstner Artúr vezetésével a lőcsei fehér asszony képének megtekinté-

¹ Bernfeld Magda: *A németiség Jókai Mór megvilágításában*. Ertekezés. 1927.

sére a város falához, onnan pedig a városi levéltárba, a városházára. Két órákor bankett volt hetven személlyel. Először gróf Csáky Albin főispán üdvözölte az író, azután Berzeviczy Albert emelte poharát a cipszerekre, és Hoepfner Gusztáv, a *Zipser Bote* szerkesztője, ismét Jókaira. Jókai kétszer is felelt a tósztokra. Először a cipszereket éltette, akik szinte Árpáddal együtt jöttek be az országra és akik olyan őslakók, mint a magyarok. Kérte őket, maradjanak mindig jó magyar németek. Majd tréfás szavakban a lőcsei hölgyeket éltette. Azt mondta, hogy Lőcse nevezetes város, mert csak egy hűtlen asszony volt benne... és őt éppen ez az egy csábította ide.

Szönyey Kálmán polgármester virágos és talpraesett szavakkal köszöntötte az író. Azt mondta, hogy ha a régi időkben Lőcse fejedelmi vendéget várt, kivonult elébe a polgárság harangzúgás és ágyúknak durrogása között, és a bíró átnyújtotta a fejedelemlennek a hódolat jeléül a városi kapuk kulcsát... Ma is fejedelem érkezett hozzánk... A mi ágyúink rég elhallgattak; várfalaink összeomlottak; kapuink már kiestek sarkaikból; és mi mégis eljöttünk és átadjuk neki szívünk kulcsát...²

Az ebéd után az író Mindszentre utazott gróf Csáky Albinhoz. Nagy szeretettel fogadták mindenütt, és ez nagyon jól esett neki. Regényében is nagy szeretettel és rokonszenvvel beszél mindenről, ami szepesi.

Regényének egész anyagát szinte készen kapta Thaly Kálmántól.

Bűnös vagy nem bűnös hösnője, e körül egész irodalom keletkezett, Hajnóczi Iván és Szabady Béla értekezéseket írtak róla. Förster Rezső pedig egy igen ügyes könyvecskét is.³

De bennünket ez a kérdés itten nem érdekel. Mi csak azt akarjuk megállapítani, hogyan beszél az író a Szepeségről és a német szepesiekről, a cipszerekről. Csak egy szóval felelhetünk: nagyszerűen! Ha a szepesi németiség elpusztulna is, örökké élni fog abban a költői arcképben, amelyet Jókai festett róla.

Nézzük csak az első kötet második fejezetét. Címe: *Német magyarok*. Életteljes, színpompás mozgóképet varázsol elénk a lőcsei vásárról a Körtéren, a Ringen. Lőcse gazdag kalmár- és iparváros. Karavánjai Danzigtól Szmirnáig járnak. Mindenütt vannak szövetségesei, akik vándorkereske-

² A *Zipser Bote* 1883. június 30. száma közli az összes beszédeket, és még ennél is bővebben számol be a *Karpathenpost* 1883. június 28-án.

³ Förster Rezső: *A lőcsei fehér asszony történeti alakja*. Budapest. 1933.

delmét megvédik. A világ minden gazdagsága folyik itt össze az árkádok boltjaiban, és minden árunak megvan a maga, hatóság által megállapított, szabott ára. A lőcseiek nyelv szerint németek, de ruházatra és érzületre magyarok.

A patriciusok nem vidéki nyárspolgárok, hanem világlátott, széles látkörű, művelt urak. A város iparral és kereskedelemmel foglalkozik. A polgárság egész életét a magisztrátus szabályozza. Az egyéni szabadságot szűk mederbe szorítják a hatósági előírások, de mindig a közjó és az erkölcsök érdekében. Törvények tartják távol az étkezést, a ruházatot, a fényűzést a felesleges pazarlástól.

A polgárok nem hanyagolják el a testedzést. A XVIII. század elején 38 céh volt Lőcsén, és mindegyiknek kötelessége volt egy-egy bástyának, kapunak vagy falrésznek védelmi ellátása. Mindezeket az adatokat Jókai Demkó Kálmán műveiből merítette.⁴

Jókai itt egy kis tévedésben van: azt mondja, hogy csak Lőcse tudott ellenállni Batu tatár kán hordáinak, mert itt volt a Lapis Refugii. A menedékkő kövei szerinte bele vannak építve a lőcsei palotákba és templomokba... Ezt a kis elírást nem számítva, Lőcse leírása olyan lebilincselő és találó, hogy cipszer ember lelki gyönyörűséggel olvassa.

Az épületek, szokások és különlegességek ábrázolása is pompás, pl. egy tanácsülés lefolyása. Ambár Demkó Kálmán műveiből merít, Jókai humora mégis kiszínezi az eseményeket, amikor megírhatja, hogy borban szabták ki a megrovásokat. Aki későn ment gyűlésre, aki heves beszéd közben öklével verte a padot vagy az asztalt, vagy közbeszólt, aki begombolatlanul jött, egy-egy pint bor fizetésére ítéltetett az elnöklő bíró részéről. A gyűlés után meg kellett inni a büntetéseket, és ott, bár néha nagy borcsaták folytak, mindig elsímultak az ellentétek és megoldódtak bölcsen a legnehezebb ellentétek is, mert hát „borban az igazság!”.

Milyen szép annak a pincének a leírása is! Hát még a híres Ketterhäuschen! Bámulatos, hogy Jókainak a figyelme kiterjedt még a szepesi német tájszólásra is. Amint ő mondja, a lőcsei nyelv bemutatására egy krónikából közli a következő szemelvényt. „A lőcseiek egészen különös német nyelvet beszéltek abban az időben. Egy példát megörökített belőle a képes krónika” — mondja az író. Jókainak valaki kiírta ezt a részt, vagy ő maga írta ki, de mindenesetre hibásan. A kiszedett szöveget Pesten nem tudták kikorrigálni.

⁴ Demkó Kálmán: *A felsőmagyarországi városok életéről a XV–XVI. században*. 1870. Ugyanattól a szerzőtől cikkek a Századok 1879., 1880., 1881., 1882. és 1883. évfolyamaiban és A lőcsei főreáliskola tanintézetének albumában.

A szöveget, ahogy megállapítanom sikerült, az író az úgynevezett Mayer-krónikából írta vagy íratatta ki. Ez a krónika jelenleg vitéz új-thordái Kováts Béla ny. altábornagy birtokában van. A könyv címe: *Analecta sacra et profana urbis liberae ac regiae olim Reipublicae Leutschoviensis. Collecta atque in partes quinque digesta studio et industria Stephano Mayer.* 1834. Ez a Mayer István cipész volt Lőcsén. Eszes és törekvő fiú volt, tanulni akart, de apja kényszerítette erre a pályára. Nagyon szépen tudott írni, rajzolni és festeni. Otthagytá a kaptafát, mert megválasztották városi útbiztosnak. 120 forint fizetéséből nem tudott megélni, ezért írásbeli munkákat vállalt. Saját mulattatására könyvbe gyűjtötte össze Lőcse város régiségeit, épületeket, címereket, arcképeket másolt, feljegyzett régi írásokat. Maga rajzolta gót nyomtatott betűket utánzó írással a szöveget.

Halála után a könyv a Probsztner-család birtokába jutott. A könyv 147. lapján találjuk a Jókai által felhasznált szöveget. Címe: *Ziepsersche Redensart, die bey denen Inwohnern an dem Karpathischen Gebirge gesprochen wird, solche in besonderer Art sprechen.*

A szöveg helyes másolatban:

„Au Voter mein Hap! es Nochprs Hansl aus der Holuntz hat mech met en grussn Stein gejuckt. — Kumm mein Suhne Keibe, bir gein zun Richter. — Harr Richter! hei leig ech 4 Polteroken Kloggeld, seht mein Jun! ech well flux Satesfatioun, sunst dreisch ich nen die Kottln aus sein Treuber Wanst raus. — Lieber Hons Mech! ihr krikt Satesfation. — geit nor einter a heim, und leigt nen an guten Hrandwn off. — Keibe wu worst? Beym Richter, ech hob dich Häns! verklogt. — her hot gesogt, her wer mer Satesfation gahn. — Lieber Keibe, du west mer ja ouch von der Satesfation a kleb zu kosten gan.

A szöveg alatt áll ennek újfelnémet fordítása. És egészen lent, a fordítás alatt, ez a megjegyzés: „Aus ganz natürlichen Geschichten“.

Gréb Gyula így olvassa a szöveget:

„Au Voter, mein Kopp! Nochbers Häns! aus Hollumtz hat mëch mët en grussen Stejn gejuckt! — Kumm, mein Suhne, Kejbe! Bir geihn zun Richter! — Harr Richter! Hie leig ich vier Poltroken Kloggeld. Sejht mein Jong! Ich wëll flugs Satisfaktiäün, sonst dresch ich nen die Kotteln aus sein Trejberwonst rausser! — Lieber Hons Mëchel! Ihr kriegt Satisfaktiäün. Geiht nor ejnter ehejm und leigt nen en guten Branntwein off! — Kejbe, wu worst? Bein Richter. Ich hob dich, Häns!, verklogt! Deer hat gesogt, der wëtt mer Satisfaktiäün gaan! — Lieber Kejbe du weest mer ja äüch von der Satisfaktiäün e Kleb zu kosten gaan? ...

Mit jelent ez? „Jaj, atyám, a fejem! A szomszéd Jancsija Hollólomnicból nagy követ sújtott hozzám! — Gyere, fiam Jakab! Elmegyünk a bíró elé. — Bíró uram! itt van négy poltura panaszilleték! Nézze meg a fiamat! Mindjárt elégtételt akarok, mert különben kicsépelem annak a Jancsinak a belét a moslékos hasából! — Kedves János Mihály! Kap elégtételt, de előbb menjen haza és borogassa a fia fejét jó pálinkával! — Most találkozik a két fiú. Jancsi kérdezi: Jakab, hol voltál? — A bírónál. Bepanaszoltalak, Jancsi. Azt mondta a bíró, hogy majd ad nekem szatifikációt. — Kedves Kóbi, úgy-e adsz nekem is egy kis kóstolót abból a szatifikációból? —

Amit Jókai nekünk itt feljegyzett, az a szepesi német tájszólásnak egyik legősibb emléke. Ennél régebbi feljegyzés csak a Genersich-féle a Schedius-szerkesztette *Zeitschrift für und von Ungarn* 1804. évfolyamában és a Bubenka-féle 1689-ből.

Erdekes a szövegalatti megjegyzés is. Ebből azt lehet következtetni, hogy Lőcsén volt egy ilyen tájszólásban írt adomagyűjtemény is.

A regény szepesi alakjai közül első helyen áll Fabricius, az igazságos bíró, aki a saját leányát is a Ketterhäuschennek nevezett pellengérbe zárja, mert vétett a rend ellen. Amikor meghallja, hogy a leány megszökött a Ketterhäuschenből és a városba vezette a labancokat, osztrákká lett s katolikussá és feleségül ment egy ezredeshez, meg akar halni, olyan kegyetlen csapás volt saját vérének az árulása. A maga gyermekét is le tudta volna fejeztetni, és nem tört volna meg. De hogy a leány otthagyja hitét és a labancokhoz pártolt, az elviselhetetlen volt. Fabricius azonban nem törik össze a fájdalomtól, hanem megtesz mindent a város megmentésére.

A város kapitulációja után is hű marad Rákóczihoz és számkivetésbe megy. Leányának sohasem bocsát meg. Igazi Jókai-hős, de szepesi gránitból faragta ki mestere. — Fabricius nevű bírót nem ismer Lőcse története, de Késmárknak volt Kray Jakabja, és a Szepességen nem voltak ritkák a nyakas és gerinces kurucok, akik inkább meghaltak, de köpnyөгet nem fordítottak. Fabricius ellenfele: Alauda, az alattomos törtető. Neki minden párt mindegy, csak a maga hasznát nézi.

Jókai itt is a Victor Hugótól örökölt fehér-fekete technikával dolgozik. Vagy angyal valaki, vagy ördög. De meg kell adni, hogy Fabriciusban van szepesi jellemvonás: a macacsság, hajthatatlanság saját családjával, saját személyével szemben is.

A többi szepesi szereplő; Czelder Orbán kivételével, jelentéktelen. Cornides, a sánta doktor; Pelargus, a fehér asz-

szony hűséges deákja; — Fabricius hűtelen leánya, és Alaudának bamba fia; továbbá Löffelholtz tábornokné, született Abszalon-leány, nem képviselik méltóképen a cipszersedést. De annál jobban Czelder Orbán kuruc brigádéros, aki először molnár volt szülővárosában, Merényben, aztán katona lett, végre legjobb tábornoka Rákóczinak és egyik legbizalmasabb embere. Czelder nem nyugodott bele a majtényi fegyverletételbe, összeszküvést szított; elfogták; vérpadon halt meg; hiába ígértek neki kegyelmet, ha elárulja társait; hű maradt mindhalálig. Jókai igen bő szerepet juttat neki regényében. De még egy jó cipszer ember emlékét örökíti meg az író: Husz apóét, a poprádi híres vendéglőst. Dörmög, mint egy medve, de emberszerető a népszerű Husz apó, akinek vendéglőjébe szállnak Andrássy István, Korponayné, a császár futárja... és ez a regénybeli Husz apó nem más, mint a Husz-Park alapítója, az idegenforgalom úttörője, akit a Szepesség Vater Husz néven becézett. Jókai személyesen ismerte, hisz ő is vendége volt a folyton zsörtölődő, de kedves öreg kocsmárosnak. Jókai tehát élő kortársait is visszavetítette a multba, ha eszébe jutott ilyen kis tréfa.

A második kötetben megkapjuk a dobsinai jégbarlangnak igen szép leírását. A bujdosó kurucok ott tartják összeesküvésüket. A dobsinai jégbarlangot csak a mult század hetvenes éveiben fedezték fel, de Jókai szerint már a kurucok is ismerték.

Jókai, *Lőcsei fehér asszonyát* sokszor mosolyogták meg mint fantazmagóriát. Mesének mondták, melynek igen gyöngye a történelmi alapja. Pedig csak egyetlen nagyobb hibát találtunk benne és néhány apróbb elírás.

Mi éppen ellenkezőleg gondolkozunk erről a regényről: van benne cipszer hangulat, felvidéki levegő és jó történelmi színezet. Felejthetetlen szép leírásokat kapunk szepesi őseink életéről. Érezzük azt a nagy szeretetet, amellyel a költő a multba mélyedt, érezzük azt is, hogy szerette az embereket, szerette a Szepességet, a régi cipszer polgárokat, és pedig minden malícia és cinizmus nélkül!

Jókainak, hogy úgy mondjam, kitűnő történelmi szimata volt, jobban találta el mindig a hangot, amely a multhoz illik... mint követői. Jobb történelmi képet tudott festeni, mint sok utódja, aki talán forrást tanulmányoz, de kevesebb a láttató és feltámasztó fantáziája.

II. *Az apja fia.* (Centenárium kiadás. 76. kötet. Címe: *Még egy csokrot.* 1—63. lap.)

Egyike Jókai legsikerültebb elbeszéléseinek. Amikor az író Lőcsén járt, meglátogatta Kray Miksa udvari tanácsos volt képviselőt és ny. eperjesi törvényszéki elnököt, akit régóta ismert. Kray hívta fel a költő figyelmét a Kray-család

történetére. Jókai forrása Meltzer Jakab *Biographien berühmter Zipser* című művének 106—114. lapja volt.

Idősebb Kray Jakabot Késmárk elfoglalása után 1709-ben Heister tábornok halálára ítéli és lefejezteti. Fia: ifjabb Kray Jakab a vértanú sírjánál esküt tesz, hogy megbosszúlja apja halálát. Bécsbe kerül, ott megismerkedik egy katonatiszttel, aki elfecsegi, hogy rá volt bízva a császári kegyelemlevél, amelyet Késmárkra kellett volna vinnie. De cselt vetettek neki, Kray ellenségei, pénzzel kenyeresték le, és készakarva érkezett azután későn Késmárkra, amikor Kray, a városbíró, már kiszenvedett. Ifjabb Kray párbajra hívja ki a meg nem nevezett katonatisztet, megöli, azután elmenekül. Beáll más néven katonának, kitünteti magát, felfedi kilétét és kegyelmet nyer.

Báró Kray István szívességéből átnézhettem ifjabb Kray Jakabnak kéziratban levő értékes naplóját is, amelyet 1734-ben kezdett írni, és visszamenőleg tartalmazza az író élete eseményeinek leírását. Ifjabb Kray Jakab fényes katonai pályafutása után Késmárkon élt, tanácsnoka lett szülővárosának, majd országgyűlési követe. 1753-ban halt meg; az ő fia volt a híres báró Kray Pál tábornokszernagy. Átnéztem naplóját, de csak arra tesz egy helyen célzást, hogy kocsmában párbajt vívott egy feljebbvalójával és ezért bújdosni volt kénytelen. — Hogy honnan vette Meltzer az ő történetét, azt nem tudjuk, valószínűleg a Kray családtól tudta meg először. Ifjabb Kray történetét 1816-ban írta meg először az *Ungarischer Plutarch*-ban, aztán könyvében másodszor, de erősen rövidítve.

Jókai felhasználta Meltzer adatait, de módosításokkal. Az az ember, aki Kray halálát okozta, Jókai szerint egy Mayer nevű, kellemes modorú, de jellemtelen tiszt volt Rákóczi hadseregében. Elcsábította sógornőjét, párbajban ölte meg sógorát. Mivel Rákóczi Ferenc halálbüntetés alatt tiltotta meg tisztjeinek a párbajozást, Kray, a késmárki bíró, kénytelen barátját, Mayert, halálra ítélni, de elküldi 15 éves fiát Kassára, a fejedelemhez, kegyelemért. Ifjabb Kray lovaglása és visszatérése három napig tart és tele van mindenféle akadályozó kalanddal. Semmi sem tartja vissza. Három nap leforgása alatt ismét Késmárkon van, jókor jön. Mayer Károly megmenekül, nem végzik ki. Azonban a fejedelem eltávolítja a hadseregből. Mayernek el kell hagynia Magyarországot is. Megfogadja, hogyha úgy fordul a szerencse, ő is idejében fog érkezni Kray Jakab megmentésére. És Kray tényleg a vesztőhelyre kerül. Mayer ezalatt Bécsben befolyásos ember lett. Postagalamb hozza neki a hírt Kray veszedelméről. Azonnal kegyelmet eszközöl ki a császártól s lóhalálában siet és repül Késmárk felé, hogy a kivégzésre kitűzött napon megakadá-

lyozza Kray halálát. De útközben Strázsán betér a szép kocsmárosnéhoz, mulat vele... és elkésik! A kocsmárosnének azt mondja a búcsúnál: „Kedvesemből özvegyasszonyt csinálók!” T. i. annak idején próbálta a szelet csapni Kray erényes feleségének is. Mayer tehát szántszándékkal késik. Aztán jóvá akarta tenni késését. Magával viszi Kray és Krayné halála után a fiatal Krayt, Bécsbe, azzal az ígérettel, hogy apja helyett ő lesz az apja. De ifjabb Kray gyanút fogott, hogy Mayer készakarva késett. Mindketten most már a császári hadseregben szolgálnak. Mayer magasrangú törzstiszt, Kray kadét. De annyira kitünteti magát, hogy csakhamar tisztté léptetik elő. Eljegyzí gyermekkori játékpajtását: Clarisset, Mayer szép leányát. Késmárkra utaznak az esküvő előtt Kray és jövődöbeli apósa, hogy a fiatal ember bonyolult örökségi ügyét rendezzék. Véletlenül a régi kocsmába szállnak be. Jókai eltéveszti és Mateócra helyezi el a strázsa vendéglőt. A hajdani szép vendéglősnéből öreg banya lett. Megismeri Mayert és idézi a fiú előtt a könnyelmű ember akkori búcsúszavát: „Kedvesemből ma özvegyasszonyt csinálók!” Ifjabb Kray erre felugrik, fejbe üti egy boros üveggel az ezredest. Párbájjra kerül a dolog, és a vőlegény megöli menyasszonyának az apját. Kray ezután elmegy Késmárkra apja sírjához és azt mondja: „Megbosszúltalak, atyám!” Clarisse apáca lesz, és Kray beáll katonának más név alatt. Kegyelmet kap. Az ő fia lett báró Kray Pál, táborszernagy, a napoleoni háborúk hőse.

Ebben az elbeszélésben a két Kray méltóan képviseli a cip-szereket, keményen ragaszkodnak ahhoz, amit kötelességüknek tekintenek.

Jókai itt egy csomó apró-cseprő hibát követett el. Beszél a szepesi gróf mazuri katonáiról. Ilyenek csak a lublóí lengyel starosztának lehettek. Kray Jakabot nem a késmárki temetőben temették el, hanem a temető falán kívül, mint gonosztevőt. Így hantolták el a két másik vértanút is: Lányi Márton és Toperczer Sebestyént. A három késmárki vértanú úgy került be a temetőbe, hogy kis kápolnára öblösítették ki sírjaik befogadására az egyenes falat. Jókai szerint Mateóc a legközelebbi helység Késmárkhoz. Késmárk nem a Gölnic, hanem a Poprád partján fekszik.

Az elbeszélés minden ízében hihető és valószínű, csak a szép kocsmárosné vénül meg egy kicsit túlgyorsan, és ifjabb Kray lovaglása túlkalandos, emlékeztet Schiller *Bürgschaft*-jára. Farkascorda, árvíz, lakodalom, még a garabonciás diák is, akarják feltartóztatni a fiút.

Az olvasó azt hiszi, hogy ez egy kicsit sok a jóból, vagyis: a rosszból!

III.. A Szép Mikhál.

A Szép Mikhál tárgyát Jókai *Der Ungarische oder Dazianische Simplicissimus* című picaro-regényből merítette. Az 1683-ban megjelent *Magyar Szimplicissimus*, amely talán Boroszlóban látott napvilágot, elmeséli a löcsei hóhér fiának történetét is. Ez az úr elvette a késmárki pap leányát, az utóbbi azonban nem tudta férjének származását és előkelő foglalkozását. Az asszony először nagyon búsult, amikor megtudta a valóságot, hogy az ura is hóhér, de később bele-nyugodott. Ebből a hóhértörténetből alkotta meg regényét Jókai. A színeket, leírásokat átvette a német könyvből, mel-lékhősnek szerepelteti annak a főhősét: Simplexet, a borosz-lói diákot is. Leírja Havrán, Bajusz és Jankó rablók ki-végzését.

A német regényt a kritika magasztalta, mert minden jelenete és leírása magán viselte az élményszerűség bélyegét. Turóczi-Trostler József a *Philológiai Közlöny* 1915. évfolya-mában tagadja ezt az élményszerűséget, mert igen papiros-szagú. Kimutatja, hogy mindenféle útleíró könyvből van összetákolva. Főképen Frölich Dávid *Viatorium*ából és Zeiller *Neue Beschreibung*jából. A német regény e szerint nem más, mint tákolmány, de nagy a kultúrtörténelmi értéke.

Turóczi állításával szemben azt vitatja Hefty Gyula Andor a *Turistik und Alpinismus*ban, hogy sok táj és város leírása a német könyvben azt bizonyítja, hogy valóban járt a Sze-pességben.

Jókai mesterien ért hozzá, hogy alkalmas helyen bele-szőjje meséjébe a művelődéstörténelemre nézve érdekes adatokat.

Mivel a *Simplicissimus*ban annyi magyar vonatkozású adat van, azt az ötletet vetette fel Siklóssy László a *Buda-pesti Szemlében*,⁵ hogy a regény szerzője nem más, mint idő-sebb Buchholtz György, nagylomnici evangélikus lelkész, a *Historischer Geschlechtsbericht* című krónikának híres írója.

Tehát szepesi ember írta volna a német csavargóregényt, amelyből Jókai a *Szép Mikhált* merítette! Ez az elmélet tet-szetős, azonban nem feledhetjük el, hogy Simplex minden alkalommal hangsúlyozza sziléziai hazája iránt érzett rokon-szenvét. Élete végén is Boroszlóba tér vissza. Így nem igen könyvelhetjük el a *Simplicissimust* a hazai német irodalom javára.

Jókai ebben a regényében is sok apró tévedést követett el. Azt meséli, hogy Frölich Dávid, a híres csillagász, kalen-dáriumszerkesztő és matematikus, tanára volt a késmárki lyceumnak. Ezt kétségbevonja Lipták János, a lyceum törté-

⁵ Budapesti Szemle 1928. évf. júliusi szám.

netírója.⁶ Speer Dániel, a felsőmagyarországi és dáciai *Simplicissimus*, azt írja, hogy magánórákat vett Frölich Dávidnál, a híres matematikusnál Késmárkon. Jókai tehát félreértette a *Simplicissimust*.

Azt állítja Jókai, hogy akkor a tizenhat szepesi városból 13 volt elzálogosítva, csak Késmárk, Igló és Lőcse nem. Lőcse és Késmárk nem tartoztak az elzálogosított szepesi városokhoz, hiszen szabad királyi városok voltak. Igló ellenben fővárosa volt az elzálogosított tizenhárom szepesi városnak és később a három koronavárosnak: Podolinnek, Gnédának és Lublónak is. Szepes vármegye története és területének hajdani szétforgácsolódása olyan bonyolódott, hogy a nem-szepesi nehezen ismeri ki magát benne.

Jókai szegény Frölichet asztrológusnak tartja, aki horoszkópiumot állít fel és életelixireket árul, szóval szélhámosnak hiszi. Frölich Dávid leánya: a szép Mikhál, akit apja mindenféle nyelvekre és tudományokra oktatót és aki kiváló botanika volt, apja parancsára férjhez ment Frölich legjobb tanítványához, a Létára megválasztott luteránus paphoz, Katzenreiter Henrikhez.

A leány Kalondai Bálinthoz, a kassai mészáros fiához vonzódik, de csupa alázatos engedelmességből, szót fogadott apja óhajlásának. A nászúton tudja meg szegény, hogy férje a kisszebeni vihodárnak, a hóhérnak, fia. Az asszony retteg a férjétől, mert az is hóhér lett az öreg vihodár parancsára. A hóhér házából megszökteti Mikhált Kolondai Bálint, aki kifürkészte, hogy hová cipelték a fiatal nőt. Megszöknék, megesküsznek, tehát bigámiát követnek el. Legalább ők azt hiszik. Mi tudjuk, hogy az első házasság érvénytelen, mert Katzenreiter eltitkolta származását, nevét és állását. Kassára menekülnek, ott élnek boldogan, senkisé tudja, hogy ki a tekintélyes Kalondainak felesége. Kalondait megteszik bírónak. Amikor a tisztelet és a tekintély tetőpontján áll, kitűdődik, hogy bűnös és törvénytelen házasságban él és kivel? A szebeni hóhérnak eltűnt és holtnak híresztelt feleségével! Halálra ítélik a bírót és feleségét.

A kivégzésre eljön Katzenreiter Henrik, a hóhér. Le akarja vágni feleségének, Mikhálnak a fejét, de nem engedik meg neki a bírák. Más hóhér segíti át a Szép Mikhált a másvilágra. De Katzenreiteré Kalondai Bálint feje. Kalondai már ott áll a vesztőhelyen, és Katzenreiter örül, hogy felesége csábítójának fejét ő fogja leütni. De Simplex, a német diák, zendülést szít a nép között. Ezt felhasználja Kalondai, leüti a hóhért; leugrik a vérpadról; elszalad; befut a jezsui-

⁶ Johann Lipták: *David Frölich*. Der Lebensweg des kaiserlichen und königlichen Mathematikers im Königreich Ungarn. Késmárk. 1943.

ták rendházába és ott menedékjogot nyer. A páterek kicsempészik. Beáll katonának és hősi halált hal Eger alatt.

A regény több, mint tarkabarka. A Szepességről és a felvidéki bányavárosokról igen jó képet kapunk, amelyek természetesen, mind a *Magyar Simplicissimus*ból származnak. Vannak Jókai regényében földrajzi tévedések, így a Branyiszkót úgy írja le, mint egy örök hóval és glecserekkel borított, szaggatott szikláshegységet.

Frölich könyvéből, a *Bibliotheca Peregrinantium*-ból kerültek bele a Simplicissimusba a szepesi tájképek, a Magas Tátra megmászása, a szokások és viseletek leírása. Frölichet Jókai egyébként, helyesen szerepelteti. Ő volt a Lomnici csúcs első megmászója 1615-ben,⁷ ő volt a magyar turisztika alapítója. Könyve az első magyar Baedeker.

Bátran állíthatjuk, hogy Jókai *Szép Mikhál* című művéből szepesi levegő árad, és hogy szepesi hangulatok fogják el itt-ott az olvasót. Jókai nem tudta, hogy tulajdonképpen szepesi forrásból merített, mert ő is azt hitte, hogy egy sziléziai diáknak személyes élményeit olvassa a Simplicissimusban. Ezeket a Frölich Dávid Baedekerjéből származó színeket Jókai ecsete úgy rakta fel, hogy még ragyogóbbaknak, pompásabbnak látszanak.

A regény túlzott tarkaságát megmagyarázza a műfaj. A picaro-regények tele vannak csudálatos, vérdermesztő és mulatságos kalandokkal.

IV. Láda! Kérnek! Jössz-e?

Jókainak ezt a pompásan gördülő, vidám történelmi elbeszélését abban a kötetben találjuk, amelynek címe *Még egy csokrot*. (Centenárium kiadás. 76. köt.) Nem tudjuk, hogy honnan vette az író a tárgyat; valószínűleg Mindszenten hallotta, amikor gróf Csáky Albinnál volt látogatóban. Meglehet, hogy valami családi krónikából olvasta ugyanott.

VII. Csáky István gróf Szepesváralján élt, a Szepesi Várban, és nagyon takarékoskodott. Fukar volt, mert ki akarta váltani a tizenhárom elzálogosított várost. Volt neki egy legénysorban levő fia: IV. György. A többi fia már megházasodott. Gyuri szép és jó fiú volt, de nem találta föl a puskaport. Az apja ugyanakkortájt meg akarta tanulni az aranycsinálás mesterségét és magánál tartotta azt a nagy, tudós alchymistát, akinek az volt a neve: Korpahörgyi Eleutherius de Terravár, aki II. Rudolf császárnál dolgozott Prágában, és akit Csáky nagy ígéretekkkel elcsalt.

Az alchymista azt mondta, hogy lehetne aranyat tűz nélkül csinálni, ha a Sárkány összetalálkozik a Piros Oroszlánnal. Csáky István udvari bolondja, aki nem esett a feje

⁷ Mások szerint ez a Késmárki csúcs volt.

lányára, erre azt süti ki, hogy a Piros Oroszlán Gyuri ifjú úr, — a Sárkány pedig a Hanusfalván lakó Drugeth Katalin kisasszonynak kincsesládája.

Ez a Drugeth Katalin hajadon leány volt és beleszeretett Wesselényi Pálba. De Pali úrfi Erdélybe távozott, ott másvalakit vett feleségül. Drugeth Katalin takarékoskodott és halomra gyűjtötte a sok pénzt. Ha kérő jött, a leány megkopogtatta a kincses ládát és kérdezte: „Láda! Kérnek! Jössz-e?” A láda pedig mindig azt felelte, hogy: *nem*, és mindig nehezebb és nehezebb lett.

Csáky István azt gondolta magában: megkérem Katát Gyurkám számára. Elküldte tehát György urat a legsoványabb gebéjén Hanusfalvára, a Dunajechez. Egy levéllel. Ebben arra kérte István gróf a szép Katát, menjen férjhez az ő György fiához, hiszen van neki elég esze annak a számára is. Ha a két vagyon összekerül, ki lehetne váltani a tizenhárom várost. És akkor Kata szepesi grófné lenne, mert III. Ferdinánd megígérte neki, hogy a Csákyak örök időkre szepesi grófok és főispánok fognak maradni.

György úrfi Hanusfalvára lovagol. Útközben cselédeket lát, akik vásznat fehérítenek. A legszebbik pedig egy sereg libát őriz. Leül melléje, megismerkedik vele, beleszeret, és a leány viszonzozza ébredő érzelmeit. György most elmegy ugyan a kastélyba, Drugeth Kata színe elé, de nem őt kéri meg, hanem a szép libapásztorleány kezét. Kata a furcsa leánykérés alatt elolvasta a neki átnyújtott levelet és aztán megmondta a nem okosnak látszó kérőnek, hogy grófi apja azt akarja, vegye el őt, Katát, feleségül. Gyuri erre gorombán és határozottan kijelenti, hogy: hisz Kata kisasszony a mamája lehetne. És amikor Kata megkérdezi, hogy mit is szólna István gróf a libapásztornő menyasszonyjelölthöz. Gyuri kijelenti: — „Az én apám is megnősült, a nélkül, hogy engem kérdezett volna! Én sem kérdezem!” Kata erre nagyot nevetve beleegyezését adja a házasságba. György hazamegy Váraljára és bejelenti, hogy megházasodik. — Kit veszel el, a Drugethot? — Dehogy! A libapásztornőjét! — Az öreg gróf dühbe gurul. Meg akarja puhítani nyakas fiát. Kinoztatja, becsukatja, éheztetni, szomjaztatja, megfüstölteti a börtönben „mint egy sonkát”. Semmi sem használ! György csökönyös marad, ragaszkodik a libapásztorhoz. Végre az öreg pokoli tervet forral. Odaküld a dutyiba egy katolikus papot és egy luteránus lelkészt. Rendezzenek egymás között hitvitát! És ezt már nem bírja ki Gyuri. Üzen apjának, hogy beleegyezik házassági tervébe, elveszi Katát de genere Drugeth. Erre nagy kísérettel útnak eresztik Hanusfalvára. Vele megy a jászói prépost is, hadd eskesse a boldog fiatal párt. Gyuri azonban gyorsabban lóra szállt, megszökött, otthagya

a lakodalmi menetet. Hamarább ért Hanusfalvára, mint a násznép. Éppen mennyegzőre érkezett oda, mert Kata akkor esküdött. Megeskettette magát az eperjesi püspök által a visszatért Wesselényivel, aki özvegyemberré váltan jött vissza régi szerelméhez. György pedig azonnal diszpenzációt kér és kap a püspöktől és összeadatja magát stante pede az ő kedves libapásztorleányával. Most jön a meglepetés: a libapásztorleány nem volt igazi libapásztorleány, hanem orosz-lánkői Kakuzich grófnő, aki látogatóba volt Drugeth Katánál, nénijénél, és aki csak úgy tréfából játszotta a libapásztori szerepet.

Ebben a kis elbeszélésben annyi tréfa és annyi nem várt ötletes meglepetés van, hogy az olvasó kitűnően mulat rajta. Igen alkalmas volna operettre, filmesítésre. Jókai itt is kisebbszerű tévedést követ el, amikor azt mondja, a tizenhárom város kiváltása helyett okosabb volna a még Magyarország-nál visszamaradt három várost is Lengyelországnak elzalogosítani. Mint mondtuk, Szepes megye területi változásának története olyan bonyolult, hogy nem-szepesi ember nehezen igazodik el benne.

Jókainak más művében is akadnak szepesi vonatkozások. Így *A jövő század regényében* is.

Alexandra, az osztrák nihilista köztársaság elnöknője, elrabolja az osztrák-magyar bank érckészletét, 250 arany- és ezüst-ágyút öntet belőle. A Lengyel-nyergén kel át a menekülő orosz sereg, de Sasza asszony a Jeges-tengerrel szembe süllyeszteti el a 400 millió értékű kincset. A Jégtengerszem elnyeli, de nem sok időre, mert Tatrangi Dávid kiemeli az ő hyalichorból készült repülő hajóival. Jókai itt is nagy pompával írja le a Tátrát és egy nyári hóvihart. A nagy aranykincset Jókai szerint csak rövid időre süllyesztették el.

Mi cipszerek, ezt azonban még Jókainál is jobban tudjuk.

Nem rövid időre temette ő bele az aranykincset, költészetét, valamely fagyos Jégtengerszembe, hanem örök időkre a mi hálás szívünkbe, a szepesiek magyar szívébe.

LAM FRIGYES.

ADATTÁR.

SZAKOLCZAI ISTVÁN DALOSKÖNYVE.

A postatakarékpénztár egyik könyvárverésén egy kis-nyolcadrét alakú kézirat került eladásra „Kéziratos latin imádságoskönyv a XVIII. századból” címen. A címet a felületes megállapítás adta csak neki; a kézirat első bejegyzése ez: *Gaudet vero Possessore Stephano Szakolczai Die 6. Maji, Anno 1762. Szegedini.* Ezen az alapon a kéziratot Szakolczai István versgyűjteményének nevezhetjük. Tartalmát latin, magyar, lengyel, tót, rác, német, stb. dalok teszik. A bejegyzett versek kezdő soruk szerint a következők:

- (Cantus Pastorum.) *Vive, vive, vive ter beatus, Dux Palaemon nobis coelo datus...*
 (Pro Amarillide.) *Infelicem duco vitam...*
 (Pro Amarillide.) *Szerencsétlen álapotom! Keserves én életem...*
 (Carmen Saphicum.) *O dies felix! Superum favore Longa millenis repetita votis...*
 5. (Cantio de V. Sacramento.) *Sacris solemnis juncta sint gaudia...*
 (Cantus Corydonis.) *Kedves víg Barátom, Vagyon kedved látom...*
 (Cantillena de JESU.) *Amor meus pondus meum tu mi Jesu...*
 (Cantio de B. V.) *Aurora Syderum Maria salve...*
 (De JESULO.) *Ad Jesulum infantulum properate animae...*
 10. (Cantio de B. V. M.) *Ave, salve Virgo pia, Dei Patris Filia...*
 (C. de S. Joanne Nep.) *Bojorum gaudium, orbis delictum...*
 (Contriti cordis suspirium.) *Eheu quid faciam! Heu quo me vertam...*
 (C. de JESU.) *Vivat, vivat amor meus, Jesus Dei Filius...*
 (Pulchra Cant.) *Deus meus, vita mea salve amor intime!*
 15. (C. Polonica de Jesulo.) *Ave Jesu parvule, ave chare pupule.*
 (C. de Magna Dna.) *Turba Coelorum, parate chorum...*
 (C. de B. V. M.) *Maria, M. Christianorum Regina...*
 (C. de Christo Dno.) *Quo trahis Christe! hoc signum triste...*
 (C. de Aeternitate.) *Quo me vocas Aeternitas...*

20. (C. de patiente Salvatore.) *O felices peccatores! vobis vita oritur...*
 (C. Valedictoria.) *Valete Socii valete omnia, Jam desero mundum...*
 (Cantus Pastorum.) *Vivimus Pastores, Gregum Curatores...*
 (C. Gemebunda.) *Nemo credit, quid sit Schola, qui non studuit...*
 (Boldogságos Szűzről.) *Ó Szűz Isten Anya hozzád jövők bűnössen!...*
25. (C. de Vanitate Mundi.) *O Juventa mollis Flos... (latin-magyar versszakok.)*
 (Sz. Istv. Királyról.) *Ah! hol vagy Magyarok tündöklő csillagja...*
 (C. Jocosa.) *Posonium, Posonium terrestre Paradisum...*
 (C. Illyrica de B. V. M.) *O Maria lipa Judit...*
 (Boldog Szűz Mariához Magyarok Gyámolához Szívbeli töredelem.) *O MARIA ékes rózsá, bűnben estek gyámola...*
30. (Jesushoz kívánság.) *Éljen! éljen én szerelmem...*
 (De Pastoribus.) *Menyből az Angyal lejött hozzátok...*
 (C. de Magna Dna.) *O Maria Szűz Anyánk! magos Menyből tekincs reánk...*
 (Pro Festo Natali D. N. J. Chr.) *Oh Istennek nagy szerelme, ily nagy...*
 (C. de Deipara Virgine.) *O Szüzek Sz. Szüze, Nagy Aszszonyom...*
35. (C. de parvo Jesulo.) *Kis Jesushoz a Kisdedhez ti lelkek siessetek...*
 (C. contra Pestem.) *Az Egeknek szép Csillaga, mely az...*
 (Pro Festo SS. 3 Regum.) *Három Királyok napját Országunk egy istápját...*
 (Affectus amoris.) *O édes Istenem! én minden reményem...*
 (Karácsonyi Ének.) *Szűz Mária ez világra nekünk Sz. Fiát...*
40. (C. de S. Joanne Nepomuceno.) *O Gloriose Joannes Nepomucene! Salus...*
 (Cant. Croatica.) *Maria Bisztriczka Nebeszka Krályicza...*
 (Querulosa Cantus.) *Elemosynam studioso date, date pauperi...*
 (Cantus Funebralis.) *Vana Juventus! cur jactas artus...*
 (Estvéli Ének.) *Jesus Mária dicsőséges Nevek, im hogy...*
45. (Világi Hivásgról.) *Én Szerelmem, Drága Kincsem te egyedül Jesus vagy...*
 (Sz. László Királyról.) *Sz.-László Isten szolgája, Magyarok...*
 (Sz. Mártonyról.) *Sz. Mártony Magyarok fénye...*
 (C. de Morte.) *Time homo! mors perennat...*
 (Pia suspiria.) *Bone Deus, amor meus! Toto corde amo te...*

50. (De S. Paulo lo Eremita.) *Paule, qui turbam strepitumque mundi...*
 (Hymnus de Xto patiente.) *Confusus horreo, dum crucem video...*
 (De fine hominis.) *Ubi anima vagaris, tua in quo...*
 (De peccato morali.) *Quam horrenda res peccatum...*
 (De morte.) *Ergo mihi moriendum! sim colonus...*
55. (De iudicio.) *Cum fulgebit illa dies testis...*
 (De Inferno.) *Ah infelix o peccator...*
 (De Xto crucifixo.) *Salve Jesu Rex Sanctorum...*
 (Contritum suspirium.) *Magna Diva tu spes viva desperantis animae...*
 (De Nomine JESU.) *Da mihi Jesu cor tuum, volo diligere...*
60. (De patiente Salvatore.) *O felices peccatores, vobis vita oritur...*
 (De vanitate Mundi.) *Cur Mundus militat sub vana...*
 (Pro die Natali D. N. J. Ch.) *Dum Virgo vagientem somnumque...*
 (De Morte.) *Eheu! quid? homines sumus...*
 (De Xto JESU.) *Veni o Jesu mi, noli tardare...*
65. (De B. V. Maria.) *Ave plena gratiarum, Maria lux faeminarum...*
 (Mennyországról.) *O nagy öröm! nagy Boldogság...*
 (De Redemptore Mundi.) *O Popule mi! quid merui!...*
 (De Joanne Nepom.) *Joannes Nepomucene Veni contra me...*
 (Pro impetranda pluvia.) *Domine Rex, Deus Abraham...*
70. (De Regina Coelorum.) *O Virgo virginum, tu mea lux...*
 (Bőjti ének.) *Siess bűnös Keresztfához, siess...*
 (Nagy Asszonyról.) *Máriában én vigadok, Sz. Nevéről...*
 (Karácsonyi ének.) *Örvendezzünk, Betlehembe menyünk...*
 (Karácsonyra való.) *Énekeljünk mi Pásztorok az új Mesiasáknak...*
75. (Új Esztendőre.) *O Szép Jesus ez új Esztendőben légy...*
 (Krisztushoz Kívánság.) *Ah melly szomorú Szívem és nagygyon...*
 (Lélek vigasztaló.) *Mit keseregsz, miért támozt...*
 (Bűnös léleknek Megváltónkhoz térése.) *Szüzek, Ifjak sírjaitok, velem...*
 (Az Halálról.) *Aki még élsz, törtül nem félsz...*
80. (Mennyországról.) *Menyországban jer pajtás, ha meguntad...*
 (Diadalmas ének.) *Rettentő Marsnak fajzati...*
 (Angyalok Királynéjához.) *Gyönyörködjél, örvendezzél a magos Menyországban...*
 (Ad Notam Ave Mundi Spes Maria.) *Miserere mei Deus, quia clamat...*
 (Azon Nótára.) *Könyörülj rajtunk Istenünk, mert ámbár...*

85. (Ellenségek ellen.) *Úr Isten! melly sokan vannak, kik nékem...*
 (Magyarok Nagy Asszonyához.) *Bánkódgyál Magyar Népsűrű könyvezéssel...*
 (De amore Jesu.) *Kit ellened tettem, rettegtet sok vétkem...*
 (Funeralis Cantio.) *Qui humanae legis vitae folium...*
 (Sz. Háromság tiszteletiről.) *Sz. Sz. Sz. szüntelen mondogyák angyalok...*
90. (Apprecatio Onomastici diei.) *Zöldülj föl Apollo hangas énekléssel...*
 (Jucunda Cantio.) *Vale Pallas Dea docta studii...*
 (Világi ének.) *Reménség az embert gyakorta...*
 (Rendes ének.) *Az ujdón új Politiát ha kívánnod...*
 (De Veipara Virg.) *Ave salve Maria nostra spes, per te...*
95. (Praedonum cantus.) *Huc, huc Praedonum properate greges...*
 (Katonaének.) *Szarándokság, kemény rabság élet...*
 (Cantus in adversis.) *Non erit semper sic, cur...*
 (Rácz ének.) *Otyesch ti me slacki Brate...*
 (Planctus Bellgradini.) *O me moestum Belgradum...*
100. (Poenitentis cordis suspiria.) *Heus fausta jam mortalium tua...*
 (Szívbeli foházkodás.) *O melly ember téged boldog szerencsével...*
 (Pater Benedictinusnak szomorú éneke.) *Oh én szegény Péter Mártony...*
 (Szomorú ének.) *Vajha ki tudná, vagy tapasztalná...*
 (Luctus Hungariae.) *Vae misellae mihi Terrae...*
105. (Juhászok éneke.) *Ha gyönyörűségeken él valaki...*
 (Világi ének.) *Csak titokban köll tartanom...*
 (Mundana Cantio.) *Semper ferventem amorem servare...*
 (Világi ének.) *Valyon kinek panaszoljam...*
 (Rendes ének.) *Isten álgyon meg kedves Barátom, jó hitves...*
110. (De aeternitate damnatorum.) *Age homo numeremus et attente...*
 (Világi ének.) *Non est in tot major orbe his...*
 (Szép világi ének.) *Ah mit kénzod én szívemet...*
 (Más.) *Ambár nékem nintsen Kintsem...*
 (Más világi ének.) *Atkozott szív, mért így megvetetted...*
115. (Más ének.) *Nem tudom, ki ditsérne, ha mint én...*
 (Más ének.) *Csak szívemben hülök, hogy vagy hitetlen...*
 (Más ének.) *Szívem fájdalomi ujulnak, senki...*
 (Szép ének.) *Ne busíts szívemet istentelen...*
 (Világi ének.) *Színes szívet szeretni...*
120. (Szép ének.) *Élek, de mintha nem élnék...*
 (Világi ének.) *Személyednek ékes volta szívemet...*
 (Más ének.) *Cur mundus militat nunc pro pecunia...*

- (Galileai menyegzőről.) *Az igaz Messiás már eljött, sokféle ...*
 (Rendes ének.) *Felix ille, qui crumena plena ...*
125. (Világi ének.) *Szerentsés az, ki dagadott erszényel ...*
 (Világi ének.) *Három féle dolog tartóztat engemet ...*
 (Ének.) *Allandó vagy, méltán szerethetlek ...*
 (Ének.) *Ambár előbb hozzád leborultam ...*
 (Jucunda Cantillena.) *Dives Plato, magnus Aristoteles ...*
130. (Szív vigasztaló ének.) *Jó bor-é gazda, jó szőlő ...*
 (Rendes éneketske.) *Két tyukom tavali ...*
 (Más azon nótára.) *Hej korsó, kis korsó, torkom ...*
 (Tréfás éneketske.) *Kinek vagyon kedve mulatságra ...*
 (Curiosa Cantillena.) *In castris resonant, resonant ...*
135. (Jocosa Cantillena.) *In viridi ramo sedet turdus ...*
 (Halotti ének.) *Az én Uram Ferenczi ...*
 (Szív vigasztaló ének.) *Minden nap, minden nap jó borral ...*
 (Bosnyákból azon nótára.) *Szvaki dan, szvaki dan, vincze ...*
 (Tót ének.) *Suhajko Lipki, ne bojsza ...*
140. (Tót ének.) *Vileczela holubicska zeszak ...*
 (Tót ének.) *Zettyak brezsu uzs hu ...*
 (Tót ének.) *Ancsicsko dusicsko daj ...*
 (Tót ének.) *Isla Marina do czinterina ...*
 (Tót ének.) *Ked szom sza já rida vala ...*
145. (Tót ének.) *Daj Bozse, daj ...*
 (Német ének.) *Lárom lári um ain Klázl ...*
 (Pro Nativitate Christi.) *Angyeo Boxji iz neba ...*
 (Cantio jucunda et jocosa.) *Slave, vive, bible! blagoszovi ...*
 (Nova Cantio.) *Ova pisma jus te nova ...*
150. (Rendes ének.) *Altal menék a Tiszán, két kerelő ...*
 (Szép ének.) *Nem kívánok egyebet, csak halálomat ...*
 (Szép ének.) *Quid replēs astra fletibus ...*
 (Rendes ének.) *Jobb a papné, mint a pap ...*
 (Világi ének.) *Mikor masérozunk kapitány uram ...*
155. (Rendes ének.) *Adgy Uram, adgy Isten el ne ...*
 (Világi ének.) *Csak nem elájultam, mikor hallottam ...*
 (Nova Cantio.) *Srezu mome bolest se novi ...*

A gazdag gyűjtemény érdekes képet ad a XVIII. század második felének deákos műveltségű emberéről. Mi itt csak azért hívtuk fel rá a figyelmet, mert az *Ah hol vagy magyarok* kezdetű Szent István-éneknek eddig ismert legrégibb lejegyzése is benne van, éspedig olyan szövegben, amely már a versfők valloását elrontotta. Mivel a versfős szöveg az eredeti, arra kell következtetnünk, hogy az ének jóval 1762 előtt keletkezett, ha ekkor már rontott szöveggel került Szakolczai István gyűjtésébe.

ALSZEGHY ZSOLT.

RÉVAI MIKLÓS — MEDGYESI SOMOGYI JÁNOSNAK.

Medgyesi Somogyi János államtanácsos, majd alkancellár (1756—1809), a magyar tanító szerzetesrendek jótévője. L. róla bővebben Patonay József: Medgyesi Somogyi János államtanácsos és a magyar kegyestanítórend c. munkáját (Tatai Kegyestanítórendi Gróf Esterházy Miklós Reálgimnázium 1933—34. és 1934—35. évi Értesítője; különnyomatban is). A levelet a lovászpatonai Somogyi-kastélyban találta meg Patonay József. A kastély jelenleg néhai Esterházy Pál gróf örököseinek birtokában van; tőlük kapta a levelet Patonay József gimn. c. igazgató úr, akinek szíves engedelmével közöljük:

Méltóságos Úr!

Kegyelmes Uram, és Pártfogóm!

Fiúi bizodalommal panaszkodom szomorú állapotomról, hogy Nagyságodnak azon való atyai szánakodására könnyebbségemet érezhessem. A' halál már belém vágta a' kaszáját: tsak azt várom, mikor ránt le egészen talpamról. Az arany érnek éktelen daganatja meg fakadt, de rossz útát rágott (sic!) magának félre tsapásával. Sípot, fistulát kaptam vele. Ennek éles folyása meg orvosolhatatlan. Lassú el száradás, lenta tabes, a' következése. Eckstein Úr, híres, és igen szerentsés Chyrurgusunk met-széssel akarna rajtam segíteni: de most még maga sem meri azt tenni, praesente aureae venae tumore, et magna constitutionis debilitate. Én is igen irtózom tőle. Veszedelemmel jár, kétséges a' kimenetele. Bizonyos pedig az, hogy a' síppal is elég jó ideig el élhetek vigyázó mértékletességgel. A' Jó Isten tsak annyi időt engedjen már, hogy kiadhassam munkáimat. Az után örömet meg halok. Fáradtságom jutalmának reménységétől meg kell már válnom: mert a' környűl állások, a' mint látom, azt annyira el vetik tőlem: hogy későre sürgethetem, és a' mire meg jó, engem már nem talál életben. Tsak egy vigasztalásomat vihetem el magammal, conscientiam rectorum conatum. Kérem Nagyságodat a' Haza szerelméért, tsak ebben segítsen már, hogy a' nekem szánt segedelemnek mennél előbb való el nyeresével hathatóságban üzhessen az el kezdetett kiadást.

A' halál torkában is érzek még egy Jó Barátomért. Szegény Tóth Farkas 29 esztendeig fáradt. Tsak egy esztendő híja a' harmintznak, a' mellyet ő azonban buzgósággal harmintzszor is ki pótol. Erre ő egész pensiójával nyugalomba mehetett volna. A' fizetése 700 forint volt. Tsak 400 forintot rendelt kegyelmesen a' Felség. De a' Consilium Urai mast (v. most) ez ellen is Repraesentatiót küldenek fel, a' mint tegnap értettem. Miért ment el minden jelentés nélkül a' hivataljából? Mért nem vállalta fel a' Pétsi, vagy Szombathelyi Directorságot? Beteges állapotja nem mentheti, mert hogyan vállalhatott volna terhebb köteles-

séget magára a' Benedictinusoknak (=nál)? Azóta semmire sints jussa ex Fundo Publico. Meg indult a' szívem ezen a' képtelenségen. A' Benedictinusokat üldözték más ártatlanokat is nyomorítgat a' gonosz indulat. Tudja Nagyságod, miként hajlott ide szegény Tóth Farkas. A Fő Apát Úr gondoskodott Jó Oktatóról. Paintner kezére járt, 's Tóthot ajánlotta. Én lettem benne eszköz, hogy reá beszéljem. Nagyságod nagy kedvét mutatta hazzá, mind akkor, mind pedig azután, kivált a' Fő Apát Úrral tétetett kötés után. Szinte levéllel méltóztatott örömet jelenteni, a' mellyben meg írta a' Nádor Ispánnak is azon való kedve telését. A' Pétsi, és Szombathelyi Directorságot a' Cancellaria hagyatta függőben. Tóthnak híre nélkül. A' Méltóságos Úrnak érzékeny szíve ezeket bizonnal fel veszi, és hathatos pártfogásával segít a' dolgon. Mért legyen Dutsánszky Tóthnál szerentsébb? Egész pensióval, 600 forinttal, nyugalomra botsáttatott Dutsánszky, és e' mellett most Priuatusnak a' Szolgája. Tóth a' Hazának szolgál Szent Mártonban olly erővel; hogy sok esztendőkre marad oktatásának gyümöltse. Nevelőket készít Gyermekeinknek, Hazánk fenmaradásának. Vakoskodó gonosz elmék azok, a' kik ezt nem látják, 's boszszút állanak a' Hazán, hogy rossz szándékjokat a' jónak hátrálásában meg előztette az Isteni Gondviselés a' Felségnek kegyelmesebb rendelkezésével. Confirma hoc Deus! quod operatus es in nobis. De Nagyságodat eszközül választotta ebben az Isten.

Fel megyen Bétsbe Eckstein Úr a' napokban, a' ki Stahli helyébe kívánczozik. Szép érdemei, a' mellyekkel el híresedett Hazánk ditsőségére, úgy bízom, már utat törtek Nagyságodnál, hogy ötet kegyesen fogadja. Első oculista a' Hazában: ki mondhatatlan, mi szerentsés egyéb operatioiban is: tud Magyarúlis, hogy a' szükséges oktatásokat e' nyelven is meg teheti. Serény a' betegekhez, és irgalmas. Ha a' külföldi Competensen is akar az Udvar Kegyessége segíteni: meg lehet ez is a' Cathedrának Proiectumban lévő fel osztásával, mivel egynek igen terhes. Eseedezem én is mellette.

Rajtunk az Istennek áldása: boldog esztendő mutatja magát: az Istennek hálát adunk érte. De sok még is a' rossz ember: nem igen száll alább az élelem ára. Én igen meg érzettem Pesti lakásomat; melly egyébként nekem igen kellemetes hivatalomra, és abban való nyugodalmamra nézve; de terhes az uralkodó fősvénység miatt. Első esztenő, a' szükséges készület, és a' hozzája tsapott hosszas betegeskedés, Februariusnak 20 napjától fogva mind e' koráig. éktelenül meg húztak. Augmentumot még nem kérhetek, mivel el késtem a' munkámmal is. Jó Barátimhoz folyamodom addig, míg ebbe kaphassak.

A' Méltóságos Grófnénak kegyes anyai kezeit hálá adatos fiúi érzéssel tsókolom. Köszöntöm a' Pepi Úrfit, a' Kis Aszszonyokat; tsókolom a' mosolygó Angyalt, a' kis Mukit. Végére siető életem mind inkább öregbíti Nagyságodhoz való hálá adatosság-

gomat, és igaz tiszteletemet: hogy utolsó esztendeim hozzám való Atyai Kegyességétől számos vigasztalásokat vettek; a' mellyekkel ditsősegesen mehetek síromba. Ott sem hidegűlnek meg hamvaim a' fen maradó háláló érzés miatt. Így él még, így hal, így nyugszik az után

Nagyságodnak

Pesten. 14 Junii. 1803.

Igaz Híve

Révay Miklós

Közli: BALASSA LÁSZLÓ.

DÖBRENTAI LEVELEZÉSÉBŐL.

Döbrentei Gábornak a Magyar Tudományos Akadémia kéziratrábában őrzött levelei közt (M. Irod. Lev. 4-r. 3. sz.) van kettő, amelyből némi világosság derül az *Erdélyi Múzeumban* hirdetett drámai pályázat megítélésének történetére. Az első Bölöni Farkas Sándornak, a második Buczy Emilnek szól. A pályamunkákra vonatkozó néhány mondatot a levelek közlője emeli ki, dőlt betűvel.

1.

Kívül: a Monsieur Monsieur Alexandre de Farkas à Zsibó

Kedves Barátom,

A' 700 Rfokat vettem, Miklós, Berkenyesről írta-meg mit tegyek vele 's mihelyt a' Diligence érkezik eligazítom. Itt megyen a' nyugtató levél.

Litterati nem váltott még czédulát hogy bajod ne legyen a' Bároné előtt, eligazítom a' papiros dolgát, mikorra Miklós visszajő.

Kelement keresém a' kollegyiomban. Válaszát egy más levéllel együtt elhozá Simó.

En, időmet itt igen jól töltöm. Holmit dolgozgatok. Falun nem létem veszteségét nem érzem, falun én másképen szeretek lenni mint eddig voltam.

Az általadott szomorújátéki munka általnézetését el se végezted.

Ma éppen az 1811diki Magyar Országos Diaeta Jegyző könyvét olvasám, nagy gyönyörűséggel.

Trattnertől tegnap kapék tudósítást, hogy a' VIIIdik füzet kész 's a' VIIIIdikat nyomtatja.

Lajos viszont ölel. Jó mulatságot, a' dolgozáshoz kedvet 's az idő el szalasztását ohajtja szívből barátod

Döbrentei Gábor mk

Kolozsvár Jun 14d. 1817.

A' Bároné kezét tisztelettel csókolom. Most egy hét olta minden nap 30 font hust vétetek a' Rumford leveséhez mert a' krumpli mind megrevesedett. Eszik mindennap 200.

2.

(Kívül): Tisztelendő Tudós Buczy Emil Úrnak, az ifjú Gróf Kornis nagyérdemű Nevelőjének

Sz Benedek

Emilem,

Legelső gondolatom 's érzésem melege Feléd e' reggelen. Tegnap este kapám a' Tragoedia Ideálja (mert így címezhetem el, úgy é?) folytatását. Csak vacsora után, ágyba fektemkor olvashatám. A' heroszi (igen is maradjon így) lélek lengése verte álmomat. Olly férfi még nem lépett elé a' két házban mint Te Munkád állani fog a' Kelemen ifjú Genieknek, a' Nagyság hév könnyeit kisíratatni. A' már pályát futók 's futottak, tisztelettel fogadhatják az utánuk újbán eléjövőt, s leveretethetnek önmagok elnézésén. Ezt mind érzéseimből írom. Én eddig ugyan szerettelek, most a' mellett nagyon bámullak is. Minket olly szorosan kötnek a' legvékonyabb fonalak, hogy elválasztásunk lehetetlen. Értjük egymást, szíveink, 's a' ki nem alható hazafiúi láng össze atyafiságosított, most minden együtt vagyunk, különböző utakon. *Rajtam e' munkáddal felette nagyon segítél. Mintha, a szokás mondása szerint, egy követ vettél volna le rólam. Ki van jelelve a' fő pont, 's midőn az én Munkám is kész, ott áll a' megtörhetlen paizs a' mi szomorú-firkalójink ellen. Látod e' (vagy: é?) hasznát az első füzetbeli kihirdetésnek, melytől már én elijedtem volt.* — Munkádnak ki kell jönni a' IX. dik füzetben. A' VII dik füzetben áll egész mivoltában a' XV dik paragraphusa. A' VIII dikban is Trattner levele szerint már kijött a' Görög Genie. Várom mindennap a' VII diket. Mihelyt jő, küldöm. E' mostani kéziratoddal úgy teszek, a' mint irád. Ebben stylusod is már sokkal könnyebb, mint a' két elsőben.

Veled együtt sajnálom Misit. Mond neki, hogy úgy ohajtom gyógyulását mint Anyja s mint Te.

Kazinczynak Hozzád írt episztolája kijött Kulcsár ujsága mellett a' Hasznos multságokban. A' Magyar Kurírban pg Galambfalvi Reform. Pap Pálffy Dienes Uramnak felelete az én aesthetikai jegyzetimre mellyek a' III dik füzetben vagynak. Mikor a' Sionházy Uraimék olly csekélységek se tudnak megfogni. Emlegeti az általam citált versedet. De, megfognak bennünket érteni olly ifjak, mint a' millyen egy Szigethy nevű is Sz. Udvarhelyen, kitől igen szép levelet, 's jól kezdő munkákat kaptam. Én egy Halottak-beszélgetését készíték, ott persifliroztatnak az olly Sionházy Uraimék. Nem bánom ezután kiméléssel.

Megvallom, a' szomorú-firkalásokat csak dévajkodásból küldék Azokra elaszott a' koszorú.

Öleünk mind ketten.

Mindég Tied

D.

(Oldalt még ez áll:) Kaptad é új munkád kezdetét? én Szilágyinak általadtam.

3.

Hadd álljon itt végül az öreg Naláztynak a pályázat eredményéről szóló jelentés megjelenése után Döbrenteihez írt levele, amelyben meglegedésének ad kifejezést. Abból, hogy csak Bolyai nyomtatásból ismert drámáiról szól külön, nyilvánvaló, hogy neki semmi része sem volt a pályamunkák megbírálásában. (Egyáltalán Döbrentein kívül csak Farkas Sándorról tudjuk eddig, hogy látott kéziratot.)

Naláztzy levele az akadémiai kéziratár 4r. 55. sz. levélkötetében található.

Kívül: Tekintetes Döbrentei Gábor Úrnak. N. Hunyad Erdemes Tábla Bírójának barátsággal

Dédátsan

Kedves Barátom!

Az halakat és a Xdik Füzetit a' Múzeumnak vettem ujjíttásul sokszorozott barátságának kedves Döbrenteim, melyet hirtelen egyéb kedveskedéssel dinnyén kívül nem viszonzhatnak.

Ezen utolsó bé rekesztő Lieferunghoz (minthogy arról vélekedésemet kívánja Barátom Uram) úgy láttszik abban mintha az geniális méts olajja fogyván el hunyna. Az Teleki Josef élete interessáns ugyan, hanem inkább Panegyris mint Biográphia közelebb van Pliniusshoz, mint Plutarchushoz. Talán Trattner Uram igen nagy szabadságot vett magának a' tárgyak választásában. Kinek Typographusi gustussát nem lehet meg bízni csak a' 12. Arkusra vigyázván hogy bé telljék.

Nem mondom: hogy csekélyek, hanem lehetnek volna különbek, eleget öntvén fel Barátom Uram a' garatban.

Az Dramaturgiánk Recensioja helljes, és Teiátrális Esmerettséget mutat. Vásárhellyi Cothurusnak igazán Fontos (?) pauvre-szegények számára való alamisna. Kemény Simont kivéve, melyben érzékeny situatiók vannak, a' Historiai választásban is A Történet Deciusshoz és Mucius Scaevolához hasonlít, s talám felülljük haladja, méltóságában.

Groff Desöffinek vágyam látni addig is míg közre jönnének írásait. Reménylem hogy a' Kazynczy (!) Leveleivel edjütt meg olvashattuk.

Engemet edj kicsiny akadálj tartoztat ölelésétől, mely a' jaro Lovatskám meg sántulása, mely miatt nem mozdulhatok egy felé is. Azért nem mehettam Rosália napjára, melljet sajnálak. tudositssan Barátom Uram a' vígságokról és ottan lévőkről.

G Bethlen Pál és G. Lázár Joseff vendégeim valának ezen napokban.

Mihelyt a' pátiens jobban leszen, sietni fogok Dédátsra. Addig is Lajost csokolom, a' Groffnét alázatosan tisztetem, a' leg szívesebb indulattal vagyok

Kedves Barátomnak

baráttya

Naláztzy

Közlí: WALDAPFEL JÓZSEF.

ADY ENDRÉNEK KARDOS ALBERTHEZ,
A CSOKONAI-KÖR TITKÁRAHOZ INTÉZETT
KÉT LEVELE.

1.

Mélyen Tisztelt Főtitkár ur, nagy örömmel ígértem meg Szávay urnak, hogy Debrecenben, kivételesen igenis fölolvassok. De már akkor mondtam, hogy csak ha február vége felé fordulna a sor erre. Az az én esetem ugyanis, hogy én pihenni jöttem falura, beteg vagyok s most érzem, látom, hogy sokkal betegebb, mint hittem. Akárhogy is hánytam-vettem egész napon magamban a dolgot: képtelen leszek én még febr. 19-én utazásra és szereplésre. Egy héttel később szinte biztosan, de 19-én még nem. Szóval könnyelműen ígértem, de igazán nagy akadály, nyomorúság szegeti meg velem az ígéretet. Ha más szép számok között elcsusznék két egészen új, esetleg pláne debreceni emlékü vers. azt elküldeném. Oláh Gábor vagy valaki a fiatalok közül esetleg fölolvassná. Kikötésem csak az volna, hogy ne kerüljön a lapokba, mivel azután értékesíteném rendes lapjaimban őket. Ha ennek volna valami bece, kérem egy kártyán megüzenni. Főtitkár urnak régi tisztelője, hiva

Ady Endre

febr. 8.

2.

Igen Tisztelt Főtitkár ur,

szíveskedjék megírni az uti programm miatt, hogy délután lesz-e s hány órakor a fölolvassás. Én mindenesetre *huszonhatodikán* délből Debrecenben leszek. Illetőleg, mikor déltájban Nagykároly felől a vonat érkezik.

Igaz hiva, tisztelője

Ady Endre

Kedd.

NB. A levelen sajátkezű följegyzésem: Ér. 1908. febr. 12.

Jegyzetek.

A Csokonai-kör többsége 1908. elején idegenül állott Ady Endrével, a magyar költészet forradalmi újtójával szemben, de az elnökség úgy gondolta, hogy ki kell nyitni a maga még oly konzervatív kapuit az új irodalmi áramlat előtt. Ezért nemcsak helyeselte Szávay Gyulának Adyhoz intézett szóbeli meghívását, de azt írásban is megismételte általam. Ez az előzménye a fentebb közölt két levélnek.

Maga a felolvasó ülés valóban 1908. febr 26-án délután folyt le a városháza nagytermében igen nagy közönség előtt, amely természetesen a *pièce de résistance*-ul a műsor végére tett Ady Endre iránt tanúsított legnagyobb érdeklődést. A költő öt újabb versét olvasta fel, amelyek közül az első ott található az 1908 elején közrebocsátott híres kötetében: „Vér és arany“, a többi

pedig „Az Illés szekeren” c. kötetében jelent meg (1909). A költemények cím szerint ezek voltak: *A Halál rokona, Imádság háború után, Halálvirág a csók, Egy régi Kálvin-templomban, A maradandóság városában*. Ezzel a névvel tulajdonképp Debrecenre illette s ez a név majdnem annyira ráragadt városunkra, mint a Kálvinista Róma. Ady Endre magától érthetőleg a Csokonai-kör vendége volt, az Angol Királynőben, régi kedves mulatóhelyén volt szállva, amely a véletlenül megőrzött számla szerint 6 koronát számított szobáért, fűtésért, világításért, reggiliért és társaskocsiért. Hogy a Csokonai-kör mennyi tiszteletdíjban részesítette meghívott vendégét, nem jegyeztem föl.

Érdekes, hogy Adynak ez a debreceni szereplése a róla szóló életrajzi művekben: 1. Ady Lajos: *Ady Endre* (1923—4). 2. Révész Béla: *Ady és Léda* (1939). 3. Ady Lajosné: *Az ismeretlen Ady* (1942), nincs megemlítve. Már csak ezért is szükségesnek láttam a két levél közlését, hogy Adynak a debreceni felolvasása, a költőnek a Csokonai-körrel való kapcsolata ne süllyedjen a feledés homályába.

KARDOS ALBERT.

KÖNYVISMERTETÉS.

Voinovich Géza: Írók és költők. (Bibliotheka; 1943; 187 l.)

Az „írástudók” gyűjtőnév alatt meginduló vállalkozásban ez a gyűjtemény Voinovich Gézának immár közel fél századra kiterjedő, nagy arányú és kiváló értékű munkásságából nyolc tanulmányt tartalmaz. Az 1900—1943. év közt megírt e dolgozatok közül hét irodalomtörténeti és esztétikai irodalmunkat gazdagítja, a Görgei Arthurról szóló utolsó pedig a történelem, illetőleg hadtörténet művelőit is különösen érdekli.

A szerző Gyulai Pálról (1927-ben ünnepélyes közölésen), Kisfaludy Károlyról (1930) és Ambrus Zoltánról (1943) a Magyar Tud. Akadémiában; Lévy Józsefről (1925) és Szász Károlyról (1929) pedig a Kisfaludy Társaságban emlékezett meg; a kötet nem tünteti fel a Jókai Mórról és Arany Lászlóról írt essay-knek első megjelenési helyét. A Görgeiről írtat 1914-ben a Budapesti Szemle közölte.

Eltekintve az irodalomtörténeti rendszeres munkáktól e tanulmányok megjelenése előtt vagy azóta sokan írtak egyik-másik íróról, akikről a szerző mondott emlékbeszédet. Így Kisfaludy Károlyról Bánóczi József, Gyulai Pál és Négyesy László; Gyulai Párról többek közt a nem rég elhunyt derék Papp Ferenc, és pedig évtizedre terjedő, beható kutatás alapján két kötetes életrajzában; Szász Károlyról Horváth János kiváló akadémiai megemlékezésben, Jókairól és Görgeiről természetesen még többen.

Ide vágó irodalmunknak több értékes terméke mellett is Voinovichnak viszonylagosan tömör fejtegetéseiben sok új szempontra akadunk és az eddigig kiegészítő méltatást, értékelést olvasunk. Kisugárzik e tanulmányokból az a meleg kegyelet is, amelyet a szerző e nagy halottak emléke iránt érez.

A kiadónak a kötet borítékán olvasható megjegyzése helyesen emeli ki, hogy a szerző „avatott kézzel és biztos szemmel rajzolta meg és egészen emberi közelségbe hozta irodalmunk e nagy halottjainak képését.”

A tanulmányokban együtt van: az igazságos értékelés, sok helyes megállapítás, találó hasonlat, sziporkázó ötlet, szellemes

fejtegetés. Mindezt kiegészíti, megkoronázza a szerzőnek más műveiből régóta ismert ragyogó irálya.

Bírálonak nem lesz tennivalója a gyűjteménnyel szemben és a kötet tartalma olyan gazdag, hogy azt néhány oldalon nem lehetséges vázolni. Fel kell azonban említeni, hogy több tanulmány tárgyalja a kort, amelyben az illető író élt, és fejtegeti az író viszonyát kortársaihoz.

Alljon itt a kötetből jellemzésül néhány — válogatás nélkül, szinte ötletszerűen kiragadott példa.

Mindjárt az első tanulmány (5. l.) Kisfaludy Károlyról megállapítja: „néhány költeménye, dala hagyatékul száll korról-korra; vígjátékaiban máig sem aludt ki a derű sugara.”

Jókairól egyebek közt ezt írja: „Egész világa álom-világ. Ezek a káprázatok..., ezek az alakok,... a leleménynek ez a kifogyhatatlan áradása... mindez a mesével rokon, a mesetermő képzelettel” (31. l.) Másutt meg: „Láttuk, midőn egy ország ünnepelte és láttuk öregén, *Lear király módjára* kitesztítva,... hálátlanságot, feledtetést... türve.” (25. l.) Finom ízléssel nem is sejti az úgy nevezett „közvélemény” vagy nagy közönség egy része elhidegülésének okát. — De a célzás Lear királyra nagyon megkapó. Ha Jókai nem is adott oda *mindent*, mint Shakespeare-nek öreg királya („I gave you all”), de odaadta egész munkaerejét, sok-sok évtizednek bőséges irodalmi termését; az abszolutizmus korának szomorú évtizedei alatt pedig visszavarázsolta hazánk történetének több fényes korszakát vagy aranyos képzeletével és humorával iparkodott szenvedő, gyászoló nemzetének derűs órákat ajándékozni. — Akiuk az a kiváltság jutott, hogy többször találkozhatott Gyulai Pállal, tudják, hogy ez a nagy és igazságos kritikus nemcsak bírálataiban, hanem szóbeli fejtegetéseiben is többször kifogásolta Jókainak egyik-másik regényében a valószínűtlenségeket stb., de mindig hozzátette, hogy „Jókai *kitűnő* mesemondó.” Voinovich emlékebeszédében most azt olvassuk (31. l.) a Jókai regény külön faj, azt lehet mondani: „*meseregény*”.

A Gyulai Pálról mondott emlékebeszéd ezzel végződik: „példája világít előttünk: az íróé;... a kritikusé;... az *emberé*, aki egy munkás és hasznos élet emlékével hív, hogy nyomait kövessük.” Igaza van a szerzőnek: Gyulai Pál a tanár, a kritikus, a szerkesztő, az osztálytitkár munkásságában évtizedekre példát adó az ő tudományszeretete, a bátor szókimondás, az igazság keresése, a felismert igazságért kimutatott harckészség és több más egyéni tulajdonsága.

A sorban következő másik három, szintén kiváló tanulmány mellett különösen ki kell emelnem a két utolsót.

Egyik leginkább megkapó az Ambrus Zoltánról mondott emlékebeszéd. Voinovich túlzás nélkül, de nagy melegséggel méltatja azt a nagy értéket, amelyet irodalmunkban Ambrusnak széleskörű műveltsége, alapos tudása, világirodalmi ismeretei, finom

izlése jelentenek. A szerző nem hallgatja el, hogy magános ember volt és munkáit kevesen olvasták, nem sok jutott neki a népszerűség nektárjából, de „könyveit csendes hozzáértők sokan és sokáig fogják olvasni.” Igazi írónál ez a legnagyobb elismerés. — Horatius sem pályázott a profán tömeg tapsaira. — Ez az emlékbeszéd mind a tartalomban, mind a művészi formában a legkitünőbbek egyike.

A Görgeiről szóló nagyobb műnek ez a gyűjtemény két „részletét” közli. — Mikor azt Voinovich írta, a tábornoknak még voltak támadói, élt egy-két személyes gyűlölője. Ma — szobra ott áll Buda várában. Annál nagyobb érdem, hogy a szerző 29 év előtt is így írt róla.

A tanulmánynak első része „Görgei arcképét” vázolja. Erre nézve főforrások: szabadságharcunk több szereplőjének (első sorban Leiningen és Szemere) naplója illetőleg feljegyzései.

„Görgeit mint író” tárgyalja a második rész. A szerző jellemzi és idézetekkel bizonyítja a tábornoknak rendkívüli egyéniségét, nagy tehetségét, férfias erélyét; kifejti, milyen „kiváló elbeszélő akár ír, akár beszél, milyen erős fegyvere a maró gúny”. Ez a jellemzés is megerősíti azt, amit gr. Tisza István a tábornok halálakor (Tisza *Levelei* V. kötet 200—201. l. 1644/a szám) így fejezett ki: „Nagy ember volt Görgei úgy a cselekvés órájában, mint a nemes büszkeséggel elviselt néma szenvedés hosszú évtizedeiben.” —

Ez a töredékes ismertetés csak halvány képet ad a gyűjteményről. Ezt az egész könyvet olvasni, sőt tanulmányozni kell. A kötetnek nagy könyvsikere is lesz.

BALOGH JENŐ.

Herczeg Ferenc. Nyolcvanadik születésnapja alkalmából. Szerkesztette Kornis Gyula. N. 8-r., 370 l. és 82 képmelléklet. Budapest, Új Idők Irodalmi Intézet R. T., 1943.

„Hálát adok a Gondviselésnek, hogy nemzetünket Herczeg Ferencel megajándékozta s teljes alkotó erejében számunkra megtartotta.” A Kormányzó Úr Ő Főmeltóságának, facsimilében közölt ezek a sorai vezetik be az emlékkönyvet, amellyel Herczeg kiadója, a költőfejedelem műveinek a jubileumra megjelent gyűjteményes kiadását kiegészítve, maga is hódol. Kiállításában is nagyszabású és pompás kötet ez. Képmellékletei elkísérik hősüket verseci szülőházától s a „Várhegy” képeitől a családi otthon és gyermekkorán át badacsony-lábdai szőlőjéig, budai lakának interieur-felvételeiig. Szobraitól, díszpolgári okleveleitől yachtjáig, barátaitól darabjaiból vett jelenetek képeiig, vagy dráma hőseinek jelesebb alakítóiig a legtöbbjével annak és azoknak találkozzunk, akik vagy amik eddigi nyolcvan esztendejében szerepeltek. Ezeket a képeket egészíti ki és teszi teljessé az a könyvészeti

összeállítás, amelyet Fitz József, az Orsz. Széchenyi-Könyvtár főigazgatója végzett. A Herczeg művei rendjében csoportosított nagyon szép munka bevezetése szinte túlszerűen panaszolja el, hogy még annak fölsorolása is lehetetlen, hogy *Mit írt Herczeg Ferenc?* mert sok tárcája álnévvel, betűjelzéssel vagy névtelenül jelent meg s az is előfordul, hogy más-más szövegnek ugyanaz, vagy ugyanannak a szövegnek más a címe. Még kevésbé lehet teljes a külföldi Herczeg fordításoknak és azok kritikáinak jegyzéke — sőt a színdarabok vidéki előadásaié s azok hírlapi bírálataié sem. Ez természetes. Annál tiszteletreméltóbb a munka, amelyet Fitz elvégzett s a tudományos kutatók mindenkor hálaság lesznek fáradozásaiért.

Mindez, mondhatni, a könyv kerete. Herczeg és környezete; alkotásai és azok környezete. A kereten belül szólal meg Kornis Gyula hivatott szerkesztésében maga a munka: tizenhat dolgozat, a legjobban összeválogatott, csupa standard-tudósnak tollából. Nehéz megmondani, hogy a fenti keret az, amely méltó ehhez a gazdag gyűjteményhez, vagy megfordítva; inkább azt kell megrogzitenünk, hogy a kötet egésze méltó az ünnepelthez.

A sorozatot, amely két részre tagolódik, két nagy bölcselkedőnek egy-egy elmefuttatása nyitja meg, illetőleg fejezi be. Kornis Gyula *Herczeg Ferenc életműve* címmel egyrészt a költői fejlődés útvonalán át mutatja meg, mint mélyül el Herczeg a kezdetben szórakoztató célból a nemzeti problémák nagy feladataiba, sőt szervesen a nemzet életébe; másrészt a tőle megszőkott, találó tömörséggel nemcsak teljességében megállapítja Herczeg oeuvre-jének jelentőségét, hanem magasabbrendű erkölcsi fölfogásának meg bizonyítására is alkalmat talál. — Halasy-Nagy József *Herczeg Ferenc életbölcseiségéről* mondja el szellemes fejtegetéseit. Érdekes a két dolgozatnak párhuzamossága: mindkettő hirdeti, hogy Herczeg, bár sohasem kíván erkölcsprédikátor lenni, erkölcsi magaslatról látja a világot; hogy finom ízlése mennyire távoltartja a naturalizmus szélsőségeitől; s hogy mennyire megtalálja az eszme testiöltését, mikor a nemzeti eszmével összehatókozik és összeforr. Két ilyen kiváló gondolkodónknál nem meglepő a megfigyeléseknek ez a találkozása, de annál jellemzőbben igazak megállapításaik Herczegre. Ennek az irányugárnak fényében azonban Halasy-Nagy a maga célkitűzése felé fordul s Herczeg ember- és világszemléletét vizsgálja fordulatosan, de egységes vonalon: Herczeget megfogta a magyar élet varázsa, s a XIX. század végének választékos magyar úri életét egyre finomabb lélekrajzzal ábrázolva a magyar élet megbecsülésén át jut el a magyar múlt szeretetéhez. Reális szemléletéből — amely mögött komoly Istenhit él — következik két nagy tanulsága: hogy a nagy emberek sorsa nálunk szomorú bár, de a hanyatlásban, a tagadásban is van nagyszerű nemzeti erő; s hogy a nemzeti összetartozás érzése az, amely a nemzetet életbentartja.

Ötletes, ahogyan a gondolatmenetet szinte parányonként állítja össze Herczeg alkotásaiból. A továbbiakban a férfi és nő harcában, Herczegnek másik mélyenjáró, kedvelt problémájában érdekesen mutatja be, hogyan jut el a költő, a női lélek legjobb magyar ismerője, a jelenségek bölcs megítélésén át a lélekrajz legnagyobb mélységeihez.

Herczegről, az íróról szól a sorozat egyik fele. Schöpplin Aladár *Herczeg elbeszéléseinek* elemzésében a finomabb társasági életet, mint milieut, a pointebe rejtett elmésséget, elbeszélő művészetének sohasem lankadt úriasságát, alakjai közül a huszártiszt újdonságát (s a Gyurkovics-probléma korszerűségét) mutatja meg. A nőkről való rajzában azt a tanítását emeli ki, hogy nagyon tragikus komolysággal nem kell venni a nőket; a férfiakban a gentleman-típusra mutat rá. Nagyon finom Herczeg novellairó-technikájának ismertetése. S igazat ad Herczeg egy nyilatkozatának, hogy a novellában a legerősebb — ez „az ő legsajátosabb műformája.” — Valóban elevenénél fogja meg Tóth László *Herczeg társadalmi regényeit*, mikor az *egyén* rajzát domborítja ki, aki benne él a társadalomban, rajta keresztül nézi a költő a társadalmát s Herczeg nem mint bíró, nem mint tételeket oktató, hanem mint szemlélő láttatja azt; bizonyos fölényességgel nézi és mutatja meg; de lelkiileg igazán csak akkor érdekli őt, mikor a társadalom maga a nemzet. Ezeken az elgondolásokon belül Herczeg több jeles regényéről egyenkint s regényművészetéről általában talpraesett megjegyzések fokozzák a fejtegetések becsét. — Brisits Frigyes *Herczeg történelmi regényeiről* szól. mélyenjáró vizsgálódásainak legszebb terrénuma a regények történet-szemlélete és problematikája. Legtanulságosabb eredménye, hogy Herczeg minden történelmi regényének van valami fájó, meg nem oldott „kihangzása”, amely már ott komorlik a *Pogányokban* is; emberi és magyar lelki vívódásai valami csöndes szomorúság árnyalatát vetítik e műveire. Ez a szomorúság azonban nem pesszimizmus, csak sóhajtság a jobbsors után. Brisits avatott tolla művészien elemezve fut végig a regények során: mindegyiknek megjelölve szépségeit. — *Herczeg színműveiről* Voinovich Géza mondja el, hogy külön fejezetet jelentenek a magyar dráma és a magyar színpad történetében: Herczeg egy gazdag pálya remekeivel igazolta, hogy egyformán nagy az elbeszélésben és drámában — s tette ezt úgy, hogy a bohózáttól a tragédiáig, a Gyurkovics-lányoktól a Bizáncig minden műfajban kiválót adott. Finom ízléstől a színi hatásig, párbeszédtől a jellemzésig igazi művészet a munkássága. — *Herczeg tanulmányairól* Márai Sándor fest kis, de jellemző képet. A kortörténeti essayk mesterét látja meg Herczeg tanulmányaiban, aki „hüvös szenvedélyességgel, lelkes érdektelenséggel” támad bennük és véd, „szellemi helytállással” alakokat és eseményeket: kútforrásul élnek a történelemnek ezek az írások s gyönyörűségükre vannak az olvasóknak. — Szabó Lőrinc

Herczeg meséiben a realizmusnak és a képzeletnek megragadó találkozásait csodálja meg; a próza Herczegnél is költészeté hevül a mesében és sajnálatos, hogy Herczeg kevés mesét írt.

A sorozat másik része a közélet emberéről szól. Gróf Bethlen István méltatja Herczegnek a magyarság szempontjából legeredményesebb tevékenységét: azt, amit *Herczeg a politikus és publicista* nemzetünknek jelentett. A kötetnek méltón legterjedelmesebb tanulmánya ez a hatalmas essay; mert hősének pályáján éppen olyan, mindig magasabbra ívelést jelent ez a munkássága, mint költői fejlődése; de a költő-politikusok közül senkinek sem köszönhetett többet aktív szerepléséért a nemzet, mint Herczegnek. Bár korán lett képviselő, politikus csak akkor lett valósággal, mikor Tisza István oldalán harcolhatott: előbb, mint újságíró Tisza súlyos küzdelmeiben, majd, mint a Magyar Figyelő szerkesztője Tisza második uralomrajutásától kezdve. A népszerűlenebb oldalon állt, de mindig szilárdan és férfias keménységgel. A publicista nagysága Trianon után még teljesebben bontakozott ki. Bethlen István a maga mértékadó, mert leghivatottabb tanúságával — Herczeg publicisztikai tevékenységét nyomról-nyomra kísérve, s még szépirodalmi alkotásainak idevágó mondatait sem hagyva figyelmen kívül — állapítja meg, hogy Herczeg a nemzet reális érdekeit milyen magasztos hazaszeretettel, de milyen okos körültekintéssel mozdította elő s mit tett Herczeg a revízió érdekében. — Balogh Jenő *Herczeg és az Akadémia* kapcsolatát ismerteti a tőle megszokott gondossággal; Kéky Lajos a *Kistaludy-Társasághoz*, Gáspár Jenő a *Petőfi-Társasághoz* fűződő szálait és emlékeit eleveníti meg színesen és élvezetesen. Galamb Sándor rövid áttekintést ad *Herczeg Ferenc kritikásairól*, akiknek sorát Beöthy, Gyulai, Riedl és Péterfy kezdik meg — íme: ilyenek a Herczeg útjelzői. Csathó Kálmán a Herczeg-darabok legkiválóbb szereplőivel foglalkozik: nagyon színes tanulmányát különösen érdekessé teszi, hogy pompás kritikáját is adja a színészek alakításának s művészi képét annak is, hogy mit köszönhettek nagy színművészek Herczegnek, de mennyire szépen szolgálták is alakításaikkal Herczeg művészetét.

A két sorozatot egy-egy kis epizódyszerű, rokonszenves, meleg cikk rekeszti be. Sola constantia constans címmel Cs. Szabó László egy kis szellemes emlékezés kapcsán a közvélemény alakulásáról ír Herczeg körül s beigazolja, hogy Herczeg az állhatatosságban állhatatos maradt, csak a világ volt körülötte állhatatlan. — Fekete István pedig Herczeg otthonának és költői világának állatvilágáról ír s Herczeg állatszeretetéről mond el kedves, jellemző dolgokat.

Szerkesztőnek és kiadónak egyaránt melegen köszönjük ezt a szép kötetet. Valóban legnagyobbjainknak, a leghivatottabbaknak egész gárdája világítja meg benne Herczeg Ferenc képének minden vonását. Művészetüknek legjobb dicsérete, hogy a kü-

lőnböző palettákról fölrakott színek teljes és zavartalan harmóniában találkoznak a képen s mindegyik csak erősíti a másiknak rajz-, szín- és fényhatását. Kevés hasonló műről lehet ezt elmondani.

GALOS REZSŐ.

Gál István: Babits és az angol irodalom. (Debreceni angol dolgozatok. VII. Debrecen, 1942. 140 lap.)

A szépen fejlődő magyar anglisztikának egyik mintaszerűen irányt mutató munkája Gál vaskos értekezése.

Babits Mihály szerepe az angol műveltség terjesztése terén a magyar irodalomban egyedülálló. Igen sok angol tárgyú essayben ismertette az angol irodalomnak viktoriánus korszakát; sokat fordított angol költőkből, és műveiben is sok nyomot hagytak angol olvasmányai, — sőt számos költeménye angol mintának vagy behatásnak köszönheti létrejöttét.

Gál István kilenc nagy fejezetet szentel Babits angol olvasmányainak, fordításainak, irodalmi mintáinak, mindenütt kutatva a párhuzamokat.

Babits még diák és egyetemi hallgató korában kezdett angolul tanulni, még pedig könyvből; nehezen és bátortalanul beszélt angolul, mint mindenki, aki nem nyelvmestertől taul. De angolul jobban tudott, mint németül, franciául vagy olaszul. Sokat olvasott, nagy angol nyelvű könyvtára volt. A *Nyugat*-ban ő lett az angol szakértő, rengeteg ismertetést és tanulmányt tett közzé. Az ó-görög és a modern angol irodalmat tartotta az európai kultúra legnagyobb és legszebb kivirágzásának. Igen sokat fordított angolból. Szigorú mértéket követelt: az eredeti hű tolmácsa csak a ritmushű fordítás lehet, hisz a gondolat színét és báját épp a ritmus adja meg. A hangulat főleg a forma kivirágzása, és ezért Babits szerint a költeményben a forma a lényeg. Ezért saját fordításaiban jobban ragaszkodik a formához, mint a tartalmi hűséghez. Maga mondja, hogy sokszor változtatta meg a szöveget, mert neki a magyarban máshogyan jobban tetszett (35. l.) Gál a függelékben sok kiadatlan Babits-fordítást közöl. Legfontosabb az a fejezet, amelyben szerzőnk angol hatásokat kutat Babits eredeti költeményeiben. Itt Swinburne, Browning, Tennyson, Poe, Wilde, Keats hatásai nyilvánvalók. Wilde hatása egyenesen beszédkö (Óda a bűnhöz, Himnusz Iriszhez, *Sunt lacrymae rerum. Aliscum* éjhajú lánya, Sugár, Arany kísértetek, Csipkerózska. Klasszikus álmok stb.) A *Levelek Irisz koszorújából* és a *Herceg, hátha megjön a tél is* című kötetek tele vannak Wilde-reminisz-

cenciákkal, de még a későbbiek is. Poe, akitől Babits sokat fordított, igen nagy hatást tett a költőre. Poe versek pl. *Sírovers, Régi szálloda, Városvég, Vérivó leányok, Fekete ország, Haláltánc, Két nővér, Danaidák* stb. Igen sok Browning-reminiscenciát találunk Babits valamennyi kötetében. Pl. a *Ballada Irisz fátyoláról, Óda a Szépségről, Atlantisz* stb. Azonban Swinburne gyakorolta a legnagyobb hatást a magyar poétára. Velejében swinburne-i poémák az igazi nagy Babits-versek is, *Paris-fantázia, Esti kérdés, Pictor ignotus, Protesilaos, Lacdameia, Édes az otthon, Anyám nagybátyja régi pap* stb., stb. (49. l.)

Babits szereti a hosszú, hömpölygő ritmusokat, a komplikált versformákat, a bizarr rímelést, és ez mind Swinburne hatása, akitől ő még témákat is vett. Shelley panteizmusa, étheri szárnyalása időnként kongeniális remekművekre ihlette Babitsot. (49. l.)

Az az érdekes, hogy épp azokról a versekről derült ki, hogy angol minták után készült *pastiche*-ek, amelyeket Babits felléptekor minálunk mindenki újszerűeknek, eredetieknek tartott és hitt. Igaza volt Féjának, amikor megállapította, hogy Babits az egész világirodalom epigonja akar lenni, ... és ezt éppen angol című verseivel bizonyítja. —

Gál könyve után az ember egész más világításban látja Babitsot. Később, mint Gál megállapítja, egyre gyérül az angol hatás Babits verseiben, a költő leegyszerűsödik, eredetibb lesz, de fakóbb, színtelenebb is, — az ő nevét angol imitációjú költeményei fogják fenntartani.

Babits nagy mint utánérző, ezért nagyon hasonlít a német Geibelhez, aki minden hangnemben és formában kiváló volt, tudott Goethe-, Schiller-, Uhland-, Lenau-, Heine-verseket írni, klasszikus elégiákat és romantikus trubadurdalokat zengeni, minden hangon tudott énekelni, csak a saját magáé hiányzott. Olyan volt, mint az amerikai őserdő whippoorwill madara, amely minden más madárnak dalolását eltanulja, sőt még túl is tesz mesztérén, de saját magának nincs egyéni, eredeti dala.

Ezt ugyan nem Gál mondja, de az értekezésének ez a megállapítás logikus következménye. Ez nem hiba, mert, ki törődik egy szép dal hallásakor azzal, hogy milyen minta után készült, ha még hozzá kiderül, hogy az utánzat szebb, mint a modell? Babits nem primér költő, az igaz; de nem nagyobb művész-e az, aki egy Raffael-képet szépen le tud másolni, mint az, aki eredeti giccset mázol?

Gál István Barker után azt állapítja meg, hogy a *Gólyakalifa* Stevenson-nak dr. Jekylljével van szoros rokonságban. A cím maga más hatást mutat, egy közismert Hauff-mesére céloz, de

Lindaunak is van egy regénye (*Der Andere*), amely egy kettős öntudatú ember történetét mondja el s az egyéniség meghasonlásával foglalkozik, és végre a magyar irodalomban is van regény, amelyben valaki ébrenlétében és álmában kettős és kétes existenciát folytat. Jósika regénye (*Két élet*) ez, és George Sandnak is van olyan regénye, ahol a hősnek több alter-egója van. Jósika regényét Babits minden bizonnyal ismerte, talán a Lindau híres könyvét is.

Babits *Az európai irodalom történetében* legtöbb helyet az angol irodalomnak szentel és talán ezekben a fejezetekben van a legkevesebb tévedés. A német irodalommal szemben nagyon elfogult, és ez a része bővelkedik baklövésekben is.

Gál István nagy olvasottságát bizonyítja jól felépített, adatokkal bőven alátámasztott, stílusában síma és világos előadása. Tanulságos és élvezetes könyvet írt. Függelékül közli Babits könyvtárának jegyzékét, a Baumgarten-könyvtár angol gyűjteményét; lenyomatja Babits első Shakespeare-tanulmányát, amely 1909-ben jelent meg folytatásokban a *Fogarás és Vidékében*. Közli Babits fordítástervezeteit; ismeretlen angol fordításait; angol fordításainak teljes jegyzékét és végre több mint négy lapra terjedő angolnyelvű kivonatban foglalja össze fejtegetéseit, amelyeket nem csak könyvészeti alaposág, körületekintés, széles látókör, hanem szerkesztői ügyesség és ízlés is jellemeznek.

LÁM FRIGYES.

Maller Sándor: Ossian Magyarországon (1788—1849). A Debreceni Angol Dolgozatok sorozatában (II. sz.). Kiadja a Tisza István-Tudományegyetem Angol Szeminárium, Debrecen, 1940.

Maller Ossian magyarországi sorsát kutató tanulmányában értékes munkát nyújtott. Először Ossian-nak Magyarország felé vezető útját fürkészi, miközben alkalma nyílik a Macpherson-Ossian kérdés áttekintésére, rámutatni megoldatlanságára, Bécs közvetítésére is. Külön fejezetben foglalkozik Bacsányi Jánossal, Kisfaludy Sándorral, Kazinczy Ferencsel, Döbrentei Gáborral, Aranyosrákosi Székely Sándorral, Vörösmarty Mihállyal, Kisfaludy Károllyal és Fábíán Gáborral. Figyeli fordításait, vizsgálja Ossian-tiszteletüket, Ossian-nak költészetükre tett hatását. Nem feleli az egyes írók stílusszínűzéseiben mutatkozó ossiani elemeket. sem. Gondja van az Ossian-t kikezdő stílusparódiákra is. Ezt követi Petőfi *Homer és Oszianjának* elemzése. Majd néhány szóban kitekint későbbi Ossian-kultuszunkra is.

Maller nemcsak felhasználja az Ossian-ra vonatkozó tanulmányokat, hanem a bennök foglalt anyagot újra fel is dolgozza. Új eredményekre is jut. Így rámutat Bacsányi költészetében, Kisfaludy Sándor *Somlójában*, *Gyula szerelmében*, továbbá Kisfaludy Károly *Tihamérjában* az ossiani sugalomra. Kazinczy Ossianfordításáról kiemeli, hogy könyvihletté válva, szélesebb ossiani hatáshullám kiindulópontja lett. Új a Homeros-Ossian párhuzamok terén, amit Szentmiklósi Alajos *Bökverseiben* talált. Kitűnő idézetekkel igazolja Ossian-nak Döbrentei Gáborra tett erős hatását. Eredeti, okos és meggyőző esztétikai megállapításokban a Vörösmarty-fejezet, a gazdag kutató irodalom, kivált Kiss Ferenc eredményei után is.

Ezt a lelkes tárgyszeretettel, kutató kedvvel, filológiai alaposággal és esztétikai készséggel írott tanulmányt tisztos hely illeti meg az Ossian-irodalomban. Fejtegető modora: eredményeit szabatosan kifejező és lényegfeltáró. Stílusa jól gördül, világos is, csupán egy súlyos hiba zavarja: „Ossian Homérrel szembeni helyes értékelése” (31. l.).

ELEK OSZKAR.

IRODALOMTÖRTÉNETI REPERTORIUM.

Az 1942. év irodalomtörténeti munkássága.

(Harmadik, befejező közlemény.)

II. Egyes írók.

Madách Imre. 1. Összes művei. I—II. kötet. Sajtó alá rendezte: *Halász Gábor*, 1065, 1223 l. — *Ism. Barta János. Irodört.* 195—197. l. — *T. G. Élet.* 514. l. — *Solt Andor. IK.* 399—400. l. — *Borbély László. M. Prot. Lapja.* 56. l. — *Semjén Gyula. M. Kultúra.* II. 32. l. — *Kardeván Károly. Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közlöny.* 76. köt. 20—21. l. — *M. Nemzet.* 119. sz. — *P. Hírl.* 121. sz. — *Nemzeti Ujs.* 122. sz. — *V. L. Esti Magyarors.* 120. sz. — *Esti Kurír.* 122. sz. — (—l.) *Ujs.* 124. sz. — *Uj Magyarország.* 120. sz. — 2. Az ember tragédiája. *Kardeván Károly* jegyzeteivel és magyarázatával. 232 l. — *Ism. Gerézdi Rabán. Irodört.* 149. l. — *P. L. M. Középiskola.* 108—109. l. — *Hájek Engelbert. Keresk. Szakokt.* 49. köt. 206—207. l. — *Osztai József. M. Kultúra.* II. 141. l. — *Makay Gusztáv. Vigília.* 429—432. l. — b. d. *Prot. Tanügyi Szemle.* 117. l. — *Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közl.* 75. köt. 171—172. l. — *V. Bódog Illés. Diárium.* 92. l. — (—s.) *P. Hírl.* 81. sz. — 3. Az ember tragédiája. (Uj kiadás.) — *Ism. Tükör.* 108. l. — 4. Összes levelei. I—II. kötet. Sajtó alá rendezte: *Staud Géza. Madách-Könyvtár.* 7—8. sz. 223, 224 l. — *Ism. Barta János Irodört.* 195—197. l. — *T. G. Élet.* 514. l. — *EPhK.* 384. l. — *Kolba Gyula. Nemzeti Ujs.* 150. sz. — (—l.) *Ujs.* 124. sz.

Barta János. Madách Imre. Magyar írók. 187 l. — *Ism. Berczik Árpád. IK.* 407—408. l. — *Tükör.* 470. l. — *Nagy Miklós. M. Kultúra.* II. 178. l. — k. i. *Mai Nap.* 252. sz. — *Nemzeti Ujs.* 253. sz. — *Esti Kurír.* 250. sz. — *Ujs.* 254. sz. — *P. Hírl.* 264. sz. — *Magyarország.* 253. sz. — (—dy —s.) *Népszava.* 271. sz. — *Reggeli Magyarország.* 247. sz. — 8 *Órai Ujs.* 296. sz. — *Birkás Géza.* Az ember tragédiája és a franciák. *Irodört.* 65—76. l. — *Klmy. is: Az Irodalomtörténet füzetei.* 8. sz. 14 l. — *Csuka Zoltán.* In *memoriam Wladislaw Jankulow. Donau-europa.* 73—74. l. — *Vitéz baráti Huszár Aladár.* Madách 1942-ben. *M. Nemzet.* 226. sz. — *Kardeván Károly.* Madách és Eötvös. *Irodört.* 188—190. l. — *Kinizsi Andor.* Hogyan lehetne filmre vinni Az ember tragédiáját? *Uj Nemzedék.* 179. sz. — *L. Kiss Ibolya.* Erzsí tekintetes asszony. *M. Album.* 6. köt. 57—65. l. — *Lengyel Lajos.* A filozófia alapproblémája „Az ember tragédiá”-jában. *Athenaeum.* 142—165. l. — *Marék Antal.* Madách boldog éve. *M. Album.* 6. köt. 54—57. l. — *U. az.* Öszeleji utazás Csesztvére, ahol Madách boldog éveit töltötte. *Nemzeti Ujs.* 207. sz. — *Margendorff, Wolfgang.* Imre Madách „Die Tragödie des Menschen”. Würzburg. 1942. 123 l. („Das Nationaltheater”, Schriftenreihe des Theaterwissenschaftlichen Instituts der Friedrich Schiller Universität Jena, VII.) — *Ism. Kardeván Károly Donau-europa.* 706—

708. l. — Ungarn. 380—381. l. — P. Hírl. 221. sz. — *R. Nagy András*. Színházi napló. Erd. Helikon. 739—740. l. — *Papp Antal*. „Az ember tragédiája” film elé. M. Nemzet. 111. sz. — Sz. A. Madách Imre iskolánk névadója. Bp., VII., Madách Imre gimn. évk. 2. l. — *Varga István*. Az ember tragédiája filmen. Ujs. 168. sz. — *Waldapfel József*. Madách és Rousseau. Irodört. 159—160. l. — Die „Pariser Zeitung” über Emmerich Madách. Ungarn. 701—702. l. — „Az ember tragédiája” egyetlen előadása Svájcban 1918-ban. Ujs. 214. sz.

Majláth János. *Dömötör Sándor*. Majláth János balatoni regéje. Balatoni Szemle. 127—131. l.

Majthényi György. *Szentiványi Jenő*. Miért lőtte föbe magát Majthényi György? Pest. 266. sz. — Georg Majthényi. P. Lloyd. 266. esti sz. — Majthényi György. Uj Idők. II. 669. l. — Majthényi György tragikus halála. P. Hírl. 267. sz. — Majthényi György tragikus halála. Uj Magyarság. 267. sz. — Miért ment a halálba Majthényi György. Ujs. 268. sz.

Majzik Márton. Virágszírmok. (Versek.) — Ism. Uj Nemzedék. 110. sz.

Makai Emil. *Sós Endre*. Makai Emil költészete. Klny. a Libanonból. — Ism. Ujs. 23. sz.

Makkai Sándor. 1. *Holtenger*. (Regény.) 405 l. — Ism. (H. L.) Ung. Jahrb. 338—339. l. — 2. *Szép kísértet*. (Regény.) 436 l. — Ism. Erdős Károly. Élet. 811. l. — *Borbély László*. M. Prot. Lapja. 64. l. — *Térey Sándor*. Erd. Helikon. 539—541. l. — *Fábián István*. M. Kultúra. II. 64. l. — *Baicsa András*. Sorsunk. 410—411. l. — *Galambos Gruber Ferenc*. Kat. Szemle. 280. l. — *Tóth Béla*. Prot. Tanügyi Szemle. 238—240. l. — U. az. Prot. Szemle. 216—218. l. — *Martinkó András*. Diárium. 189—190. l. — M. Nemzet. 107. sz. — P. Lloyd. 116. reggeli sz. — Uj Nemzedék. 115. sz. — Pest. 113. sz. — Reggeli Magyarország. 106. sz. — 8 Órai Ujs. 160. sz.

Makra Sándor. Tavaszi szántás. (Elbeszélések.) — Ism. F. T. Uj Idők. II. 26. l. — M. Nemzet. 103. sz. — Nemzeti Ujs. 122. sz. — Uj Nemzedék. 121. sz.

Márai Sándor. 1. *Ég és föld*. (Írások.) 290 l. — Ism. M. Nemzet. 75. sz. — *Örley István*. Tükör. 309—310. l. — —u —y. Bpesti Szemle. 263. köt. 116—118. l. — *Borbély László*. M. Prot. Lapja. 32. l. — *Tótfalvi Gabriele*. Corvina. 453—454. l. — *Ervin Gábor*. Jelenkor. 9. sz. — k. j. Kelet Népe. 9. sz. — *Piarista Öregdiák*. 63. l. — *Lovass Gyula*. M. Csillag. I. 357—360. l. — *Nagy Miklós*. M. Kultúra. I. 110. l. — *Kenyeres Imre*. Sorsunk. 332—333. l. — *Ágoston Julián*. Kat. Szemle. 217. l. — M. Szemle. 42. köt. 334. l. — *Gönczy Gábor*. Prot. Szemle. 222—223. l. — *Makay Gusztáv*. Diárium. 115—117. l. — —y. P. Lloyd. 100. reggeli sz. — K. B. Nemzeti Ujs. 66. sz. — (sz. á.) Népszava. 110. sz. — Ujs. 59. sz. — *Esti Kurír*. 56. sz. — Uj Nemzedék. 67. sz. — 8 Órai Ujs. 55. sz. — (V. L.) Esti Magyarország. 62. sz. — Reggeli Magyarország. 56. sz. — V. L. U. o. 61. sz. — 2. *A gyertyák csonkig égnek*. (Regény.) — Ism. Herceg János. Kalangya. 573—574. l. — *Borbély László*. M. Prot. Lapja. 96. l. — K. Gy. M. Nemzet. 270. sz. — *Kézai Béla*. Nemzeti Ujs. 271. sz. — —ss. P. Lloyd. 288. esti sz. — M.-G. A. Népszava. 284. sz. — Reggeli Magyarország. 261. sz. — 8 Órai Ujs. 270. sz. — 3. *Az igazi*. (Regény.) 373 l. — Ism. Erdős Károly. Élet. 252. l. — *Örley István*. Tükör. 309—310. l. — (B. Sz.) Ung. Jahrb. 339—340. l. — *Nagy Miklós*. M. Kultúra. I. 59. l. — *Szabó István*. Erd. Helikon. 58—60 l. — (c. g.) Nouv. Revue de Hongr. 66. köt. 191. l. — *Czakó Tibor*. Kalangya. 92—93. l. — *Piarista Öregdiák*. 27—28. l. — *Lovass Gyula*. M. Csillag. I. 357—360. l. — *Pusztai P. József*. Sorsunk. 153—154. l. — *Just Béla*. Vigilia. 37—39. l. — *Ágoston Julián*. Kat. Szemle. 157—158. l. — *Heszke Béla*. Pásztortűz. 47. l. — M. Szemle.

42. köt. 110—111. l. — Gönczy Gábor. Prot. Szemle. 222—223. l. — 4. Idegen emberek. (Regény.) 1—2. köt. 3. kiad. — *Ism.* M. Kultúra. II. 176. l. — *r.* Kat. Szemle 383. l. — Magyar László. Esti Kurír. 234. sz. — Ujs. 222. sz. — F. J. P. Hírl. 229. sz. — (sz. á.) Népszava. 230. sz. — Uj Nemzedék. 283. sz. — 5. A kassai polgárok. Dráma 3 fv. Nemzeti Színház, 1942. dec. 5-én. — *Ism.* Benedek Marcell. Uj Idők. II. 728—729. l. — Németh László. Híd. 32. sz. — T. G. Élet. 980. l. — Kézai Béla. M. Kultúra. II. 190. l. — Keresztury Dezső. M. Csillag. II. 492—493. l. — Kenyeres Imre. Diárium. 288. l. — Könyvalakban is: — *Ism.* (l.) Esti Kurír. 279. sz. — e. Népszava. 291. sz. — Uj Nemzedék. 293. sz. — 6. Röpirat a nemzet nevelés ügyében. — *Ism.* Flórián Tibor. Erdélyi Szemle. 11. sz. — Rizai. M. Prot. Lapja. 91 l. — Ambrus Géza. Jelenkor. 24. sz. — k. i. Mai Nap. 252. sz. — Bajcsy-Zsilinszky Endre. M. Nemzet. 260. sz. — Márai nyilatkozata. U. o. 261. sz. — Ujs. 248 sz. — Balla Antal. P. Hírl. 244. sz. — Dékány István. U. o. 266. sz. — (v. d.) Népszava. 236. sz. — Uj Nemzedék. 259. sz.

Angyal Endre. Humanizmus és humanisták. Uj Élet. 169—172. l. — Kenyeres László. A Márai-kérdés. Diárium. 283—284. l. — Ködolányi János. Néhány megjegyzés Márai röpiratához. M. Csillag. II. 437—449. l. — Lukács Gáspár. Két színdarab. M. Kultúra. I. 20—21. l. — Parajdi Incze Lajos. Nép és nemzet Márai röpiratában. Termés. Őszi sz. 100—103. l. — Szilnyai Zoltán. Az ember és a műve. Pest. 116. sz. — Weininger Antal. Öt vers lélektana. Jelenkor. 14. sz.

Marconnay Tibor. 1. Budapest, Magyar Tájak, Barátaink. (Személyenyes verses és prózai munkákból.) — *Ism.* —m. —ő. M. Prot. Lapja. 56. l. — K. Gy. M. Nemzet. 114. sz. — t. P. Lloyd. 105. esti sz. — Esti Kurír. 101. sz. — 2. Csillagos ég. (Versek.) — *Ism.* Borbély László. M. Prot. Lapja. 24. l. — Kerecsendy Kiss Márton. M. Csillag. I. 118. l. — Csorba Győző. Sorsunk. 143. l. — K. Gy. M. Nemzet. 6. sz. — K. Gy. M. Nemzet. 124. sz. — P. Lloyd. 32. esti sz. — Ujs. 35. sz. — 3. Dicsőséges zsákmány. (Műfordítások.) — *Ism.* —m. —ő. M. Prot. Lapja. 56. l. — t. P. Lloyd. 134. esti sz. — (nsP.) Magyarság. 122. sz.

Marék Antal. Egy orvos vallomása. (Elbeszélés.) — *Ism.* R. M. Uj Idők. I. 112. l. — Litványi László. Sorsunk. 240. l.

Matolcsy Andor. A gyávaság. (Regény.) 202, 191 l. — *Ism.* (Hl L.) Ung. Jahrb. 340. l.

Mátyás Ferenc. 1. Holdvarázs. (Versek.) — *Ism.* Tükör. 233. l. — Kerecsendi Kiss Márton. M. Csillag. I. 118—119. l. — (B. N. J.) Irott kö. 1. sz. — Bárdosi Németh János. Sorsunk. 330. l. — Bodor Aladár. M. Nemzet. 25. sz. — t. P. Lloyd. 60. esti sz. — Nemzeti Ujs. 122. sz. — 2. A falu küldöttje. (Regény.) — *Ism.* Benedek Marcell. Uj Idők. I. 486. l. — Zempléni Fodor József. Délvidéki Szemle. 300. l. — Kovalovszky Miklós. M. Csillag. II. 361—362. l. — Lovass Gyula. Sorsunk. 333. l. — Fodor József. Vigília. 276. l. — Makay Gusztáv. Diárium. 164—165. l. — —i— P. Lloyd. 82. esti sz. — Népszava. 77. sz. — Pásztor Béla. U. o. 112. sz. — Ujs. 74. sz. — (s. v.) Esti Kurír. 85. sz. — Szentiványi Jenő. Pest. 83. sz. — Reggeli Magyarország. 74. sz.

Mécs László. 1. Összes versei. — *Ism.* Kenyeres Imre. Diárium. 89. l.

Fényi András. Mécs László. M. Kultúrszemle. 196—197. l. — i. Gy. L. Otthon Mécs Lászlónál, aki verseit éli a falujában. Uj Magyarország. 79. sz. — Itinari L. A Vatikán félhivatalosa Mécs Lászlóról. Nemzeti Ujs. 271. sz. — Mégyer József. Korunk költője. Délvidéki Szemle. 401—407. l. — Mécs László irodalmi munkásságának 25 éves jubileuma A debreceni róm. kat. leánygimn. évk. 4—6. l.

Medveczky Bella. 1. Útközben. (Regény.) — *Ism.* Szili Leontin. Élet. 935. l. — Debreczeny Lilla. Prot. Szemle. 383—384. l. — (—y.) Esti Kurír. 247. sz. — C. M. P. Lloyd. 235. esti sz. — Uj Nemzedék.

286. sz. — 2. Géza kisasszony. (Regény.) — Ism. Szili Leontin. Élet. 152. l. — Uj Magyarság. 20. sz.

Megeyeri Károly. *Kerekgyártó Imre.* „Vándorszínész korában Megeyeri”. Élet. 406—407. l.

Méhely Lajos. *Bartha József.* Méhely Lajos mint publicista. A Cél. 142—144. l.

Méhes Mózes, nyéki. Palóchonban. (Elbeszélések.) 183 l. — Ism. M. Szemle. 42. köt. 279. l.

Melich János. *Fényi András.* Két jubileum. M. Kultúrszemle. 221. l. — Melich János 70 éves. Irodört. 209. l.

Mendöl Ilona. A magyar ég alatt. (Rajzok.) — Ism. Gaál István. Diárium. 315—316. l. — Nemzeti Ujs. 122. sz. — Uj Nemzedék. 154. sz.

Merényi Máriusz. Határállomás. (Regény.) — Ism. Ujs. 283. sz. — (—a —u.) Népszava. 289. sz. — 8 Órai Ujs. 283. sz. — Esti Magyarorszá. 280. sz.

Mihály Barna. Lármafa Csíkszág felett. (Versek.) — Ism. Bodor Aladár. M. Nemzet. 25. sz.

Mikes Kelemen. *Madáchy László.* Clément Mikes et les sources françaises de ses Lettres de Turquie. Szeged. 51 l. — Ism. (L. H.) Ung. Jahrb. 334—335. l. — *Szabolcsi Bence.* Vers- és dallam-émlék a „Törökországi levelek”-ben. Magyarságtudomány. 225—234. l.

Mikó Imre. *Jancsó Elemér.* Erdély Széchenyiye. Magyarságtudomány. 391—419. l.

Mikszáth Kálmán. 1. A fekete város. (Regény.) Új kiadás. — Ism. Kabolay Géza. M. Kultúra. II. 114. l. — 2. Záhady deſtük. [Szent Péter esernője.] Prága. — Ism. András Károly. Uj Élet. 31. l.

ifj. Hegedűs Sándor. Mikszáth gazdálkodik. Rajz. Uj Idők. I. 679. l. — v. ö. U. o. I. 771. l. — *Keményfy János.* Mikszáth világa. Bpesti Szemle. 262. köt. 129—149. l. — *Kráhl Vilmos.* Mikszáth a jogász. 161 l. — Ism. Ujs. 275. sz. — *Mikszáth Kálmán.* Kapott-e Mikszáth Kálmán nemzeti ajándékot? M. Nemzet. 162. sz. — (—ppp—) Mikszáth. Tükör. 193—194. l. — *Schöpfung Aladár.* Mikszáth Kálmán. 156 l. — Ism. Makay Gusztáv. Sorsunk. 64—67. l. — *Bikácsi László.* Prot. Szemle. 31—32. l. — A hiányzó Mikszáth-szobor. Ujs. 285. sz. — Mikszáth Kálmán emléknapija. Ujs. 119. sz. — Mikszáth Kálmán pedagógiája. Ujs. 246. sz. — Mikszáth szobra. Ujs. 280. sz.

Misik Róza, Cs. Múzsám én hallgatok — mesélj, mesélj! (Versek.) — Ism. Ujs. 23. sz.

Missuray-Krúg Lajos. 1. Rónavíz. (Versek.) Sopron. 58 l. — Ism. Ágoston Julián. M. Kultúra. II. 31. l. — Rakossányi Mária. Dunántúli Szemle. 310—311. l. — Mollay Károly. Soproni Szemle. 100—101. l. — Nemzeti Ujs. 122. sz. — Uj Magyarság. 191. sz. — 2. In meinen Herzen baut ihr Nest die Stille. Ford.: Lám Frigyes. Dombóvár. 32 l. (Scarbantia könyvek.) — Ism. Verbényi László. Dunántúli Szemle. 309. l. — Mollay Károly. Soproni Szemle. 228—229. l.

Mohácsi Jenő. 1. Meseköltő a Dunán. (Rajzok.) 69 l. — Ism. kg. Bpesti Szemle. 262. köt. 255—256. l. — 2. Hegedű és koldusbot. (Regény.) — Ism. k. i. Mai Nap. 252. sz. — M. Nemzet. 210. sz. — (G. E.) U. o. 233. sz. — (a. i.) Esti Kurír. 232. sz. — Péterfi István. Ujs. 272. sz. — (l.) P. Hírl. 241. sz. — J. S. Népszava. 249. sz. — (k-i.) 8 Órai Ujs. 211. sz.

Mollináry Gizella. 1. Meddő szüret után. (Regény.) — Ism. I. M. M. Nemzet. 288. sz. — Esti Kurír. 283. sz. — (—dy—s.) Népszava. 288. sz. — 8 Órai Ujs. 287. sz. — a. Reggeli Magyarország. 291. sz. — 2. Betelt a föld hamissággal. (Regény.) 316, 218 l. — Ism. Nagypál István. M. Csillag. I. 314—315. l. — Vajda Endre. Prot. Szemle. 190—191. l. — Millsán. Népszava. 3. sz. — 3. Betévedt Európába. (Regény.) — Ism. Vajda Endre. M. Csillag. I. 58—59. l.

Ignác Rózsa. Törvénytelenek. Vigilia. 113—116. l. — *Nagy Miklós*. Jegyzetek egy különös életrajzhoz. M. Kultúra. II. 93—94. l.

Molnár Akos. Szabadulás. (Regény.) — *Ism. (m. e.) Mult és Jövő*. 45. l. — *Bródy László*. Libanon. 31. l.

Molter Károly. *Kovács, Ladislas*. Charles Molter. Nouv. Revue de Hongr. 66. köt. 244—246. l.

Móra Ferenc. Aranykoporsó. (Regény.) Új kiadás. — *Ism. Esti Kurir*. 251. sz. — *Ujs*. 256. sz. — (sz. á.) Népszava. 259. sz. — *Reggeli Magyarország*. 247. sz. — *Pest*. 258. sz.

Gadl Ferike. „A festő halála”. *P. Hírl*. 201. sz. — *Vándor Gyula*. Móra Ferenc pedagógiai művészete. Nevelésügyi Szemle. 49—55. l. — *Vásárhelyi Júlia*. Móra Ferenc szegedi éve. *P. Hírl*. 190. sz. — *U. az*. Szegedi írók a színpadon. *M. Nemzet*. 279. sz.

Móricz Zsigmond. 1. *Árvácska*. (Regény.) 152 l. — *Ism. Kádár Erzsébet*. *M. Csillag*. I. 180—182. l. — *g*. Hajnalodik. 31—32. l. — *Pusztai P. József*. *Sorsunk*. 236—237. l. — *Balogh László*. *Páztortűz*. 131—132. l. — *M. Szemle*. 42. köt. 278. l. — 2. *Nem élhetek muzikaszó nélkül*. *Nemzeti Színház*. — *Ism. Criticus*. *Jelenkor*. 1. sz. — 3. *Rózsa Sándor* összevonta a szemöldökét. (Regény.) 378 l. — *Ism. Tolnai Gabriele*. *Corvina*. 450—451. l. — *Féja Géza*. *Esti Magyarország*. 122. sz. — *Ujs*. 139. sz.

Asztalos István. Példa. *Erdélyi Helikon*. 642—644. l. — *Augusztinovic Elemér*. *Móricz Zsigmond*. *Keresztyén Igazság*. 214—217. l. — *Bárdosi Németh János*. *Móricz Zsigmond* halálára. *Irott kö*. 4. sz. — *B. E.* *Móricz Zsigmond* meghalt. *Uj Magyarság*. 202. sz. — *Bisztray Gyula*. *Móricz Zsigmond*. Társadalomtudomány. 385—392. l. — *Bóka, Ladislao*. *Sigismondo Móricz*. *Corvina*. 509—513. l. — *U. az*. *Leányfalu*, 1913. szeptember 25. *M. Csillag*. II. 219—221. l. — *U. az*. *Móricz Zsigmond* halálára. *Ország Útja*. 309—312. l. — *Bözödi György*. *Móricz Zsigmond* Erdélyben. *Termés*. *Őszi* sz. 89—100. l. — *Féja Géza*. A Betyár védői és vádlói. *Hid*. 23. sz. — *U. az*. A boldog ember. *Reggeli Magyarország*. 202. sz. — *U. az*. *Móricz Zsigmond*. *Esti Magyarország*. 202. sz. — *U. az*. *Móricz Zsigmond* szerepe. *Esti Magyarország*. 3. sz. — *U. az*. *Móricz Zsigmond útja*. *Hitel*. 333—340. l. — *Fényi András*. *Parasztok és urak*. *Vigilia*. 158—160. l. — *f. m.* *Móricz Zsigmond*. *Esti Kurir*. 203. sz. — *Fülöp István*. *Móricz Zsigmond és a spiritizmus*. *Ujs*. 180. sz. — *Gró Lajos*. *Móricz Zsigmond problémája*. *Népszava*. 213. sz. — *G. P.* *Móricz Zsigmond*. *Irodrtört*. 213—215. l. — *Gulyás Károly*. *Légy jó mindhalálíg*. *Páztortűz*. 423—424. l. — *Gulyás Pál*. *Nyilas Misi* visszajött Debrecenbe... *Debreceni Képes Kalendárium*. 103—105. l. — *Halász Gábor*. Változatok egy népdalra. *M. Csillag*. II. 195—199. l. — *Hegyaljai Kiss Géza*. *Móricz Zsigmond*. *Debrecen*. IX. 12. sz. — *Horváth Elek*. *Móricz Zsigmond* Kalotaszegen. *Erd. Helikon*. 638—641. l. — *Iffas Antal*. *Móricz Zsigmond*. *Nemzeti Ujs*. 202. sz. — *Illyés Gyula*. Egy nap. *M. Csillag*. II. 206—212. l. — *Jancsó Béla*. *Móricz Zsigmond*. *Páztortűz*. 417—422. l. — *Járy Péter*. *Móricz Zsigmond és a zsidóság*. *Mult és Jövő*. 176. l. — *J. F.* *Fóti csillagok* a „Szép csillag”-ban. *Hid*. 3. sz. — *Jócsik Lajos*. *Móricz Zsigmond*. *Ország Útja*. 289—294. l. — *Juhász Géza*. *Móricz Zsigmond* Debrecenben. *Hid*. 15. sz. — *K. A.* *Meghalt Móricz Zsigmond*. *Pest*. 201. sz. — *Karácsony Sándor*. *Móricz Zsigmond* magyarsága. *Népi Magyarság*. I. köt. 23—27 l. — *Kárpáti Aurél*. *Móricz Zsigmond*. *Uj Idők*. II. 331—332. l. — *U. az*. *Temetés után*. *Reggeli Magyarország*. 203. sz. — *Kelemen János*. *Tervek*, az utolsó évek. *M. Csillag*. II. 212—215. l. — *Keresztury, D. v.* *Ein Epos in Prosa?* *P. Lloyd*. 191. reggeli sz. — *Keresztury Dezső*. *Móricz Zsigmond*. *Jelenkor*. 19. sz. — *U. az*. *Siegmund Móricz*. *P. Lloyd*. 201. esti sz. — *K. I.* *Móricz Zsigmond*. *Diárium*. 205. l. — *Kovács Endre*. *Móricz Zsigmond* elment. *Prot. Szemle*. 289—293. l. — *Kovács György*

Móricz Zsigmond Erdélyben. Ujs. 214. sz. — *Kovács László*. Móricz Zsigmond. Erd. Helikon. 625—632. l. — *U. az. Rózsa Sándor*. Erd. Helikon. 40—47. l. — *Kulcsár Adorján*. Móricz Zsigmond. M. Kultúr-szemle. 196. l. — *Kunszery Gyula*. Móricz Zsigmondról. Jelenkor. 20. sz. — *U. az. Móricz Zsigmond hét krajcárja*. M. Prot. Lapja. 78—79. l. — *Lőrincz Ferenc*. Móricz Zsigmond. Reménysugár. 1. sz. — *L. V. Móricz Zsigmond meghalt*. P. Hírl. 202. sz. — *Márai Sándor*. Móricz Zsigmond hagyatéka. P. Hírl. 253. sz. — *U. az. Szellemek és emberek*. P. Hírl. 180. sz. — *Maron Ferenc*. Meghalt Móricz Zsigmond. Esti Kurír. 202. sz. — *Mohácsi Jenő*. Ungarns grosser Epiker. Der kleine Bund 301—302. l. — *Molter Károly*. Móricz. Zsigmond Marosvásárhelyt Erd. Helikon. 633—637. l. — *Móricz Virág*. Edesapám. M. Csillag. II. 332—333. l. — *Móricz Zsigmond*. Ficfás Tiszaháton, ahol gyermek voltam. M. Csillag. II. 1—5. l. — *Németh, Ladislaus*. Sigmund Móricz Ungarn. 580—584. l. — *U. az. A megőrző megőrzése*. M. Csillag. II. 204—205. l. — *U. az. Móricz Zsigmond s a betyárok*. M. Csillag. II. 99—104. l. — *Németh Károly*. „Tisztességes magyarok”. Magyarság. 242. sz. — *Nyisztor Zoltán*. Mi is összevonjuk a „szemöldökünket”. Nemzeti Ujs. 127. sz. — (—ő.) Rózsa Sándor, mint népi ideál? Koszorú. 8. köt. 242—243. l. — *Örvös Lajos*. Emlékezés Móricz Zsigmondra. Sorsunk. 652—655. l. — *Parajdi Incze Lajos*. Lóugrató Rózsa Sándor. Pásztortűz. 285—287. l. — *S. A. Móricz Zsigmond halálára*. Tükör. 427. l. — *Sándor István*. Móricz Zsigmond világa. Délvidéki Szemle. 505—514. l. — *Schöpflin Aladár*. Móricz írói magatartása. M. Csillag. II. 222—225. l. — *Sik Sándor*. Móricz Zsigmond. Sorsunk. 496—501. l. — *s. j. Rózsa Sándor*. Debreceni Képes Kalendárium. 75—76. l. — *Szabó Laurent*. Sigmund Móricz. Nouv. Revue de Hongr. 67. köt. 254—258. l. — *U. az. Búcsú Móricz Zsigmondtól*. M. Csillag. II. 189—194. l. — *Szabó Zoltán*. Kalauz az „összes művekhez”. M. Csillag. II. 216—219. l. — *U. az. Móricz Zsigmond meghalt*. M. Nemzet. 203. sz. — *U. az. Móricz Zsigmond Rózsa Sándora*. M. Nemzet. 202. sz. — *Vajda Endre*. Móricz Zsigmond. Vigilia. 383—386. l. — *Vass László*. Móricz Zsigmond a hegyek között. Híd. 31. sz. — *Veres Péter*. Móricz Zsigmond a falun. Híd. 31. sz. — *U. az. Parasztok, paraszti írók és Móricz Zsigmond*. M. Csillag. II. 200—203. l. — (w.) Móricz Zsigmond halálára. Erdélyi Szemle. 9. sz. — *Ydö*. Móricz Zsigmond parasztjai között a csései szülőházban. Esti Magyarország. 204. sz. — *Zsikó Gyula*. A fejletlen szobor. Sorsunk. 658—661. l. — *Jegyzetek Móricz Zsigmond szombathelyi látogatásáról*. Irott kö. 4. sz. — *Móricz Zsigmond*. Irodtört. 209. l. — *Móricz Zsigmond*. Népszava. 202. sz. — *Móricz Zsigmond*. Új Flet. 156. l. — *Móricz Zsigmond*. Jelenkor. 3. sz. — *Móricz Zsigmond halála*. Jelenkor. 18. sz. — *Móricz Zsigmond meghalt*. Magyarság. 202. sz. — *Móricz Zsigmond meghalt*. 8 Órai Ujs. 202. sz. — *Néhány szó Móricz Zsigmondhoz*. Népszava. 5—7. sz.

Munkácsi Noémi. W. Beszélgetés Istennel. (Versek.) — *Ism. Zsoldos Jenő*. Libanon. 62. l. — *Ujs. 168. sz.*

Muth Lili. Utazás—szerelem. (Versek.) — *Ism. B. A. M. Nemzet. 187. sz.* — (k. b.) *Nemzeti Ujs. 219. sz.* — *Esti Kurír. 246. sz.* — *P. Hírl. 155. sz.* — *Uj Nemzedék. 106. sz.* — *Esti Kurír. 123. sz.*

Nadányi Zoltán. Bocssás meg. (Versek.) — *Ism. H. Gy. Uj Idők. I. 136. l.* — *f. g. Híd. 2. sz.* — *Vas István. M. Csillag. I. 312—313. l.* — *Szabó István. M. Nemzet. 5. sz.* — *t. P. Lloyd. 31. reggeli sz.* — *sz. zs. Ujs. 31. sz.* — *Esti Kurír. 1. sz.*

Várkonyi Nagy Béla. Két magyar költő. Kelet Népe. 7. sz.

Nádas Sándor. Nádas Sándor meghalt. 8 Órai Ujs. 56. sz.

Nádasdi István. Szemek és magvak. (Versek.) — *Ism. B. A. M. Nemzet. 187. sz.*

Náday Nagy Ferenc. A lélek muzsikája. (Versek.) — Ism. Uj Nemzedék. 121. sz.

Nagy Imre. Holtak derese. (Versek.) *Sinka István* előszavával. — Ism. Kenyeres Imre. Diárium. 161. l.

Nagy István. 1. A szomszédság nevében. (Regény.) 315 l. — Ism. A cél. 5. sz. — Kósa János. Ország Utja. 217—219. l. — Schöpflin Aladár. M. Csillag. I. 115—116. l. — Keresztyén Igazság. 24. l. — Sz. M. Piarista Öregdiák. 13. l. — Kiss Sándor. Hajnalodik. 124 l. — —rf— Kat. Szemle. 32. l. — Parajdi Incze Lajos. Pásztortűz. 141—142. l. — Lovass Gyula. Vigilia. 120—121. l. — M. Szemle. 42. köt. 111. l. — Szabó Richárd. Prot. Szemle. 94—95. l. — Divinyi Mihály. Diárium. 66—67. l. — G. J. Elet. 331. l. — Kovács Endre. Láthatár. 41. l. — Losonczy Géza. Népszava 31. sz. — 2. Külváros. (Regény.) — Ism. V. L. Keresztyén Igazság. 143. l. — Takács Vilmos. Piarista Öregdiák. 60—61. l. — Takáts Gyula. Sorsunk. 586. l. — —rf— Kat. Szemle. 282. l. — Zimándi Pius. Diárium. 165. l. — Magyarság. 111. sz. — Zimándi Pius. M. Kultúra. I. 178. l. — 3. Oltyánok unokái (Regény.) — Ism. Vajda Endre. Sorsunk. 313—317. l.

Nagyiványi Zoltán. Igéret. (Regény.) — Ism. Borbély László. M. Prot. Lapja. 96. l. — Makay Gusztáv. Diárium. 280—281. l. — Esti Kurír. 235. sz. — Ujs. 243. sz. — (—ár.) P. Lloyd. 254. reggeli sz. — Magyarság. 265. sz. — (—dy —s.) Népszava 236. sz. — Reggeli Magyarország. 234. sz.

Nagykárolyi Etelka. Szívek, ha megszólalnak. (Regény.) 159 l. — Ism. László István. Kat. Szemle. 48—49. l.

Nagy Lenke. Crescence. (Gr. Széhenvi Istvánné életének regénye.) — Ism. (I. G.) Uj Magyarság. 290. sz.

Nagy Méda. Megjelölt évek. (Regény.) — Ism. Vitnyédi N. István. M. Kultúra. I. 79. l. — —o— P. Lloyd. 21. reggeli sz. — Bolgár Géza. Kat. Szemle. 83—84. l.

Nagy Miklós. Emberek a sötétben. (Elbeszélések.) — Ism. Városi István. M. Kultúra. I. 29. l. — Bolgár Géza. Kat. Szemle. 83—84. l. — Rezek S. Román. Pannonthalmi Szemle. 230. l. — (R. V.) Uj Nemzedék. 30. sz.

Nagypál István. Budapest nem felel. (Regény.) 175 l. — Ism. Erdősi Károly. Elet. 252. l. — Vajtai István. M. Kultúra. I. 79. l. — Bálint György. M. Csillag. I. 58. l. — Just Béla. Vigilia. 40. l. — Kósa János. Kat. Szemle. 63. l. — M. Szemle. 42. köt. 278—279. l. — Bóka László. Prot. Szemle. 63—64. l. — Madarassy Gábor. Diárium. 136. l. — M. Nemzet. 93. sz. — y. P. Lloyd. 5. reggeli sz.

Nagy Sándor. *vitész Somogyi Ferenc.* Nagy Sándor. Bp., XIV. ker. Szent István gimn. évk. 5—6. l.

Némegy Gyula. Zenélő lángok. (Versek.) — Ism. B. A. M. Nemzet. 103. sz. — b. n. Magyarság. 26. sz.

Nemes Jenő. Töredékek. (Versek.) — Ism. B. A. M. Nemzet. 103. sz.

Németh Antal. A színházi év elé. Jelenkor. 18. sz.

Németh László. 1. A másik mester. (Regény.) 194, 166 l. — Ism. Möricz Zsigmond. Híd. 6. sz. — Semjén Gyula. M. Kultúra. I. 43—44. l. — Gönczy Gábor. Ország Utja. 125—155. l. — —ri— Kat. Szemle. 63. l. — Just Béla. Vigilia. 79—80. l. — 2. Szerdai fogadónap. (Regény.) 174 l. — Ism. (L. H.) Ung. Jahrb. 340. l. — 3. Az utolsó kísérlet. (Regény.) — Ism. Sötér István. M. Csillag. I. 157—160. l. — 4. Alsóvárosi búcsú. (Regény.) — Ism. Esti Kurír. 281. sz. — Ujs. 285. sz. — k. gy. Népszava. 290. sz. — Reggeli Magyarország. 284. sz. — 5. Cseresnyés. Nemzeti Színház. — Ism. Benedek Marcell. Uj Idők. I. 103. l. — Fėja Géza. Híd. 2. sz. — T. G. Elet. 54. l. — Rédey Tivadar. Tükör. 104—105. l. — Kézai Béla. M. Kultúra. I. 29—30. l. — Criticus. Jelenkor. 4. sz. — Keresztury Dezső. M. Csillag. I. 125—127. l. — Szira Béla.

Kat. Szemle. 57—58. l. — Possonyi László. Vigília. 73—76. l. — Máthé Klára. Prot. Szemle. 112—113. l. — Kulcsár Adorján. Diárium. 48. l. — [Könyvalakban: A. E. Keresztyén Igazság. 142. l. — M. Kultúra. II. 127. l. — Prókay Miklós. Alföldi Őrség. 6. sz. — Zempléni Fodor József. Hajnalodik. 213—214. l.]

B. A. Levelek Németh László címére. Népszava. 105. sz. — *Balogh László*. Németh László, a tanulmányíró. Termés. Téli sz. 99—108. l. — *Juhász Géza*. Die Studien László Németh. P. Lloyd. 212. esti sz. — *Kerekgyártó Imre*. Németh László „pedagógiai” regényciklusa. M. Középiskola. 158—159. l. — *Kézai Béla*. Indogermánok a Cseresnyés-ben. Nemzeti Ujs. 117. sz. — *Kovács Endre*. A kor és bírálója. Sorsunk. 607—615. l. — *U. az*. Németh László kritikai szerepe. Prot. Szemle. 273—277. l. — *Németh László*. Ahol gyermek voltam. Hid. 23. sz. — *U. az*. Asszonyok behívója. Hid. 10. sz. — *U. az*. Fantomok ellen. M. Csillag. I. 215—219. l. — *U. az*. Meghajlás helyett. Hid. 3. sz. — *U. az*. Találkozó a tejcsernokban. Hid. 9. sz. — *Örley Géza*. A „Cseresnyés” és Keresztury Dezső kritikája. M. Csillag. I. 173—175. l. — *Parajdi Incze Lajos*. Kisebbségben. Hitel. 190—191. l. — *pfj.* Németh László. Keresztyén Igazság. 71—72. l. — *Sötér István*. Németh László tanulmányai. M. Csillag. II. 344—350. l. — *Szif Gábor*. Németh László drámái. Sorsunk. 394—399. l. — (V.) Bűn. Népszava. 88. sz. — *Veres Péter*. Németh László. Sorsunk. 182—190. l. — Deutsche Studien von Ladislav Németh. Ungarn. 570—571. l.

Nyáry Pál báró. Hangulatok. (Versek.) — Ism.. Adám Éva. Erd. Szemle. 10. sz.

Nyíró József. 1. Halhatatlan élet. (Regény.) 271 l. — Ism. (a.) Erdélyi Szemle. 2. sz. — 2. Júlia szép leány. (Színmű.) 70 l. — Ism. (Zs. V.) Ung. Jahrb. 340. l. — 3. Bence, emberek s hor. [Uz Bence.] Prága. — Ism. András Károly. Új Élet. 31. l.

Dioszeghy Miklós. Beszélgetés Nyíró Józseffel. Új Magyarország. 100. sz. — *Péczy Edmund*. Giuseppe Nyíró. Termini. (Fiume.) 1308—1309. l. — Nyíró József. Erdélyi Szemle. 8. sz.

Nyugati László. Padon. (Versek.) — Ism. Bóka László. Ország Útja. 160. l. — B. A. M. Nemzet. 103. sz.

Oberle József. Halász László. Oberle József. Orsz. Középisk. Tanárégyes. Közlöny. 75. köt. 295—296. l. — Oberle József. Irodört. 113. l. — Oberle József. Bp., II. ker. kir. egyet. kat. gimn. évk. 19. l.

Ódry Árpád. Rédey Tivadar. Ódry Árpád. 30 l., 1 arckép. — Ism. rtr. Irodört. 197—198. l. — M. Nemzet. 112. sz. — K. A. Pest. 58. sz. — S., K. Árpád Ódry. P. Lloyd. 61. reggeli sz. — (sz. p.) Ódry Árpád. P. Hírl. 59. sz.

Oláh Gábor. (—a) Oláh Gábor halálára. Erdélyi Szemle. 6. sz. — *Asztalos Sándor*. Oláh Gábor. Prot. Szemle. 330—334. l. — (B. N. J.) Oláh Gábor fejfájára. Irott kö. 2. sz. — *Csobán Endre*. Oláh Gábor és Debrecen. Debreceni Szemle. 80—82. l. — *Féja Géza*. Oláh Gábor. Esti Magyarország. 142. sz. — *U. az*. Oláh Gábor halála. Hid. 24. sz. — *G. P. Oláh Gábor*. Irodört. 165—166. l. — *Gulyás Pál*. A délibáb változásai. M. Csillag. II. 93—97. l. — *Juhász Géza*. A vidéki költő. Sorsunk. 466—468. l. — *Juhász Gyula*. Oláh Gáborról. Népszava. 144. sz. — K. A. Oláh Gábor. Prot. Tanügyi Szemle. 216—217. l. — *Kardos Albert*. Egy elhallgatott magyar író ünneplése. Erdélyi Szemle. 5. sz. — *U. az*. Oláh Gábor s a Csokonai-Kör. Képes Kalendárium. 82—99. l. — Klny. is: 57 l. — *U. az*. Oláh Gábor, a nyelvművész. Debrecen. III. 1. sz. — *Lőrincz Ferenc*. Oláh Gábor. Reménysugár. 1. sz. — *Móricz Zsigmond*. Oláh Gábor. Kelet Népe. 11. sz. — *U. az*. Oláh Gábor útja. Debreceni Szemle. 76—80. l. — *U. az*. Oláh Gábor útja. Hid. 10. sz. — *Pap Károly*. Oláh Gábor. Debreceni Szemle. 73—75. l. — *Tamás Ernő*. Oláh Gábor ismeretlen drámája és a Nemzeti Színház. P. Hírl. 142. sz. —

Gabriel Oláh gestorben. P. Lloyd. 141. reggeli sz. — Hogyan látja Oláh Gábor a maga helyét a magyar irodalomban? Debrecen. II. 26. sz. — Meghalt Oláh Gábor. Népszava. 140. sz. — Nagyszámú előadatlan drámát találtak Oláh Gábor irodalmi hagyatékában. P. Hirl. 151. sz. — Oláh Gábor. Koszorú. 9. köt. 55—56. l. — Oláh Gábor írói jubileuma. Koszorú. 8. köt. 190. l. — Oláh Gábor ünneplése Debrecenben. Erdélyi Szemle. 3. sz.

Oláh György. *Fényi András.* Az újságírás. Beszélgetés Oláh György-gyel. M. Kultúrszemle. 219—220. l.

Orbán Dezső. Sióparti nyárfás. — Ism. Szabolcsi Szemle. 180. l. — Győri Szemle. 206—207. l. — Fényi András. Diárium. 277—278. l. — Esti Kurír. 284. sz. — Ujs. 289. sz. — Uj Magyarság. 282. sz. — 8 Órai Ujs. 293. sz. — Uj Nemzedék. 285. sz.

Szabó András. Beszélgetés Orbán Dezsővel. Diárium. 252—255. l.

Orczy Lőrinc. *Hankiss János.* Pihenő irodalom. Debreceni Szemle. 91—93. l.

Ormai Imre. Felesleges emberek. (Regény.) — Ism. Körmöczi György. Uj Idők. II. 588. l. — G. J. Élet. 953. l. — (k. b.) Nemzeti Ujs. 235. sz. — Esti Kurír. 229. sz. — Ujs. 235. sz. — (—dy —s.) Népszava. 229. sz. — Reggeli Magyarország. 234. sz. — (k—i.) 8 Órai Ujs. 230. sz. — (—b.) Pest. 224. sz.

Ormos Gerő. Az alma messze hullt. (Regény.) 561 l. — Ism. B. M. Uj Idők. II. 572. l. — G. J. Élet. 953. l. — Városi István. M. Kultúra. II. 189. l. — rf— Kat. Szemle. 383—384. l. — (K. D.) Nemzeti Ujs. 234. sz. — Esti Kurír. 245. sz. — Ujs. 220. sz. — (—vay.) P. Lloyd. 254. reggeli sz. — K. B. Nemzeti Ujs. 12. sz. — Uj Nemzedék. 236. sz. **Osvát Zsuzsa.** Florence Nightingale. (Regény.) — Ism. (R. I.) P. Hirl. 126. sz. — M.-G. A. Népszava. 129. sz. — 8 Órai Ujs. 123. sz. — (g.) Esti Kurír. 122. sz. — Pólya Jenő. Ujs. 129. sz.

Ölbey Irén. Ezüst dob. (Versek.) — Ism. Hámos György. Uj Idők. I. 287. l. — (p. s.) Kat. Szemle. 157. l. — k. P. Lloyd. 14. reggeli sz. **Örkény István.** Tengertánc. (Elbeszélések.) — Ism. Szerb Antal. M. Csillag. I. 117. l.

Ősz János. *Beke Ödön.* Egy falusi tanító élettörténete. Erd. Heli-kon. 200—207. l.

Pájer Antal. *Herke Rózsa.* Pájer Antal. Pécs. 62 l. — Ism. M. Kul-túra. I. 82. l. — Szemző Piroska. Kat. Szemle. 223. l.

Pakocs Károly. Különös emberek. (Elbeszélések.) — Ism. Vitnyédi N. István. M. Kultúra. I. 2. l.

Pálffy János emlékezései. Magyarországi és erdélyi urak. Sajtó alá rendezte: *Szabó T. Attila.* 328 l. — Ism. Mihályi Ernő. Pannonhalmi Szemle. 294—295. l.

Palotai Boris. Hátsó Lépcső. (Elbeszélések.) — Ism. Nemzeti Ujs 61. sz.

Palotay Gyula. Kereszt és korona. (Versek.) — Ism. Bikácsi László. Prot. Szemle. 60. l.

Pandur Péter. *Dégh Linda.* Pandur Péter meséi. 1—2. köt. Uj Ma-gyar Nép költési Gyűjtemény. 3—4. köt. 292, 284 l. — Ism. Honti János. Ethnographia — Népelet. 238—240. l.

Pap Izsák. Jerikó kapuja előtt. (Versek.) — Ism. Ujs. 197. sz.

Pap Károly. Emlékkönyv Pap Károly főiskolai (akadémiai és egye-temi) tanári működésének 30-ik évfordulójára. Debrecen. — Ism. Tolnai Gábor. Prot. Szemle. 124—125. l.

Pápay János. *Sárkány Oszkár.* Feddőének a XVII. század elejéről. Irod. tört. 48—49. l.

Papp Jenő. Menekülő fiatalember. (Regény.) — Ism. F. Gy. Uj Idők. II. 15. l.

Papp-Váry Eleménné. *Csipkés Kálmán.* Papp-Váry Eleménné emlé-k-

tablája. Soproni Szemle. 223—224. l. — Emléktábla a „Magyar Hiszek-egy” írójának szülőházán. Irodört. 210. l.

Passuth László. A lombard kastély. (Regény.) 320 l. — *Ism.* Piláthy György. M. Prot. Lapja. 40. l. — Réty Andor. Erd. Helikon. 180—182. l. — (c. g.) Nouv. Revue de Hongr. 66. köt. 368—369. l. — Jelenkor. 10. sz. — Just Béla. Vigilia. 39—40. l. — M. Szemle. 42. köt. 279. l. — Kardos Tibor. Diárium. 281. l. — r. d. Nemzeti Ujs. 26. sz.

Pásztor József. Pásztor József meghalt. Esti Magyarország. 260. sz. **Pázmány Péter** válogatott munkái. *Baboss Ernő* előszavával. 96 l. *M. Király M. Ilona.* Tiszteletreméltó Ward Mária levele Pázmány Péterhez. Az Angolkisasszonyok bpesti leánygimn. évk. 10—13. l.

Pekár Gyula. A nő szabadságharca. — *Ism.* H. Gy. Uj Idők. II. 231. l. — Csallóközi Hírl. 40. sz.

Lázár Béla. Két mester essay. Koszorú. 9. köt. 38—40. l. — **Pekár Gyula** alapítvány. Koszorú. 8. köt. 123—125. l.

Perkátai László. Életen túl, halálon innen. (Versek.) — *Ism.* Radnóti Miklós. M. Csillag I. 119. l. — Esti Kurír. 119. sz.

Petelei István. Vass László. Petelei. Reggeli Magyarország. 230. sz.

Péterfy Gyula, ifj. Cigánysoron. (Versek.) — *Ism.* Bodor Aladár. M. Nemzet. 25. sz. — Esti Kurír. 1. sz. — Uj Nemzedék. 22. sz.

Péterfy Jenő. Vidor Miklós. Péterfy Jenő emléke. Ujs. 251. sz.

Pethő Attila. Herczeg Ferenc. Pethő Attila. Uj Idők. I. 668—669. l.

Petőfi Sándor. Összes művei. 1632 l. — *Ism.* EPhK. 128. l. — Kenyeres Imre. Diárium. 87. l. — D. v. Keresztury. P. Lloyd. 3. reggeli sz.

Albert István Petőfi halálának titka. Uj Nemzedék. 171. sz. — **Babay József.** Petőfit kövessük! Ujs. 62. sz. — **Barcs Sándor.** Petőfi

arcéle. Ujs. 53. sz. — *U. az.* Üzenet Petőfinek. Ujs. 61. sz. — **Bárdosi Németh János.** Petőfi családja. Irott kö. 2. sz. — **Benkő Barnabás.**

Amikor Petőfi aranyat szállított. Irodört. 142—143. l. — **R. Berde Mária.** Erdélyi adat Petőfi Sándorról. Sorsunk. 657. l. — **Berényi János.**

Ismeretlen Petőfi-emlékek. Sorsunk. 591—596. l. — **Birkás Géza.** Jean de Bonnefon. Koszorú. 9. köt. 26—29. l. — *Cifalino, Giovanni.* La fortuna di Petőfi in Italia. Corvina. 75—90. l. — Klny. is. — *Ism.* Vándor

Gyula. Délvidéki Szemle. 399. l. — **Erődi Jenő.** Petőfi Sándor, színész. Uj Idők. II. 650—651. l. — **Féja Géza.** A legenda. Reggeli Magyar-

ország. 117. sz. — **Gáspár Jenő.** Petőfi centennáris éve. Koszorú. 8. köt. 193—199. l. — **Havas István.** Petőfi kisdíakkora. Alföldi Őrség.

182—185. l. — **Hegyaljai Péter.** Petőfi Sándor kiskunsági bukásának új és hiteles története. Népszava. 99., 101., 102. sz. — **Herczeg Ferenc.**

Petőfi százhusz éves. P. Hírl. 292. sz. — **Jankovics Marcell.** Lelkek találkozása. Koszorú. 8. köt. 201—240. l. — **Joó Gábor.** Összeomlott

legendák Petőfi sírjáról. Nemzeti Ujs. 219. sz. — **Kardos Albert.** Petőfi irodalmi fellépésének százados évfordulója. Ujs. 127. sz. — *U. az.*

Petőfi és Debrecen százéves kapcsolata. Ujs. 144. sz. — **Kinizsi Andor.** Petőfinek Pozsonyban nem volt lakása. Nemzeti Ujs. 78. sz. — **Kornis**

Gyula. Nietzsche és Petőfi. Bpesti Szemle. 262. köt. 193—229. l. Klny. is: 46 l. — *Ism.* Tükör. 270—271. l. — Gyulai Agost. M. Pedagogia.

117—120. l. — Koszorú. 8. köt. 247—248. l. — **Lázár Béla.** Koszorú. 9. köt. 40—41. l. — *P. L. M. Középiskola.* 106. l. — **Sándor István**

M. Kultúra. II. 98. l. — **Bóka László.** Athenaeum. 336—338. l. — **Kühár Flóris.** Kat. Szemle. 211—212. l. — Ungarn. 444. l. — *M. Nemzet.* 114

sz. — *K. B. Nemzeti Ujs.* 94. sz. — *Esti Kurír.* 114. sz. — **Kovács Imre.** A jelszó: Petőfi. *M. Nemzet.* 37. sz. — **Kovalovszky Miklós.** Látogatás

Koltón. *M. Nemzet.* 37. sz. — *U. az.* Százéves a Petőfi-név. *M. Nemzet.* 172. sz. — **Lázár Béla.** Petőfi ismeretlen arcképe. Koszorú. 8. köt. 65—73. l.

— **Major Ervin.** A Petőfi-költemények és a zene. *M. Nemzet.* 85. sz. — **Markos Béla.** Petőfi estje. *Nemzeti Ujs.* 72. sz. — **Németh László.** Költők

prózája. Sorsunk. 112—116. l. — **Perédi György.** Petőfi és a szép gyógy-

szereszné. Ujs. 281. sz. — *Puskás István*. Petőfi sirja Székelykeresztúron? Új Idők. I. 111. l. — *Réhelyi Oszkár*. „Petrovics”-tól „Petőfi”-ig. P. Hírl. 262. sz. — *Sallos Viktor*. Művelt ember volt-e Petőfi? Nemzeti Ujs. 75. sz. — *Szabó Zoltán*. Petőfi rüstet zum März. P. Lloyd. 61. reggeli sz. — *Szántó Lőrinc*. Petőfi: A golya. A cselekvés iskolája. 10. köt. 120—127. l. — *U. az. Petőfi*: Kiskunság. A cselekvés iskolája. 10. köt. 219—227. l. — *U. az. Petőfi*: A Tisza c. költemény tárgyalása. A cselekvés iskolája. 11. köt. 24—30. l. — *Szekli Gyula*. Megint Petőfi útja. M. Nemzet. 37. sz. — *U. az. Petőfi útján*. M. Nemzet. 26. sz. — *Szemző Piroska*. Petőfi Sándor követjelöltségének egykorú hazai sajtója. Irodört. 177—186. l. — *Klly. is*: Az Irodalomtörténet füzetek. 12. sz. 12 l. — *Tempeői*. Az eltűnt Petőfi. M. Nemzet. 182. sz. — *Török, Alexander*. An der Quelle eines Petőfi-legende. P. Lloyd. 79. reggeli sz. — *Turóczi-Trostler József*. Petőfi és Gyulai Pál. Irodört. 50. l. — *Vájlok Sándor*. Petőfi a tótoknál. 56 l. — *Ism. Koszorú*. 8. köt. 249. l. — *Zlinszky Aladár*. Petőfi és a zseni-elmélet. — *Ism. t. P. Lloyd*. 76. reggeli sz. — *Zoltán János*. Amikor Petőfi atya székárendás volt Kiskörösön. P. Hírl. 172. sz. — Amikor Petőfi atya székárendás volt Kiskörösön. Koszorú. 9. köt. 52—54. l. — Amikor Petőfi szolgálatot tett a Nemzeti Színház színészeinek. Népszava. 152. sz. — Petőfi él! Jelenkor. 7. sz. — Petőfi és Jókai Pápan. Koszorú. 9. köt. 50—52. l. — Petőfi és Jókai Pápan. Népszava. 173. sz. — Petőfi és Jókai százéves pápai diákságának emlékezete. Koszorú. 8. köt. 249—250. l. — Petőfi estje. Koszorú. 9. köt. 46—48. l. — Petőfi kultusza. Koszorú. 8. köt. 119—122.; 189.; 247—249. l.; 9. köt. 44—46. l. — Petőfi pozsonyi emlékei. Koszorú. 9. köt. 48—50. l. — Petőfi Sándor. Irodört. 161. l. — Petőfi „ismeretlen” képmásai. Irodört. 210. l.

Petőfi Zoltán. P. Ahol a költő fiát elsodorta a színház varázsa. Nemzeti Ujs. 176. sz.

Petres Kálmán. Őrszem a Hargitán. (Versek.) Sajtó alá rendezte: *Pellion Ervin*. — *Ism. Hegyi Endre*. Pászortűz. 317—318. l. — Nemzeti Ujs. 88. sz.

Petri Mór. Mátyás Ferenc. Beszélgetés Petri Mórral, Ady Endre egykori tanárával. Esti Kurír. 288. sz. — *Polgár Géza*. Beszélgetés Ady Endre egykori magyar tanárával: a 80 éves Petri Mórral. M. Nemzet. 176. sz. — A magyar Mórok. Pest. 198. sz.

Petrolay Margit, W. A Paradicsom dombja. (Regény.) — *Ism. B. M. Új Idők*. I. 313—314. l.

Pilisi-Pariss Pál. Halavány hold. (Regény Anyos Párról.) — *Ism. —h —y*: Élet. 310. l. — *Diárium*. 167. l. — *P. Hírl*. 155. sz. — *K. B.* Nemzeti Ujs. 61. sz. — (e. a.) Ujs. 139. sz.

Pintér Jenő. Alszeghy Zsolt. Pintér Jenő síremlékének leleplezése. Irodört. 205. l. — *Havas István*. Pintér Jenő munkaterülete. Irodört. 205—208. l. — Felavatták Pintér Jenő síremlékét. P. Hírl. 214. sz. — Pintér Jenő. Irodört. 113. l. — Pintér Jenő emléke. Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közlöny. 76. köt. 44. l. — Pintér Jenő síremléke. Irodört. 209. l. — Pintér Jenő síremlékének felavatása. Koszorú. 9. köt. 59—60. l.

Possonyi László. Szilágyi Irma. (Regény.) 356 l. — *Ism. Lovass Gyula*. Élet. 431. l. — *András Károly*. Új Élet. 159—160. l. — *Léko Béla*. M. Kultúra. II. 59. l. — *Vajda Endre*. Sorsunk. 313—317. l. — *Dénes Gizella*. Sorsunk. 494. l. — *Ijjas Antal*. Vigilia. 235—236. l. — *M. Szemle*. 43. köt. 279. l. — *Vajda Endre*. Diárium. 208. l. — *Ijjas Antal*. Nemzeti Ujs. 122. sz. — *Uj Nemzedék*. 122. sz. — (—th.) Reggeli Magyarország. 123. sz. — *Ignác Rózsa*. Esti Magyarország. 118. sz. — *mf. Esti Kurír*. 167. sz. — *J. V. Ujs.* 127. sz. — (V. E.) Új Magyarország. 124. sz.

Pozsonyi Anna. 1. Enek a hegyen. (Versek.) 112 l. — *Ism. Sziklay*

János, Uj Magyar Museum. 1. köt. 153—155. l. — 2. Ütközben. (Versek.) Pozsony. — Ism. Mártonvölgyi László. M. Album. 6. köt. 142—143. l.

Preszly Elemér. Ősz. (Novellák és írások.) — Ism. (W.) P. Lloyd. 61. reggeli sz. — (s. l.) P. Hírl. 116. sz.

Prohászka Ottokár. Gábor Géza. Prohászka Ottokár és a XIX. század szelleme. Soproni m. kir. áll. Széchenyi István gimn. évk. 12—17. l. — **Katona Jenő.** Prohászka. M. Nemzet. 72. sz. — **Lugasi György.** A filozófus Prohászka. Szeged. 82 l. — Ism. Szántó Károly. M. Tanító-képző. 284—286. l. — **Megyer József.** Prohászka a középiskolában. M. Középiskola. 147—152. l. — U. az. „Prohászka” tizenöt éve. Kat. Szemle. 300—304. l. — **Nyisztor Zoltán.** Prohászka Ottokár emlékezete. M. Kultúra. II. 115—116. l. — **Pálma László.** A nemzet apostola. Irott kö. 1. sz. — **Preszly Elemér.** Prohászka Ottokár. Nemzeti Ujs. 74. sz. — **Rézek S. Román.** Prohászka esztétikája. Pannonhalmi Szemle. 81—96. l. — U. az. Prohászka intuíciója és átélése. Theologia. 47—58., 156—164. l. — Önállóan is. — Ism. Zemplén György. Athenaeum. 338—339. l. — Kajdi László. Sorsunk. 336. l. — Hegyi Damján. Pannonhalmi Szemle. 219. l. — Prohászka Ottokár. Uj Idők. II. 754. l.

Pusztai Sándor. Rapszodiák könyve. (Versek.) Vác. — Ism. Flórián Tibor. Erdélyi Szemle. 11. sz. — m. zs. Kelet Népe. 9. sz. — Ágoston Julián. M. Kultúra. I. 128. l. — Csányi László. Sorsunk. 234. l. — Hegyi Endre. Pásztortűz. 238. l. — K. B. Nemzeti Ujs. 8. sz.

Rab Gusztáv. 1. Rokonok és ismerősök. (Regény.) — Ism. Erdősi Károly. Élet. 252. l. — Vajtai István. M. Kultúra. I. 63. l. — 2. Miért Dániel? (Regény.) — Ism. Benedek Marcell. Uj Idők. II. 560—561. l. — Ágoston Julián. M. Kultúra. II. 191. l. — (K. B.) Nemzeti Ujs. 289. sz. — Esti Kurir. 252. sz. — (—r.) Ujs. 252. sz. — Uj Magyarország. 273. sz. — ss. P. Lloyd. 254. reggeli sz. — Magyarország. 253. sz. — (s—i.) Reggeli Magyarország. 247. sz. — 8 Órai Ujs. 259. sz. — Uj Nemzedék. 278. sz. — Baróti Géza. Pest. 265. sz. — Vass László. Esti Magyarország. 268. sz. — 3. Belvedere. Ford.: *Filippo Faber*. Roma. — Ism. Pest. 16. sz. — 4. La signora dell'isola. Ford.: *Filippo Faber*. Milano. — Ism. Esti Magyarország. 146. sz.

Rácz György. Kétágú sip. (Versek.) — Ism. B. A. M. Nemzet. 187. sz. — a — n. Népszava. 190. sz.

Rádai Ilona. Sikoltó Erdély. (Regény.) — Ism. P. Hírl. 99. sz.

Radnóti Miklós. Válogatott költeményei. — Ism. Harcos Ottó. Sorsunk. 76—77. l.

Radó Antal. N. J. A nyolcvanéves Radó Antal. Ujs. 145. sz. — **Rubinyi Mózes.** A nyolcvanéves Radó Antal. — Ism. (r.) M. Középiskola. 174. l. — Szerb. Keresk. Szakokt. 50. köt. 43. l. — Esti Kurir. 147. sz. — A 80 éves Radó Antal. Tükör. 306. l.

Radó Lili. B. Ének az éjszakában. (Versek.) — Ism. B. A. M. Nemzet. 103. sz. — Ujs. 118. sz.

Rády Elemér. A. K. Rády Elemér. Láthatár. 191—192. l. — T. G. Ráday Elemér halálára. Élet. 574. l.

Rákosi Jenő. F. A. Rákosi Jenő, a „fegyenc”. Zempléni Fáklya. 3—4. sz. — **Galamb Sándor.** Drámaírók centenáriuma. M. Nemzet. 31. sz. — U. az. Rákosi Jenő, a drámaíró. Bpesti Szemle. 263. köt. 333—351. l. — **Herczeg Ferenc.** A százéves Rákosi Jenő. P. Hírl. 253. sz. — **Nagy Emil.** Gyermekkori emlékek Rákosi Jenőről. P. Hírl. 263. sz. — U. az. Rákosi Jenő levele Munkácsy Mihályhoz. P. Hírl. 293. sz. — Őrs. Rákosi Jenő emléke. A sajtó. 11. sz. — **Sziklay János.** Rákosi Jenő centenáriuma. A sajtó. 1. sz. — **Szüllő Géza.** Rákosi Jenő. P. Hírl. 256. sz. — **Zsók [Bárd Miklósné.]** Barátságunk Rákosi Jenővel. Uj Idők. II. 672—674. l. — Rákosi Jenő százéve. Nemzeti Ujs. 256. sz. — A százéves Rákosi. Ujs. 258. sz.

- Rakovszky István.** Kód előtttem... kód utánam... (Versek.) — *Ism.* Pest. 118. sz.
- Ráskai Ferenc.** Meghalt Ráskai Ferenc. *Esti Kurír.* 247. sz.
- Ráskai Lea.** Ráskai Lea. Bp., Ráskai Lea leánygimn. Évk. 3. l.
- Ravasz László.** *Borbély István.* Ravasz László útja. M. Kultúra. II. 70—74. l. — *Clio.* Ravasz László. M. Szemle. 43. köt. 178—182. l.
- Reményik Sándor** összes versei. 478 l. — *Ism.* Kenyeres Imre. *Diárium.* 88. l.
- R. Berde Mária.** Az élő Reményik. Pásztortűz. 98—100. l. — *Boross István.* Reményik és Gyóni. M. Gondolat. 10. sz. — *Bihari Sándor.* Reményik. Láthatár. 45. l. — *Gácsér Imre.* Reményik Sándor. Pannonthalmi Szemle. 47—50. l. — *Garázda Péter.* Reményik Sándor halálára. Széphalom. 29—31. l. — *G. P.* Reményik Sándor. Irodortört. 55—56. l. — *Havas István.* Végvári emlékezete. Koszorú. 8. köt. 108—112. l. — *Hoffmann, Ladislaus.* Alexander Reményik. Ung. Jahrb. 317—318. l. — *Jancsó Elemér.* Reményik Sándor élete és költészete. A kolozsvári ref. koll. Évkönyve. — *Klly.* is: Erdélyi Füzetek. 1. Kolozsvár. 44 l., 1. arckép — *Jarosi Andor.* Reményik Sándor életrajza. Rozsnyói ev. keresk. középisk. évk. 5—8. l. — *Jócsik Lajos.* Találkozás Végvárival és Reményikkel. Kelet Népe. 1. sz. — *Kéky Lajos.* Jelentés az 1942. évi Nagyjutalomról és a Marczibányi-mellékjutalomról. Akad. Ért. 22—32. l. — *László Dezső.* Reményik és Ady. Nagyvárad. — *Ism.* (w.) Erdélyi Szemle. 3. sz. — *Marék Antal.* Találkozás az íróval és a költővel. M. Album. 6. köt. 94—96. l. — *Rigoli, Emiliano.* Alessandro Reményik. Corvina. 145—149. l. — *Sáfrán Györgyi.* Reményik Sándor sorsvállaló magánya. Délvidéki Szemle. 361—372. l. — *Sik Sándor.* Reményik Sándor. Pásztortűz. 426—428. l. — *Teszér András.* Reményik Sándor. Sorunk. 62—64. l. — *Vita Zsigmond.* Búcsú a révbejutott költőtől. Erd. Helikon. 129—133. l. — Végvári halála. Koszorú. 8. köt. 122—123. l. —
- Reményik Zsigmond.** Amerikai ballada. (Regény.) — *Ism.* Nemzeti Ujs. 282. sz. — 8 Órai Ujs. 290. sz.
- Remsey György.** *Heszke Béla.* György barát. Pásztortűz. 143. l. — *Jordáky Lajos.* György barát. Népszava. 52. sz.
- Réthy Mihály.** *Molnár Adorján.* Egy népszerű régi színész. Élet. 762—763. l.
- Révai Miklós.** Révai Miklós. Győri m. kir. áll. Révai Miklós gimn. évk. 2. l.
- Reviczky Gyula** válogatott munkái. A verseket kiválogatta, a szövegeket gondozta és a bevezetést írta: *Kozocsa Sándor.* 94 l.
- Tamás Ernő.** Reviczky Gyula, az újságíró. A Sajtó. 4. sz.
- Réz Lola, Kosáryné.** 1. Asszonybeszéd. (Regény.) — *Ism.* vitéz Bodor Aladár. Új Idők. II. 587—588. l. — B. G. Élet. 851. l. — Z. Tábori Piroska. M. Lányok. 144. l. — k. i. Mai Nap. 243. sz. — *Esti Kurír.* 235. sz. — Ujs. 231. sz. — t. P. Lloyd. 239. esti sz. — P. Hír. 276. sz. — Magyarország. 265. sz. — g. Népszava. 238. sz. — 8 Órai Ujs. 245. sz. — Új Nemzedék. 287. sz. — 2. Morzsák. (Regény.) 232 l. — *Ism.* R. M. Új Idők. I. 314. l. — Léko Béla M. Kultúra. I. 98. l. — Szemző Piroska. Kat. Szemle. 158. l. — M. Nemzet. 36. sz. — Nemzeti Ujs. 49. sz. — Ujs. 41. sz. — *Esti Kurír.* 42. sz. — 8 Órai Ujs. 36. sz. — Magyarország. 61. sz.
- Riedl Frigyes.** *Kozma Antal.* Pázmándy, Saissy, Riedl és a magyar szellemi élet francia szócsove. *Klly.* 12 l. — *Ism.* EPhK. 128. l.
- Rimay János.** *Eckhardt Sándor.* Rimay János ismeretlen levele. IK. 302—304. l.
- Ritoók Emma.** T. T. A. Drámáiról, memoárjairól és a szerelemről beszél a Szikra-díjjal kitüntetett Ritoók Emma. Magyarország. 272. sz.
- Rolla Margit.** Kiért a végtelen üzen. (Versek.) — *Ism.* F. T. Új Idők. I. 771. l. — Tükör. 351. l. — Jékely Zoltán. Erd. Helikon. 546—

547. l. — M. Nemzet. 120. sz. — K. Gy. U. o. 124. sz. — B. A. U. o. 187. sz. — P. Lloyd. 131. esti sz. — Nemzeti Ujs. 122. sz. — Uj Nemzedék. 126. sz. — 8 Órai Ujs. 124. sz. — —ás. Esti Kurír. 124. sz.

Rónay György. Cirkusz. (Regény.) — Ism. Tükör. 471. l. — k. b. Nemzeti Ujs. 282. sz. — Ujs. 276. sz. — (—dy —s.) Népszava. 280. sz. — (— író.) 8 Órai Ujs. 272. sz. — 2. Te mondj el engem. (Versek.) — Ism. Thurzó Gábor. Élet. 652. l. — Kerpel Jenő. M. Prot. Lapja. 48. l. — Bóka László. Ország Utja. 224. l. — Zimándi Pius. M. Kultúra. II. 78. l. — Vas István. M. Csillag. II. 295—296. l. — Tűz Tamás. Sorsunk. 584. l. — Sötér István. Vigília. 232—233. l. — M. Nemzet. 107. sz. — Gabriel Thurzó. P. Lloyd. 154. esti sz. — Uj Nemzedék. 115. sz. — 3. Fák és gyömolcsók. (Regény.) 1—2. köt. 227, 201 l. — Ism. Lovass Gyula. Élet. 152. l. — —df— Bpesti Szemle. 377—380. l. — Szabó István. Erd. Helikon. 187—188. l. — Nagy Tibor. Jelenkor. 22. sz. — Szerb Antal. M. Csillag. I. 116—117. l. — Sándor István. M. Kultúra. I. 122—123. l. — Lovass Gyula. Sorsunk. 155—156. l. — Just Béla. Vigília. 78—79. l. — Rezek S. Román. Pannonhalmi Szemle. 292—293. l. — Vajda Endre. Prot. Szemle. 95—96. l. — —y. P. Lloyd. 30. reggeli sz. — Kézai Béla. Nemzeti Ujs. 26. sz.

Rudnóy Teréz. Öreg ember szerelme. (Regény.) — Ism. Isdai Péter. M. Csillag. II. 488—489. l. — Esti Kurír. 246. sz. — Ujs. 243. sz. — C. M. P. Lloyd. 248. esti sz. — a. Népszava. 236. sz. — V. L. Esti Magyarországi. 245. sz.

Ruszkabányai Elemér. 1. Pusztai komondor. (Regény.) — Ism. (phr.) Esti Kurír. 287. sz. — 8 Órai Ujs. 289. sz. — Uj Nemzedék. 286. sz. — 2. Ketten a viharban. (Regény.) — Ism. Nemzeti Ujs. 82. sz.

Salamon József. Az én könyvem. (Versek.) — Ism. Uj Nemzedék. 110. sz.

Sárközi György. Higgy a csodában. (Versek.) 61 l. — Ism. Tükör. 38. l. — Jelenkor. 12. sz. — Halász Gábor. M. Csillag. I. 182—183. l. — Jankovich Ferenc. Kelet Népe. 3. sz. — Tűz Tamás. Sorsunk. 232. l. — Rónay György. Vigília. 110. l. — M. Szemle. 42. köt. 334. l. — Gönczy Gábor. Prot. Szemle. 128. l. — Kenveres Imre. Diárium. 159. l. — t. P. Lloyd. 55. reggeli sz. — Vass László. Reggeli Magyarország. 4. sz.

Sárközy Gerő. Kisgazda-költő Biharban. Erd. Szemle. 1. sz.

Sásdi Sándor. Könyörület. (Regény.) — Ism. Dénes Gizella. Sorsunk. 487. l. — (b. p.) P. Lloyd. 180. reggeli sz. — (b. s.) Ujs. 197. sz. Ld. Fehér Tibor.

Sass Irén. Én szólok. (Versek.) — Ism. (—ő.) 8 Órai Ujs. 118. sz. — Ujs. 118. sz.

Schöpplin Aladár. Vihar az akváriumban. (Regény.) — Ism. Molter Károly. Erd. Helikon. 617—618. l.

Aradi Gábor. A hetvenéves Schöpplin Aladár. Sorsunk. 656—657. l. — **Arató András.** Beszélgetés Schöpplin Aladár. Jelenkor. 22. sz. — **Beck András.** Schöpplin-plakettje. M. Csillag. II. 369. l. — **Elek Artúr.** Schöpplin Aladár és a Nyugat. M. Csillag. II. 265—267. l. — **Fényi András.** Két jubileum. M. Kultúrszemle. 221. l. — **f. m.** Schöpplin Aladár 70 éves. Esti Kurír. 232. sz. — **Gyergyai Albert.** Az elbeszélő. M. Csillag. II. 261—265. l. — **Illés Endre.** Schöpplin Aladár. M. Csillag. II. 250—252. l. — **K. A.** Schöpplin Aladár. Pest. 224. sz. — [**Kampisné Dedinszky Izabella:**] Schöpplin Aladár tudományos munkái. Tükör. 403. l. — **Keresztury Dezső.** A színikritikus. M. Csillag. II. 258—261. l. — **Nagypál István.** Apám. Tükör. 405—406. l. — **Rédey Tiadár.** Mindnyájunk tanítója. Tükör. 401—403. l. — **U. az.** Schöpplin szerepe irodalmi kritikánkban. M. Csillag. II. 253—257. l. — **Szentimrei Jenő.** A hetvenéves Schöpplin. Pásztortűz. 501—504. l. — **Th. G.** Schöpplin

Aladár. Diárium. 237. l. — *Tolnai Gábor. A hetvenéves Schöpflin Aladár.* Prot. Szemle. 334—338. l. — *Török Sophie.* Egy barátság emléke. Tükör. 404—405. l. — *Vámos Magda.* Beszélgetés a 70 éves Schöpflin Aladárral. M. Nemzet. 227. sz. — y. Aladár Schöpflin 70 Jahre alt. P. Lloyd. 226. sz. reggeli sz. — Schöpflin Aladár hetvenéves. Tükör. 400. l. — Schöpflin Aladár hetvenéves. Népszava. 226. sz.

Sebestyen Károly. Egy élet tartalma. Ujs. 156. sz.

Selmeczi László. Marci Hevesen. (Regény.) — Ism. (p. h. r.) Esti Kurir. 44. sz.

Sértő Kálmán. *Féja Géza.* A vadfa. Reggeli Magyarország. 8. sz. — *Gellért Vilmos.* Sértő Kálmán életrajza. 286 l. — Ism. Vámbéry Rusztem. Kelet Népe. 11. sz. — László István. Kat. Szemle. 219. l. — *Szittnyai Zoltán.* Az ember és a műve. Pest. 13. sz.

Sik Sándor összes versei. 1910—1940. 480 l. — Ism. Réthy Andor. Erd. Helikon. 426—428. l. — Gönczy Gábor. Prot. Szemle. 256. l. — Kenyeres Imre. Diárium. 89. l.

Kéký Lajos. Jelentés az 1942. évi Nagyjutalomról és a Marczibányi-mellékjutalomról. Akad. Ért. 22—32. l. — *Kolos Endre.* Sik Sándor lírája. Pannonhalmi Szemle. 97—105. l. — *Paku Imre.* Sik Sándor. Diárium. 228—239. l.

Siklósi János. Szálló szépség árnyéka. (Versek.) — Ism. Jelenkor. 11. sz.

Simonfay Margit. Repül a kö. (Regény.) 290 l. — Ism. R. L. Uj Idők. II. 498—499. l. — Dénes Tibor. Kat. Szemle. 352. l. — Szörédi Ilona. Uj Magyarság. 225. sz. — (—s.) P. Hírl. 184. sz. — Esti Kurir. 151. sz. — sz. zs. Ujs. 168. sz.

Simonyi István. Hazatérés. (Regény.) — Ism. M. Nemzet. 77. sz. — B. I. Népszava. 123. sz. — Ujs. 31. sz.

Sinka István. 1. *Vád.* (Versek.) 2. kiad. — Ism. Szij Gábor. Sorsunk. 148. l. — 2. *Harmincnyolc vadalma.* — Ism. V. L. Keresztýen Igazság. 72. l. — *Piarista Öregdiák.* 29. l. — *Z. Fodor József.* Hajnalodik. 62—63. l. — *Vajda Endre.* Sorsunk. 223—225. l. — *Parajdi Ince Lajos.* Pásztortűz. 137. l. — *Lovass Gyula.* Vigília. 121. 122. l. — *Makay Gusztáv.* Diárium. 92—93. l. — 3. *Fekete Bojtár vallomásai.* (Önéletrajzi regény.) — Ism. Kelemen János. Jelenkor. 23. sz. — K. Keresztýen Igazság. 183—184. l. — *Nyisztor Zoltán.* M. Kultúra. II. 108. l. — *Zempléni Fodor József.* Hajnalodik. 340—342. l. — *Várkonyi Nándor.* Sorsunk. 662—663. l. — *Ficzay Dénes.* Pásztortűz. 406—407. l. — *Paku Imre.* Diárium. 235—236. l. — *Erdélyi Lajos.* Népszava. 211. sz. — *Féja Géza.* Reggeli Magyarország. 122. sz. — Magyarság. 162. sz.

Fényi András. Sinka István. M. Kultúrszemle. 175—176. l. — *Juhász Géza.* Sinka István. Termés. Téli sz. 77—83. l. — *Kovács György.* Fekete bojtár regionalizmusa. Ujs. 208. sz. — *Ternay Kálmán.* Stefano Sinka. Termini. (Fiume.) 1292—1293. l.

Sipos András. Budavári nyomdász. (Hesz András életregénye.) Kecskemét. — Ism. Váry István. Hajnalodik. 150. l. — (bj.) Magyarság. 106. sz. — M.-G. A. Népszava. 90. sz.

Sipos Gyula. Három lépés. (Versek.) Kaposvár. — Ism. Kenyeres Imre. Diárium. 160. l.

Somlyó György. Adonis siratása. (Versek.) — Ism. Bóka László. M. Csillag. II. 118. l.

Somogyváry Gyula, vitéz. 1. A pirossapkás kislány. (Regény.) — Ism. M. Nemzet. 6. sz. — B. A. M. Nemzet. 90. sz. — 2. A hadtest hú marad. (Regény.) — Ism. K. B. Nemzeti Ujs. 291. sz. — Esti Kurir. 289. sz. — Ujs. 288. sz. — Népszava. 290. sz. — Pest. 290. sz.

Sovány Mária, S. Ami bennünk ég. (Regény.) — Ism. Erdős Dezső. M. Album. 6. köt. 148. l.

Stadler Aurél. Csend, béke, fény! (Versek.) Szabadka. — Ism. F.

- Szalay László.** Öreg Szuhay. (Regény.) — Ism. (pf.) Nemzeti Ujs. 282. sz. — Ujs. 283. sz. — t. P. Lloyd. 295. esti sz. — Népszava. 290. sz.
- Szalóky Géza.** Naplemente. (Versek.) 157 l. — Ism. M. Szemle. 42. köt. 280. l. — Bikácsi László. Prot. Szemle. 60. l.
- Szántó György.** Hajdutánc. (Regény.) — Ism. Gulácsy Irén. Uj Idők. II. 15. l. — Hegyaljai Kiss Géza. Vasárnap. IX. 11. sz. — Csuka Zoltán. Láthatár. 190. l. — Vándor Gyula. Délvidéki Szemle. 349—350. l. — r. Keresztyén Igazság. 231. l. — B. G. Külügyi Szemle. 349. l. — Görcs László. Sorsunk. 587—588. l. — Lukács Gáspár. Diárium. 186. l. — B. M. Nemzet. 151. sz. — P. Hírl. 116. sz. — (k. b.) Nemzeti Ujs. 122. sz. — é-s. Népszava. 121. sz. — Uj Nemzedék. 117. sz. — 8 Órai Ujs. 121. sz. — Reggeli Magyarország. 113. sz. — (S. V.) Esti Kurír. 118. sz. — (—l.) Ujs. 139. sz.
- Rónay Mária.** Ahogy a világatlan író a történelmet látja. Mai Nap. 118. sz.
- Szántó Róbert.** Hazavágyom. (Versek.) — Ism. V. L. Keresztyén Igazság. 118. l.
- Szappanos Gabriella, Szászné.** Árva Linka. (Regény.) — Ism. Esti Kurír. 291. sz.
- Szász Károly.** Szász Károly. Egy régi öreg pap leveleiből. Prot. Szemle. 247—252. l. — U. az. Szász Károly és Badics Ferenc levelezése. IK. 387—398. l.
- Szathmári Sándor.** Gulliver utazásai Kazohiniában. (Regény.) 376 l. — Ism. Erdős Dezső. M. Album. 6. köt. 148. l.
- Szeben Klára.** Különös utazás. (Regény.) 226 l. — Ism. M. Szemle. 43. köt. 224. l. — Debreczeny Lilla. Prot. Szemle. 188—189. l.
- Széchenyi István.** 1. Széchenyi igék. Összeállította: Péter Ernő. — Ism. Erdélyi Szemle. 8. sz. — László Dezső. Hítel. 320. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — 2. Széchenyi István és Waldstein János keleti utazása 1830-ban. — Ism. Tükör. 468. l. — Szabó Zoltán. M. Nemzet. 270. sz. — Esti Kurír. 265. sz. — Ujs. 266. sz. — Uj Nemzedék. 288. sz. — Esti Magyarország. 269. sz. — 3. Széchenyi István 1848-as naplója. — Ism. László Dezső. Hítel. 320. l. — Baránszky-Jób László. Sorsunk. 567—568. l. — 4. Széchenyi István intelmei fiához, Bélához. Váradi József bevezetésével és jegyzeteivel. Széchenyi-zsebkönyvtár. 2—3. sz. — Ism. László Dezső. Hítel. 320. l. — Havas István. Orsz. Polgáriisk. Tanáregyes. Közl. 47. köt. 54. l. — Vicsay Lajos. A cselekvés iskolája. 11. köt. 64. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l.
- Antal László.** A mai és az örök Széchenyi. Pécsi m. kir. áll. gr. Széchenyi István gimn. évk. 7—9. l. — Auer György. Gróf Széchenyi István és a magyar jogrend reformja. Bpesti Szemle. 262. köt. 18—35. l. — Bagoly Béla. Széchenyi. 400 l. — Ism. Borotvás Nagy Sándor. Keresk. Szakokt. 50. köt. 41—42. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — Balanyi György. Széchenyi István. Szent István Naptár. 33—34. l. — Balogh Anyos. Megemlékezés gróf Széchenyi Istvánról. Szegedi Klauzál Gábor gimn. évk. 3—4. l. — Balogh Ilona. Gróf Széchenyi István születésének 150 éves fordulóján. „Uj Iskola” leánygimn. évk. 3. l. — Bárdossy László. Teleki Pál gróf Széchenyi István nyomdokában. Bpesti Szemle. 262. köt. 257—264. l. — Biczó Ferenc. Gondolatok Széchenyi műveiből. Kaposvári leánygimn. évk. 11—20. l. — U. az. Három eddig kiadatlan Széchenyi-levél. [Zsoldos Ignáchoz. 1839. I. 6; 1842. VI. 25. és XI. 5.] Kaposvári leánygimn. évk. 9—11. l. — U. az. A legnagyobb magyar. Kaposvári leánygimn. évk. 3—9. l. — Bognár Ede. Széchenyi eszmévilága. Pannonthalmi Szemle. 139—141. l. — Bory István. Széchenyi István színháztörekvései. Ujs. 157. sz. — Buzás László. Gróf Széchenyi István tragikus egyénisége. M. Tanítóképző. 1—7. l. — Csery-Clauser Mihály. Széchenyi napjai. Lukinich Imre előszavával. 140 l. — Ism. Batizi László. Irodortört. 199. l. — Géczy József. Élet. 605. l. — Sz. P.

T. Uj Idők. I. 415. l. — (cs. z.) Láthatár. 113. l. — Kovács Sándor M. Kultúra. I. 80. l. — Jelenkor. 19. sz. — Csányi László. Sorsunk 234. l. — P. Hírl. 87. sz.

Staud Géza. Kunszery Gyula. Staud Géza. Jelenkor. 23. sz.

Stein Imre. Nem menekülhetsz. (Versek.) — Ism. Peterdi Andor. Mult és Jövő. 30. l. — Ujs. 20. sz.

Strém István. Strém István. Ujs. 34. sz.

Surányi Miklós. Hat éve halt meg Surányi Miklós. Uj Nemzedék. 139. sz. — Surányi Miklós. Nemzeti Ujs. 38. sz.

Szabó Dezső. M. F. Az elsodort életű Szabó Dezső szeretné egyetlen gondolatlalt megsemmisíteni minden művét. Pest. 229. sz.

Szabó Lajos. Abonyi Ernő. Uj költő tűnt fel. Magyarság. 239. sz.

Cs. Szabó László. A kigyó. (Elbeszélések.) 170 l. — Ism. Sötér István. Sorsunk. 320—324. l.

Németh László. Cs. Szabó László, a tanulmányíró. M. Csillag. II. 451—457. l. — Cs. Szabó László. Ami erősebb az írónál. Tükör. 240—241. l.

Szabó Lőrinc. 1. Válogatott versei. 180 l. — Ism. (L. H.) Ung. Jahrb. 338. l. — 2. Örök barátaink. (Műfordítások.) — Ism. T. G. Élet 330. l. — Tükör. 37. l. — Kiss Ernő. Bpesti Szemle. 263. köt. 120—124 l. — Bóka László. Ország Útja. 63. l. — Antal Gábor. Jelenkor. 6. sz. — Rónay György. M. Csillag. I. 151—156. l. — Weöres Sándor. Sorsunk. 150—151. l. — Paku Imre. Diárium. 17—18. l. — Szabó Zoltán. M. Nemzet. 6. sz. — Nemzeti Ujs. 49. sz. — p. Népszava. 23. sz. — K. A. Reggeli Magyarország. 7. sz.

Bella Andor. „Nyugtalan korok jelképes beszédbe menekülnek”. Film, Színház, Irodalom. 15. sz. — Fényi András. A műfordítás. Beszélgetés Szabó Lőrincel. M. Kultúrszemle. 54. l. — Szabó Lőrinc. Amikor debreceni diák voltam. Uj Idők. II. 1—3. l. — Deutsche Dichtungen in ungarischer Sprache von Lorenz Szabó. Ungarn. 124—125. l.

Szabó Mária, Szentmihályiné. 1. Érik a vetés. (Regény.) — Ism. vitéz Bodor Aladár. Uj Idők. II. 646. l. — L. M. M. Nemzet. 277. sz. — Uj Magyarság. 265. sz. és 284. sz. — Népszava. 295. sz. — 2. Magvetők. (Regény.) — Ism. D. Raffay Sándor. Uj Idők. I. 9. l. — M. Prot. Lapja. 15. l. — Szabó Ferenc. Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közlöny. 75. köt. 226. l. — Debreczeny Lilla. Prot. Szemle. 223—224. l. — M. Nemzet 6. sz. Sárospataky Mihály. Bizalmas beszélgetés Szentmihályiné Szabó Máriával. Uj Idők. II. 637—638. l.

Szabó Pál. 1. Harangoznak. (Regény.) — Ism. Szijs Rezső. Irott kö. 5. sz. — 2. Lakodalmom. (Regény.) — Ism. Szijs Rezső. Irott kö. 5. sz. — V. L. Keresztyén Igazság. 186. l. — bfvi—Hajnalodik. 342—343. l. — Bárdosi Németh János. Sorsunk. 407—408. l. — Juhász Géza. Sorsunk. 408. l.

Szabó Zoltán. Szerelmes földrajz. (Írás.) — Ism. Bóka László. Ország Útja. 255. l. — Kunszery Gyula. Jelenkor. 12. sz. — Nagy Miklós. Irott kö. 5. sz. — Városi István. M. Kultúra. II. 78. l. — Sötér István. M. Csillag. II. 44—45. l. — Antal László. Sorsunk. 411—412. l. — Böződi György. Pásztorút. 363—364. l. — Makay Gusztáv. Vigília. 274—275. l. — Ungarn. 507. l. — Arató András. M. Nemzet. 123. sz. — P. Lloyd. 191. esti sz. — (g. l.) Népszava. 114. sz. — Pest. 113. sz. — —ás. Esti Kurír. 127. sz.

Szabolcska Mihály. Ravasz László. Szabolcska Mihály. Debreceni Képes Kalendárium. 50—54. l. — Szabolcska László. Szabolcska Mihály emlékének. Debreceni Képes Kalendárium. 43—50. l. — Emléktábla Szabolcska Mihály szülőháza helyén. Koszorú. 8. köt. 256. l.

Szacsvay Imre. Életem és emlékeim. Sajtó alá rendezte és a bevezető életrajzot írta: Balassa Imre. 272 l. — Ism. Jánosi Gyula. Panonhalmi Szemle. 64—65. l.

- Láthatár. 191. l. — Dezsényi Béla. Kárpátmedence. 381—382. l. — EphK. 252. l. — Borbély László. M. Prot. Lapja. 56. l. — Szabó István. Erd. Helikon. 544—545. l. — László Dezső. Hitel. 320. l. — Sinkó Ferenc. Új Élet. 192. l. — M. Kultúra. II. 63. l. — Kisbán Emil. Donau-europa. 559—560. l. — Baránszky-Jób László. Sorsunk. 567—568. l. — Sz. O. Kat. Szemle. 283—284. l. — Parajdi Ince Lajos. Pásztortűz. 317. l. — Ungarn. 702—703. l. — (kk.) Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közlöny. 75. köt. 322. l. — H. V. M. Lélek. 570. l. — Csóka J. Lajos. Pannonhalmi Szemle. 296. l. — M. Nemzet. 119. sz. — Nemzeti Ujs. 122. sz. — B. Gy. 8 Órai Ujs. 119. sz. — (vl.) Esti Magyarország. 117. sz. — Magyarság. 125. sz. — *Czakó Elemér*. Széchenyi, a legnagyobb és leg-hívebb magyar. — Ism. László Dezső. Hitel. 322. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — R. Sz. I. Új Magyarság. 273. sz. — U. az. Széchenyi hitvese. Új Idők. II. 571—573.; 606—608. l. — U. az. Széchenyi kibontakozása. Új Idők. II. 367—369. l. — *Dankovszky János*. A korszerű és az örök Széchenyi. Ujs. 180. sz. — *Fiáth, Baron François*. Un après-midi chez le conte Széchenyi. Nouv. Revue de Hongr. 66. köt. 163—169. l. — *Éber Antal*. Mire tanít Széchenyi? — Ism. László Dezső. Hitel. 323. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — U. az. Széchenyi gazdaságpolitikája. 275 l. — Ism. László Dezső. Hitel. 321—322. l. — Mihály József. Keresk. Szakokt. 49. köt. 106—108. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — Bognár Ede. Pannonhalmi Szemle. 148. l. — *Éber Ernő*. A cenki földesúr. — Ism. László Dezső. Hitel. 322. l. — *Ferenczi István*. Széchenyi István gyermekévei. M. Lélek. 59—62. l. — *Firbás Nándor*. Széchenyi István. Bp., X. ker. Széchenyi István gimn. évk. 3—6. l. — *Főgel Sándor*. Gróf Széchenyi István szívvilágáról. Bp., V. ker. Berzsényi Dániel gimn. évk. 8—14. l. — *Gábor Géza*. Gróf Széchenyi István emlékezete. Soproni m. kir. áll. Széchenyi István gimn. évk. 5—7. l. — *Gesztelyi Nagy László*. Széchenyi. 176 l. — Ism. T. L. Kárpátmedence. 61—62. l. — László Dezső. Hitel. 322. l. — Gerencsér. — Hajnalodik. 30—31. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — Török Pál. Prot. Szemle. 125—126. l. — *Hencze Béla*. Az iskolázott ember Széchenyiye. Mátyásfüldi Corvin Mátyás gimn. évk. 4—9. l. — *Imre Sándor*. Széchenyi. 54 l. — Ism. László Dezső. Hitel. 323. l. — *Alvinczy Géza*. Keresk. Szakokt. 49. köt. 139—141. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — *Jámbor Kálmánné Zsámár Margit*. Széchenyi István gróf, a nemzetnevelő. Győrnádorváros róm. kath. polg. leányisk. évk. 3—8. l. — *Jani Károly*. A legnagyobb magyar. M. Lélek. 213—216. l. — *Jenei Ferenc*. A legnagyobb magyar és Győr. Győri Szemle. 58—67. l. — *Joó Tibor*. Széchenyi akadémiai beszédének jelentősége. M. Nemzet. 270. sz. — U. az. Széchenyi akadémiai beszédének jelentősége. Láthatár. 371—373. l. — *Jung Péter*. Széchenyi műszaki alkotásai. Nevelésügyi Szemle. 7—18. l. — *Kemény Kolumbán*. A vallás szerepe Széchenyi életében és államférfiúi tevékenységében. Pannonhalmi Szent Benedek-rend győri kat. Czuczor Gergely gimn. évk. 5—28. l. — *Kertész János*. Széchenyi faluja, Nagycenk. 24 l., 7 t. — Ism. ry. Soproni Szemle. 101—102. l. — *Kornis Gyula*. Széchenyi és a magyar költészet. 282 l. — Ism. Halasy-Nagy József. IK. 92—95. l. — v. g. Bpesti Szemle. 262. köt. 122—125. l. — *Vajtai István*. M. Kultúra. 63. l. — P. L. M. Középiskola. 74—75. l. — László Dezső. Hitel. 321. l. — *Vajtai István*. Nevelésügyi Szemle. 87. l. — *Kenyeres Imre*. Sorsunk. 308—310. l. — x. y. Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közl. 75. köt. 220—221. l. — Sárkány József. M. Lélek. 525. l. — K. D. Prot. Szemle. 89—90. l. — S. P. Lloyd. 2. reggeli sz. — *Kovács Tibor*. Széchenyi. Bp., X., Szent László gimn.

évk. 4. 1. — *László Dezső*. A legújabb Széchenyi-irodalom. Hítel. 320—324. 1. — *Lendvai Ferenc*. Megemlékezés gróf Széchenyi Istvánról. Miskolci m. kir. I. sz. áll. polg. fiúisk. évk. 3—4. 1. — *Lovas Rózsa*. Széchenyi műveinek irodalmi stílusformái. M. Nyelv. 73—101. 1. — *Makkai Sándor*. Húsvéti tragédia. Prot. Szemle. 97—100. 1. — *M. J. Gróf Széchenyi István* a magyar nők hivatásáról. Székesfehérvár város Árpádházi Boldog Margit leánygimn. évk. 3—4. 1. — *Mondik András*. „A nemzet napszámosa”. Ungvári polg. fiúisk. évk. 3—6. 1. — *Nagy Lenke*. Crescence. Tükör. 11—13. 1. — *Németh László*. Ádám munkát keres. Sorsunk. 14—25. 1. — *U. az. Széchenyi*. — *Ism. Csuka Zoltán*. Láthatár. 211. 1. — *Jelenkor*. 17. sz. — *László Dezső*. Hítel. 321. 1. — *F. I. Keresztény Igazság*. 232. 1. — *Kézai Béla*. M. Kultúra. II. 84—86. 1. — *Sárkány József*. M. Lélek. 526. 1. — *D. v. Keresztury*. P. Lloyd. 243. reggeli sz. — *Ijjas Antal*. Nemzeti Ujs. 174. sz. — *E. L. Népszava*. 216. sz. — *Östör József*. Széchenyi István és Sopron. Soproni Szemle. 1—15. 1. — *Pataky Arnold*. Megemlékezés gróf Széchenyi Istvánról. Szent István Akad. Ért. 64—66. 1. — *Péter Ernő*. A mi Széchenyink. — *Ism. László Dezső*. Hítel. 322. 1. — —csb— *Hajnalodik*. 311. 1. — *Sárkány József*. M. Lélek. 525. 1. — *Pétergál Henrik*. M. Középiskola. 33—42. 1. — *ókéri Polzovics István*. Széchenyi nemzetiségi politikája. 46 1. — *Ism. Sziklay László*. Uj Magyar Museum. 1. kötet. 317—318. 1. — *Preszly Elemér*. A Hiteltől a Nagy Magyar Szatiráig. — *Ism. Horváth Richárd*. *Jelenkor*. 16. sz. — *Sárkány József*. M. Lélek. 525. 1. — *Emil Kumlik*. P. Lloyd. 68. reggeli sz. — *Radó István*. A Sopron sz. kir. thj. város közönyvtárában őrzött Széchenyi-könyvtártöredék címjegyzéke. Kamenszky Árpád előszavával. Sopron. 48 1. — *Ism. Szekeres Margit*. M. könyvszemle. 459—460. 1. — *U. az. Széchenyi orvosa*. Soproni Szemle. 217—221. 1. — *Salló M. Lucia*. Emlékezés a legnagyobb magyarra. Nagyvárad Szent Orsolya róm. kath. leánygimn. évk. 15. 1. — *Sándor István*. Széchenyi. Délvidéki Szemle. 76—85. 1. — *Sárkány József*. Széchenyi-irodalom 1941/42-ben. M. Lélek. 525—526. 1. — *Schwenk Henrik*. Graf Stephan Széchenyis politische Ideen. Deutschland im Ausland. 1941. 11—12. sz. — *Ism. (St. B.) Ung. Jahrb.* 351. 1. — *Sebes Gyula*. Gróf Széchenyi István, a nemzetnevelő. — *Ism. Kat. Tanítónők és Tanárnők Lapja*. 2. sz. — *Szabady Ervin*. A legnagyobb magyar. Szerepének körvonalai. Bp. VI. ker. Kölcsey Ferenc gimn. évkönyve. 6—12. 1. — *Szentiváni Gábor*. Széchenyi fáklavilága. — *Ism. László Dezső*. Hítel. 322. 1. — *Sárkány József*. M. Lélek. 525. 1. — *Szety András*. A 150 éves Széchenyi. Bp., VII. ker. Madách Imre gimn. évk. 3—5. 1. — *Szitnyai Zoltán*. Könyv és kártya. Pest. 173. sz. — *Szőnyi László*. Széchenyi. Nagykanizsai kegyestanítórendi róm. kath. gimn. évk. 4—6. 1. — *Tihamér Gusztáv*. Gróf Széchenyi István. Kőszegi Széchenyi polg. isk. évk. 2—7. 1. — *Tüske Jenő*. Széchenyi és a balatoni hajózás. Balatoni Szemle. 17—19. 1. — *Vajtai István*. A nemzetnevelő Széchenyi. A szegedi áll. Baross Gábor gyakorló gimn. évk. 3—4. 1. — *Váradi József*. Széchenyi és a magyar nőnevelés. M. Pedagógia. 1—13. 1. — *Klly. is*: 20 1. — *Ism. Stéger Ferenc*. Orsz. Polgáriisk. Tanáregyes. Közl. 47. kötet. 125. 1. — *U. az. Széchenyi nemzetiségvédelmi arany szabálya*. Láthatár. 361—364. 1. — *Vargyas Mária*. Mit kíván Széchenyi „honunk szebb-lelkű” aszonyaitól? Győri m. kir. tanítónőképző int. évk. 3—10. 1. — *ifj. Vayer Lajos*. Széchenyi István ismeretlen képmása. Dunántúli Szemle. 65—71. 1. — *U. az. Széchenyi képe*. Magyarságtudomány. 94—115. 1. — *Klly. is*. — *Ism. (r.) M. Középiskola*. 158. 1. — *Viszota Gyula*. Gróf Széchenyi István katonáskodására vonatkozó ira-

Horváth Jenő. Bpesti Szemle. 262. köt. 191—192. l. — Sándor István. M. Kultúra. I. 142. l. — Benke-Nagy Sándor. Hajnalodik. 94. l.

Tábor István. Fekete város alatt. (Versek. — Ism. A Cél. 9. sz.

Takáts Gyula. Családfa helyett. (Versek.) 80 l. — Ism. Csorba Győző. Sorsunk. 143—144. l.

Takáts Sándor. *Friedreich Endre.* Takáts Sándor. Piarista Öregdiák. 30—31. l.

Tamási Áron. 1. Összes elbeszélései. 926 l. — Ism. Borbély László. M. Prot. Lapja. 56. l. — Tolnai, Gabriele. Corvina. 452—453. l. — Városi István. M. Kultúra. II. 109. l. — Szabédi László. Termés. Őszi sz. 104—111. l. — Bóka László. M. Csillag. II. 237—240. l. — Vajda Endre. Sorsunk. 578—582. l. — Kolos Endre. Kat. Szemle. 281—282. l. — Haraszthy Gyula. Diárium. 209—210. l. — Szabó Zoltán. M. Nemzet. 119. sz. — P. Hírl. 121. sz. — Nemzeti Ujs. 122. sz. — (v—v.) Népszava. 121. sz. — Uj Nemzedék. 122. sz. — Esti Kurír. 120. sz. — Magyarország. 123. sz. — 2. Téli verőfény. (Elbeszélések.) — Ism. Parajdi Incze Lajos. Pásztortűz. 235—237. l. — 3. Csalóka szivárvány. Nemzeti Színház. — Ism. B. M. Uj Idők. II. 555—556. l. — Féja Géza. Híd. 31. sz. — B. G. Élet. 962. l. — (n.) Erdélyi Helikon. 11. sz. — Kézai Béla. M. Kultúra. II. 158. l. — Schöpfung Aladár. M. Csillag. II. 365—367. l. — Szira Béla. Kat. Szemle. 378—379. l. — Posszonyi László. Vigília. 475—476. l. — Kenyeres Imre. Diárium. 263. l.

Fényi András. A népi irodalom. Beszélgetés Tamási Aronnal. M. Kultúrszemle. 122. l. — *Heszke Béla.* Énekes madár. Pásztortűz. 185. l. — *Kovács László.* Énekes madár. Erd. Helikon. 230—235. l. — *Németh László.* Tamási „játékai”. M. Csillag. II. 403—407. l. — *Udvary Gyöngyvér.* Beszélgetés Tamási Aronnal. M. Nemzet. 248. sz. — Tamási Áron vallomása írói elindulásáról. Ujs. 124. sz.

Tárnoki Pál. Bokréta. (Versek.) — Ism. Bodor Aladár. M. Nemzet. 25. sz.

Tartally Ilona. Viharok sodrában. (Regény.) — Ism. Erdősi Károly. Élet. 594. l. — Nemzeti Ujs. 88. sz.

Tatár András. Versek. Aszód. 206 l. — Ism. M. Szemle. 42. köt. 112. l. — Párkányi Norbert. Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közl. 75. köt. 153—154. l. — Bikácsi László. Prot. Szemle. 60—61. l. — Bodor Aladár. M. Nemzet. 25. sz.

Tatay Sándor. 1. Zápor. (Regény.) 241 l. — Ism. G. J. Élet. 331. l. — Kristóf Görgy. Bpesti Szemle. 262. köt. 253—255. l. — Fábán István. M. Kultúra. I. 42—43. l. — Nagy Tibor. Jelenkor. 22. sz. — Bárdosi Németh János. Dunántúli Szemle. 76—77. l. — Gönczy Gábor. Sorsunk. 77—78. l. — Szabó Richárd. Prot. Szemle. 93—94. l. — 2. Csipke. (Tíz elbeszélés.) — Ism. Enyedi Zsolt. Termés. Téli sz. 109—110. l.

Telekesy István. *Szabady Béla.* Telekesy István egri püspök, a győri egyházmegye történetírója. Győr. 44 l. — Ism. Gálos Rezső. IK. 317. l.

Teleki László gróf. *Lengyel Tamás.* Gróf Teleki László. Magyar Életrajzok. 178 l. — Ism. Romhányi Gyula. Irodört. 200. l. — Gálos Rezső. IK. 310—311. l. — i. V. L. Élet. 532. l. — Tükör. 271—272. l. — Fiala Endre. M. Kultúra. II. 128. l. — Keleti Szemle. 485. l. — Gál István. Donaeuropa. 560. l. — Balogh László. Pásztortűz. 278. l. — Szemző Piroska. Kat. Szemle. 381—382. l. — Szentimrei Jenő. Pásztortűz. 459—460. l. — Kósa János. Diárium. 164. l. — (—m—) Mai

Nap. 114. sz. — Nemzeti Ujs. 117. sz. — 8 Órai Ujs. 156. sz. — Esti Kurír. 125. sz.

Temérdek Sándor. Előjáték Trisztanhoz. (Színjáték.) — Ism. (d.) Nemzeti Ujs. 282. sz. — a. P. Lloyd. 296. reggeli sz.

Ternyey Árpád. Halálos szélben. (Versek.) — Ism. Bodor Aladár. M. Nemzet. 25. sz.

Tersánszky J. Jenő. 1. *Annuska.* (Regény.) — Ism. Bóka László. M. Csillag. I. 55—56. l. — Lovass Gyula. Sorsunk. 237. l. — G. K. P. Lloyd. 24. reggeli sz. — 2. *Kakuk Marci.* (Regény.) 1—2. köt. — Ism. Holló Ernő. Erd. Szemle. 9. sz. — A Cél. 164. l. — r. Keresztyén Igazság. 185. l. — Lékó Béla. M. Kultúra. II. 128. l. — Makay Gusztáv. M. Csillag. II. 480—484. l. — Ficzy Dénes. Pásztortűz. 366. l. — Kéry László. Vigilia. 396—398. l. — Devecseri Gábor. Diárium. 185—186. l. — Féja Géza. Esti Magyarország. 120. sz. — Esti Kurír. 129. sz. — Ujs. 162. sz.

Képes Géza. Eugen J. Tersánszky. P. Lloyd. 191. reggeli sz. — U. az. Tersánszky Józsi Jenő. Ország Útja. 248—250. l. — Kovács György. Kakuk Marci az irodalomban. Ujs. 178. sz.

Thurzó Gábor. 1. A tintahal. (Elbeszélések.) Balassi Bálint Könyvtár. 5. sz. 92 l. — Ism. —ht.— Piarista Öregdiák. 13. l. — Sötér István. Sorsunk. 320—324. l. — Kósa János. Kat. Szemle. 216—217. l. — Szabó Richárd. Prot. Szemle. 188. l. — Birkás Endre. Diárium. 44. l. — 2. Az árnyak völgyében. (Regény.) — Ism. Tükör. 507. l. — K. B. Nemzeti Ujs. 282. sz. — Ujs. 285. sz. — Magyarság. 290. sz. — Milldor. Népszava. 291. sz. — Uj Nemzedék. 283. sz.

Thury Lajos. Földrengés Japánban. (Regény.) — Ism. (—i.) Népszava. 126. sz. — Uj Nemzedék. 122. sz. — (g. u. i.) Esti Kurír. 122. sz. — Uj Magyarság. 124. sz. — (d. a.) U. o. 139. sz.

Thury Zsuzsa. 1. Rigó-utca 20—22. (Regény.) 274 l. — Ism. (B. Sz.) Ung. Jahrb. 341. l. — 2. Két asszony. (Regény.) — Ism. (y.) Esti Kurír. 280. sz. — Uj Magyarság. 277. sz. — (—j—) P. Lloyd. 280. esti sz. — M. Népszava. 271. sz. — 8 Órai Ujs. 279. sz. — Esti Magyarország. 271. sz.

Timár Ferenc. Rongyos Madár. (Versek.) Szabadka. — Ism. Csuka Zoltán. Láthatár. 37—38. l. — Herceg János. Kalangya. 89—90. l. — Csányi László. Sorsunk. 234. l.

Timár Magda. Lámpás az éjszakában. (Versek.) — Ism. (m—e.) Mult és Jövő. 30. l.

Tisza István. *Bethlen Margit.* Tisza István. P. Hírl. 90. sz. — *Mikszáth Kálmán.* Tisza István szociális gondolkodása. Ujs. 248. sz.

Tokody Márton. Irt-e verset Tokody Márton? Irodört. 140—142. l.

Toldy Ferenc. Szemelvények Toldy Ferenc műveiből. [Benne: Toldy Ferenc Versei. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: Kozocsa Sándor.] Magyar Irodalmi Ritkaságok. 61. sz. 79 [1] l. — Ism. Berczik Árpád. Irodört. 153. l. — EPhK. 252—253. l. — P. Lloyd. 131. esti sz.

Tolnai Lajos. A sötét világ. (Önéletrajzi regény.) — Ism. K. B. Nemzeti Ujs. 282. sz. — Ujs. 276. sz. — U. o. 278. sz. — Mezei Sándor. Hozzászólás a cikkhez. U. o. 284. sz. — Reggeli Magyarország. 276. sz. — Féja Géza. Esti Magyarország. 274. sz.

Tompa Mihály összes művei. — Ism. Tükör. 506. l. — (—d.) Népszava. 288. sz.

Antal Gábor. A Bach-korszak költője: Tompa Mihály. Népszava. 253. sz. — *Hegyaljai Kiss Géza.* Százéves a Tompa babérja. Debreceni Képes Kalendárium. — *Kis Boáz.* Tompa Mihály Sárboárdon. Tükör.

186—188. l. — *Schöner Ferenc*. Ahol a virágok nagy magyar költője élt. Magyarság. 162. sz.

Tompa László. *Szítnyai Zoltán*. „Kis Erdély bús fia”. Pest. 99. sz.

Tótfalusi Kis Miklós. *Szentkúthi Pál*. M. Tótfalusi Kis Miklós amsterdami betűmintalapja. M. Könyvszemle. 368—674. l. — *Tolnai Gábor*. Tótfalusi vagy Misztótfalusi? Irod. tört. 28—30. l.

Tóth Árpád összes versfordításai. Sajtó alá rendezte és bevezette: Szabó Lőrinc. 324 l. — *Ism. Örley István*. Tükör. 350. l. — *Borbély László*. M. Prot. Lapja. 72. l. — *Paku Imre*. Erd. Helikon. 619—620. l. — *Bóka László*. Ország Útja. 317—318. l. — *Bardócz Árpád*. Sorsunk. 371—373. l. — *—rf— Kat.* Szemle. 280. l. — *Kéry László*. Vigília. 272—274. l. — *M. Szemle*. 43. köt. 280. l. — *Ungarn*. 506. l. — *M. Nemzet*. 119. sz. — *P. Hírl.* 132. sz. — *Nemzeti Ujs.* 122. sz. — (—dy —s.) Népszava. 121. sz. — *Uj Nemzedék*. 122. sz. — *V. L. Esti Magyarország*. 122. sz. — *Esti Kurír*. 123. sz. — *Ujs* 123. sz.

Pusztai Sándor. Az örök zarándoklás költője. *Nemzeti Ujs.* 270. sz. — *Szabó Lőrinc*. *Tóth Árpád*, a versfordító. *M. Csillag*. I. 299—302. l.

Tóth Béla. *Biró Imre*. *Tóth Béla* levele *Kalmár Endréhez*. Irod. tört. 111—112. l.

Tóth Endre. Örökké viharban. (Versek.) Debrecen. 75 l. — *Ism. Prókay Miklós*. Alföldi Őrség. 4. sz. — *M. Szemle*. 43. köt. 224. l.

Tóth László. 1. *Magányos jegénye*. (Regény.) 290 l. — *Ism.* (—l—h.) *Ung. Jahrb.* 341. l. — 2. *Tavaszi síp*. (Regény.) — *Ism. Esti Kurír*. 290. sz. — *Ujs*. 291. sz. — *e. i. Népszava*. 295. sz. — 8 Órai *Ujs*. 290. sz. — *Uj Nemzedék*. 289. sz. — *Reggeli Magyarország*. 283. sz.

Fényi András. Az újságírás. Beszélgetés *Tóth Lászlóval*. *M. Kultúrszemle*. 248. l.

Tömörkény István. *Csathó Kálmán*. A legkellemesebb színpadi szerző. *Uj Idők*. I. 400—402. l. — *Gulácsy Irén*. *Tömörkény István* szobra. *P. Hírl.* 54. sz. — *Gyökössy Endre*. *Tömörkény István*. Koszorú. 8. köt. 142—147. l. — *Juhász Gyula*. *Tömörkény István*. *Ortutay Gyula* bevezetésével. Szeged. — *Ism. z. f. j. Délvidéki Szemle*. 256. l. — *Hant-házi András*. Makói emlékek *Tömörkény ifjúkorából*. *Uj Idők*. I. 592—593. l. — *Némegy Gyula*. Szobrot *Tömörkény Istvánnak*. *Uj Magyarság*. 94. sz. — *Palatinus József*. *Tömörkény a szegedi korzón*. *Magyarság*. 122. sz. — *Tornyosi (Scossa) Rezső*. *Tömörkény és az „irodalmi tető”*. *P. Hírl.* 132. sz. — *Vajtai István*. A magyar paraszt legszerényebb ábrázolója. *Délvidéki Szemle*. 264—271. l. — *Tömörkény István*. Irod. tört. 113. l. — *Tömörkény István*. *Uj Élet*. 28. l.

Török Gyula. *Márai Sándor*. Szakállas *Török*. *P. Hírl.* 291. sz.

Török Rezső. A férjnek nem szabad. (Regény.) — *Ism.* Pest. 118. sz.

Török Sándor. 1. *Szappanbuborék*. (Regény.) — *Ism. Tükör*. 152. l. — Az író munkájáról. Koszorú. 8. köt. 173—174. l. — *Semjén Gyula*. *M. Kultúra*. I. 176. l. — *Thurzó Gábor*. Sorsunk. 333—334. l. — *Paku Imre*. *Diárium*. 236. l. — *M. Nemzet*. 187. sz. — *G. Thurzó*. *P. Lloyd*. 111. reggeli sz. — (j. j.) *Népszava*. 83. sz. — *E. I. Ujs*. 86. sz. — 8 Órai *Ujs*. 72. sz. — 2. *Valaki kopog*. (Regény.) — *Ism. Kisbény János*. *Kalángya*. 90—91. l. — 3. *Az idegen város*. (Regény.) 2. kiad. 220, 226 l. — *Ism. Városi István*. *M. Kultúra*. II. 176. l. — *n —n*. *Kat. Szemle*. 384. l. — *P. Hírl.* 229. sz. — *—l. —s.* *Népszava*. 236. sz.

J. V. Az idegen város. *Ujs*. 269. sz.

Traeger Ernő. 1. *Szent Margit*. (Versek.) — *Ism. Ujs*. 291. sz. — *m. n. P. Lloyd*. 278. esti sz. — *Reggeli Magyarország*. 286. sz. — 2.

Ugye te félsz tőlem. (Versek.) — *Ism. Borbély László. M. Prot. Lapja. 32. l. — (w. gy.) Erdélyi Szemle. 2. sz. — Walter Gyula. U. o. 3. sz. — Gönczy Gábor. Prot. Szemle. 160. l.*

Turi-Turgonyi András. Átok. (Regény.) — *Ism. Pest. 292. sz.*

Túrmezei Erzsébet. Ének földrengéskor. (Versek.) — *Ism. V. L. Keresztyén Igazság. 143. l.*

Tűz Tamás. Tiszta arannyal. (Versek.) — *Ism. Jelenkor. 18. sz.*

Ujfalusi László. Örök szerelem. (Elbeszélések.) — *Ism. Ujs. 100. sz.*

Ujfalvi Sándor, mezőkövesdi. Emlékiratai. Sajtó alá rendezte és kiegészítésekkel közreadta: *Gyalui Farkas.* Kolozsvár, XII, 444 l., 4 t. — *Ism. M. Nagy Ottó. Erd. Múzeum. 591—594. l. — Sz. Z. Láthatár. 328—329. l. — Kosáry Domokos. Századok. 368—370. l. — Gál István. Donau-europa. 238. l. — Vörös Márton. Sorsunk. 239. l. — M. Szemle. 43. köt. 279. l. — G. I. M. Nemzet. 103. sz. — Berczel Aladár. Ujs. 203. sz. — t. P. Lloyd. 62. esti sz. — Vass László. Reggeli Magyarország. 60. sz. — Bóka, L. Corvina. 229—230. l.*

Ujváry Sándor. 1. Plágium. (Regény.) — *Ism. 8 Órai Ujs. 125. sz. — (y.) Esti Kurír. 121. sz. — Ujs. 127. sz. — 2. Karrier. (Regény.) — Ism. Ujs. 282. sz. — —occo— P. Lloyd. 295. esti sz. — Reggeli Magyarország. 284. sz.*

Urbán Ernő. Ének a Dunakorzón. (Versek.) — *Ism. Gönczy Gábor. M. Csillag. II. 297. l. — —y. P. Lloyd. 242. reggeli sz.*

Urbányi István. Mihály. (Regény.) — *Ism. (phr.) Esti Kurír. 287. sz.*

Urr Ida. Itt az írás. (Versek.) — *Ism. Mártonvölgyi László. M. Album. 6. köt. 145—146. l.*

Vadnay Károly. *Kéky Lajos.* Vadnay Károly levelestárából. IK 41—63.; 164—185.

Vajda János összes költeményei. — *Ism. Tükör. 470—471. l.*

Bóka László. Vajda János. 158 l. — *Ism. J. Irodrtört. 40—41. l. — Haraszthy Gyula. IK. 103. l. — Gerezdi Rabán. Élet. 281. l. — Gy. E. P. Bpesti Szemle. 263. köt. 124—126. l. — Ágoston Julián. M. Kultúra. I. 62. l. — Sárkány Oszkár. Ország Útja. 26—28. l. — G. E. Pogány. Corvina. 55—57. l. — Rónay György. M. Csillag. I. 112—113. l. — Vajtai István. Nevelésügyi Szemle. 185—186. l. — Vincze László. Sorsunk. 311—312. l. — Ágoston Julián. Kat. Szemle. 223. l. — Pogány Ö. Gábor. Vigilia. 160—162. l. — Kovács Endre. Orsz. Középisk. Tanár-egyes. Közl. 75. köt. 177. l. — Rezek S. Román. Pannonhalmi Szemle. 62—63. l. — Kovács Endre. Prot. Szemle. 92—93. l. — B. P. M. Nemzet. 25. sz. — Szilágyi Sándor. Vajda Jánosról. M. Nemzet. 113. sz.*

Vajda Zuárd. Az Erdélyi Szemle hősi halottja. Erdélyi Szemle. 9. sz.

Valér Grant. Ideg és ösztön. (Versek.) — *Ism. B. A. M. Nemzet. 103. sz.*

Vámbéri Gusztáv. Hazatérők. (Versek.) Rákospalota. — *Ism. Szily Ernő. Kalangya. 478. l. — Prókay Miklós. Alföldi Őrség. 6. sz. — Városi István. M. Kultúra. II. 32. l. — B. A. M. Nemzet. 103. sz. — Ujs. 197. sz.*

Vándor Kálmán. 1. Négyen a viharban. (Regény.) — *Ism. C. M. P. Lloyd. 35. reggeli sz. — 2. Idegen asszony. Színmű 3 fv. Új Magyar Színház, 1942. okt. 14. — Ism. Benedek Marcell. Új Idők. II. 552. l. — B. G. Élet. 854. l. — Schöpflin Aladár. Tükör. 467. l. — Csuka Zoltán. Kalangya. 519—520. l. — Schöpflin Aladár. M. Csillag. II. 303—304. l. — Szira Béla. Kat. Szemle. 347—348. l. — Thurzó Gábor. Vigilia. 440. l. — Kenyeres Imre. Diárium. 264. l. — 3. Szerencselovag. (Regény.) —*

tört. 48. l. — G. P. Zlinszky Aladár. Irodört. 56—58. l. — *Lengyel Miklós*. Zlinszky Aladár. Bp., VIII. ker. Zrínyi Miklós gimn. évk. 5—6. l. — *Sági István*. Zlinszky Aladár. M. Nyelv. 62—64. l.

Zoltai Lajos, **S. Szabó József**. Zoltai Lajos. IK. 349—353. l.

Zrínyi Miklós gróf prózai munkái. A kiadást gondozta: *Markó Árpád*. (1939.) 380 l. — *Ism. B. I. Erd. Múzeum*. 603—605. l.

Ne bánts d a magyart. *Ferdinándy Mihály* feldolgozása. — *Ism. Géczy József*. Élet. 604. l. — *Borbély László*. M. Prot. Lapja. 56. l. — *Madácsy László*. Nevelésügyi Szemle. 186—187. l. — *Bajcsa András*. Sorsunk. 587. l. — *Sz. O. Kat. Szemle*. 284. l. — *Divinyi Mihály*. Diarium. 211—212. l. — *M. Nemzet*. 119. sz. — *Kézai Béla*. Nemzeti Ujs. 190. sz. — (vl.) *Esti Magyarország*. 117. sz. — *Uj Magyarság*. 124. sz. — *Magyarság*. 139. sz.

Ember István. Gróf Zrínyi Miklós. Bp., VIII. ker. Zrínyi Miklós gimn. évk. 3. l. — *M. A. Emlékezés* gróf Zrínyi Miklósr. Nemzeti Ujs. 262. sz. — *Murai István*. Megtalálták Zrínyi sírkövét és domborművét. Nemzeti Ujs. 259. sz. — *Sik Sándor*. Zrínyi Miklós. Magyar írók. 177 l. — *Ism. F. Ung. Jahrb.* 336—337. l. — *Bikácsi László*. Prot. Szemle. 31—32. l. — *Trencsényi-Waldapfel*, *Emeric*. Visiteurs à Csáktornya. Nouv. Revue de Hongr. 66. köt. 328—339. l.

Zsámboky János, *Geréb, Ladislas*. Un poète hongrois traduit en français au XVIe siècle. Nouv. Revue de Hongr. 67. köt. 52—58.; 181. l.

Zsigray Julianna. 1. Féltékenység. (Regény.) — *Ism. E. K. Élet*. 152.; 252. l. — r. *Keresztyén Igazság*. 48. l. — *Csallóközi Hírl.* 3. sz. — 2. Lázadó szív. (Regény.) — *Ism. Hámos György*. Uj Idők. II. 680—681. l. — *Kemény István*. Mai Nap. 277. sz. — *M. Nemzet*. 275. sz. — *Esti Kurír*. 283. sz. — *Ujs.* 268. sz. — *Uj Magyarság*. 273. sz. — *L. K. P. Lloyd*. 289. reggeli sz. — *k. m. Népszava*. 281. sz. — *Reggeli Magyarország*. 270. sz.

Sárospataky Mihály. Bizalmas beszélgetés Zsigray Juliannával. Uj Idők. II. 667—669. l.

Zsilinszky Margit. Szénailat. (Versek.) Pápa. — *Ism. Bodor Aladár*. M. Nemzet. 25. sz.

Összeállította: KOZOCSA SÁNDOR.

Magyar Nemzeti Múzeum
Könyvtára
Budapest, XI., Múzeum ut. 14/15.

Ism. Tapsonyi Endre. Erdélyi Szemle. 2. sz. — Csányi László. Sorsunk. 234—235. l. — Ujs. 52. sz. — Reggeli Magyarország. 40. sz.

Wass Albert. 1. *A titokzatos őzbak.* (Elbeszélések.) 200 l. — Ism. Fényi András. Vigilia. 188—189. l. — M. Szemle. 42. köt. 335. l. — 2. Csaba. (Regény.) 339 l. — Ism. (H. L.) Ung. Jahrb. 338—339. l. — 3. *Mire a fák megnőnek.* (Regény.) — Ism. Kelemen János. Jelenkor. 23. sz. — Thurzó Gábor. M. Csillag. II. 486—488. l. — (k. b.) Nemzeti Ujs. 255. sz. — Esti Kurir. 250. sz. — Ujs. 254. sz. — y. P. Lloyd. 269. esti sz. — (g—i.) Népszava. 293. sz. — Reggeli Magyarország. 242. sz. — Uj Nemzedék. 278. sz. — Esti Magyarország. 242. sz. — 4. Vlči pelech. [Farkasverem.] Praga. — Ism. András Károly. Új Élet. 31. l. **Wathier Eliz.** Cseresznyevirágok. (Versek.) — Ism. Horváth Richárd. Jelenkor. 16. sz.

Wesselényi Miklós. *Szinnyei Merse, Eugen von.* Nikolaus von Wesselényi. Ungarn. 577—579. l. — *Tolnai Gábor.* Wesselényi Miklós be-
záratása. (Részlet Bártfay László naplójából.) Jelenkor. 18. sz.

Weszprémi István. *diósadi Elekes György.* Weszprémi István könyvtára M. Könyvszemle. 305—307. l.

Zachár Ilona, Salacné. És terjesztém a szent tüzet... (Kazinczy Ferenc regényes életrajza.) 1—2. köt. — Ism. k. i. Mai Nap. 272. sz. — Esti Kurir. 275. sz. — Ujs. 270. sz. — Uj Magyarország. 273. sz. — e. Népszava. 278. sz. — Magyarság. 14. sz. — 8 Órai Ujs. 288. sz. — (s.) Reggeli Magyarország. 285. sz.

Zádor-Stettner Tamás. Zádor-Stettner Tamás meghalt. 8 Órai Ujs. 26—27. sz. — Zádor Tamás halála. Koszorú. 8. köt. 190. l.

Zaymus Gyula. Üres fészket himbál a szél. (Regény.) — Ism. Fényi András. Élet. 221. l. — Bolgár Géza. Kat. Szemle. 83—84. l. — OE. Pannonthalmi Szemle. 228. l. — Lukács Gáspár. Diárium. 140. l. — n—n. Nemzeti Ujs. 43. sz.

Zelk Zoltán. A lélek panaszaiból. (Versek.) — Ism. Bóka László. Ország Útja. 96. l. — Csorba Győző. Sorsunk. 233. l. — Rónay György. Vigilia. 110—111. l. — —mf— Esti Kurir. 62. sz.

Zempléni Fodor József. Délrenylő. (Versek.) — Ism. Féja Géza. Hajnalodik. 93—94. l. — Takáts Gyula. Sorsunk. 330. l. — Debreczeny Lilla. Prot. Szemle. 352. l. — Paku Imre. Diárium. 20. l.

Zilahy Károly. Féja Géza. Ébresztő. Esti Magyarország. 16. sz.

Zilahy Lajos. 1. Csöndes élet és egyéb elbeszélések. 185 l. — Ism. Kelemen Géza. Bpesti Szemle. 262. köt. 127—128. l. — M. Szemle. 42. köt. 335. l. — 2. A tábornok. Felújítás: Vigszínház. — Ism. B. M. Uj Idők. I. 491—492. l. — Rédey Tivadar. Tükör. 227—228. l. — Árgus. Jelenkor. 9. sz. — **Schöpplin Aladár.** M. Csillag. I. 374. l. — Szira Béla. Kat. Szemle. 151. l. — Kenyeres Imre. Diárium. 119. l.

Baky Marica. „A dráma főszereplője maga a közönség”. Ujs. 288. sz. — **Benedek Marcell.** Zilahy Lajos ajándéka. Uj Idők. II. 399. l. — **Féja Géza.** A tusakodó. Reggeli Magyarország. 213. sz. — **Jócsik Lajos.** Zilahy ajándéka. M. Csillag. II. 285—286. l. — (kk.) Zilahy Lajos a magyar ifjúságért. Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közlöny. 76. köt. 41—42. l. — **Lovass, Julius.** Ludwig Zilahy. P. Lloyd. 3. reggeli sz. — **Maron Ferenc.** Négyszemközt Zilahy Lajossal. Esti Kurir. 214. sz. — **Szabédi László.** Zilahy és a nemzetnevelés. Termés. Őszi sz. 136—147. l. — **Szitnyai Zoltán.** Az ember és a műve. Pest. 116. sz. — **Zilahy Lajos.** Ahol gyermek voltam. Híd. 27. sz. — **U. az.** Ami a romok alatt s ami a romok felett van. Híd. 28. sz. — Zilahy Lajos. Jelenkor. 20. sz.

Zlinszky Aladár. *Alszegey Zsolt.* Zlinszky Aladár ravatalánál. Irod-